

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Andra Kammaren. N:o 28.

Fredagen den 5 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästförflutne mars.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen herr J. P. Nilsson från Kägla i Kalmar län af mig för närvarande behandlas för en rätt svår influensa och ännu på någon vecka icke bör lemna sitt hem för att sjukdomen rätt må skötas, intygas härmed.

Valdemarsvik den 4 april 1895.

Richard Hagelin,
e. Provinsialläkare.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr T. V. Forsells motion, n:o 175.

§ 4.

Efter föredragning vidare af herr O. Eklunds från Stockholm med flere motion, n:o 176, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om vissa förändringar i gällande förordning angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, hvilken motion herr talmannen bemstälde måtte remitteras till bevillningsutskottet, begärdes ordet af:

Angående remiss af en motion.

Herr Ljungman, som yttrade: För min del hyser jag stora betänkligheter mot att remiss af nu föredragna motion tillåtes. I 55 § riksdagsordningen, som motionärerna till stöd för en sådan remiss åberopa, stadgas, att efter motionstidens utgång motion icke kan af riksdagsman väckas, utan så vida den af redan inom någondera kammaren fattadt beslut eller upptaget ärende eller annan under riksdagen inträffad händelse omedelbartigen föranledes. Så vidt jag kan

Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 28.

Angående re-
miss af en
motion.
(Forts.)

se, är motionärernas förslag af den beskaffenhet, att det icke kan an-
ses stå i något omedelbart samband med den kongl. proposition, till
hvilken det ansluter sig. Men oafsedt hvilken uppfattning man må
hafva i den frågan, är det för mig alldeles klart, att den af motio-
närerna åsyftade förordningen icke kan vara af den beskaffenhet, att
den skall tillhöra bevillningsutskottets handläggning. Ty det är syn-
barligen en kommunallag, som af motionärerna åsyftas, då de vilja
inrätta en ny kommunal institution, der alla kommunens till myndig
ålder komna medlemmar skulle få rätt att delta i besluten.

Jag skall därför hemställa, att, om kammaren anser remiss af
motionen böra ega rum, remiss måtte ske till *lagutskottet*.

Vidare anförde:

Herr Ivar Månsson: Jag tror nog, att den föregående ärade
talaren kanske har rätt i den uppfattning han uttalade, ty strängt ta-
get kan man icke anse, att denna motion står i så nära samband med
Kongl. Maj:ts proposition n:o 41 angående ändring i villkoren för för-
säljning af bränvin m. m., att den nu efter motionstidens utgång kan
väckas och remitteras till bevillningsutskottet. Men man bör ju hafva
rätt att föreslå — och det är antagligen derhän motionärerna syfta —
att i vederbörande paragrafer, som nämnda kongl. proposition afser
förändring i, intagas bestämmelser derom, att andra kommuner, som
ligga intill den kommun, der frågan om bränvinsförsäljningsrätten
förekommer, skola höras, och det är derpå motionärerna grundat sin
uppfattning.

Jag medgifver, att motionen närmast tillhör lagutskottets be-
handling, enär den åsyftar en förändring i de kommunala förhål-
landena, men deremot anser jag, att det icke finnes skäl för att
nu, då bevillningsutskottet håller på att arbeta med berörda kongl.
proposition, vägra remiss till sistnämnda utskott. Motionärerna kunna
ju hafva skäl för det påståendet, att motionen står i visst samband
med Kongl. Maj:ts proposition n:o 41, och därför tycker jag, att kam-
maren handlar klokast, om den nu remitterar motionen till bevill-
ningsutskottet, så att den må kunna behandlas i sammanhang med
förberörda kongl. proposition.

Jag skall därför bedja att få yrka bifall till den framställning.
som gjordes af herr grefven och talmannen.

Herr Johansson i Noraskog: För min del tillåter jag mig an-
märka, att motionen icke står i något det ringaste samband med
Kongl. Maj:ts proposition n:o 41, utan den afser rätt och slätt, att
Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t
ville låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag
till ändring i nu gällande förordning om försäljning af bränvin m. m.
enligt vissa angifna grunder. Granskar man dessa grunder, så finner
man, att de icke innehålla något annat än förslag till ändringar i fråga
om den rösträtt, som skall tillämpas, då fråga uppstår om beviljan-
det af rättighet i en kommun till minuthandel med eller utskänkning
af bränvin. Om motionen väckts före motionstidens utgång, hade

den snarast bort remitteras till lagutskottet, men då den nu kommit så sent under riksdagens lopp, som den gjort, kan jag icke finna annat, än att kammaren helt enkelt måste låta den förfalla.

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

Herr Hedin: Motionen är af alldeles samma innehåll som den motion, som väcktes förliden riksdag och då på utförligt anförda skäl remitterades till bevillningsutskottet, under den tydliga förutsättning, att bevillningsutskottet skulle, på grund af ärendets natur, sammanträda med lagutskottet för ärendets behandling. Den står också i omedelbart samband med Kongl. Maj:ts proposition n:o 41, hvilken innehåller förslag till ändring i beslutanderätten angående bränvinsutskänkningen inom kommunerna.

För öfrigt lär det icke tillkomma någon af kammarens ledamöter att afgöra, huruvida sambandet är mer eller mindre »omedelbart». Här är verkligen sambandet omedelbart, emedan det refererar sig till en bestämmelse i Kongl. Maj:ts förberörda proposition, eller till bestämmelsen, huru om utskänkingsrätts meddelande afgöres inom kommunerna.

Jag anholder därför att, i likhet med hittills ständigt iakttagen praxis, när det gällt i bevillningslagar förekommande bestämmelser, som gått utöfver bevillningsutskottets befogenhet att ensamt handlägga, motionen ändock hänvisas till bevillningsutskottet, så att alla lagbestämmelser rörande bränvinsförsäljningen fortfarande få sin plats i en och samma lag och icke komma att delas på två särskilda lagar.

Herr Johansson i Noraskog: Gent emot den föregående talaren ber jag få erinra, att den motion, som förlidet år väcktes i samma syfte, väcktes i laga tid och remitterades till bevillningsutskottet, som för öfverläggning om densamma medelst utsedde deputerade sammanträdde med lagutskottet. Nu erkände talaren sjelf, att den motionen var af enahanda slag som den föreliggande. Om så är — och jag har öfvertygat mig om att saken förhåller sig så — då ligger skilnaden deri, att den föreliggande motionen icke blifvit väckt inom laga tid, ty den har icke väckts innan motionstidens utgång. Efter den tiden kan man icke väcka motioner om saker, som icke hafva omedelbart samband med ett förut inom Riksdagen upptaget ärende, derest motionen icke bör behandlas af tillfälligt utskott eller af konstitutionsutskottet.

Jag hemställer därför, att kammaren nu icke måtte taga någon befattning med förevarande motion, såsom för sent väckt, och att den begärda remissen deraf alltså måtte vägras.

Herr Ljungman; Hvad beträffar herr Hedins anmärkning derom, att kammaren förlidet år beslöt, att en motion af liknande innehåll med nu förevarande skulle remitteras till sammansatt utskott, så betviflar jag, att så kunnat vara förhållandet. Ty enligt 47 § riksdagsordningen tillkommer det ständigt utskott och ej kammaren att fatta beslut derom, huruvida ett till utskottet hänvisadt ärende skall behandlas af sammansatt utskott eller icke. Utskottet

Angående re- får i förra fallet hemställa till ett annat ständigt utskott, att gemen-
miss af en sam öfverläggning om ärendet må ske.
motion.

(Forts.)

Hvad nu särskildt beträffar den af motionärerna åsyftade författningen, kan jag icke se annat, än att den skulle komma att blifva af kommunallags natur, och att, om motionen skall remitteras, den således bör, på grund af i 42 § riksdagsordningen gifna, fullt tydliga bestämmelser, remitteras till *lagutskottet*.

Då jag emellertid finner de skäl för att här vägra remiss, som vice ordföranden i bevillningsutskottet anført, fullt berättigade, skall jag bedja att få instämma i hans yrkande.

Herr Eklund från Stockholm: Det kan möjligen synas något djerft af mig att uppträda i denna fråga, men jag skall endast bedja att få framhålla de skäl, som förmått mig att nu väcka denna motion. i tron på att remiss af densamma icke skulle förvägras.

De paragrafer i den kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin, m. m., i hvilka jag enligt motionen önskar få förändring, äro, åtminstone delvis, samma paragrafer som de, i hvilka Kongl. Maj:t i sin proposition n:o 41 föreslagit förändring. Såväl Kongl. Maj:ts proposition som den af mig m. fl. väckta motionen afser alltså förändring i samma paragrafer. Jag tänkte, att man möjligen kunde förutsätta, att Riksdagen skulle med afslag å Kongl. Maj:ts nämnda proposition vilja besluta några andra förändringar i den ifrågavarande förordningen, eller också att kammaren skulle kunna, med godkännande i hufvudsak af Kongl. Maj:ts proposition, dock önska förändringar i vissa afseenden och följaktligen vilja skriva till Kongl. Maj:t om ytterligare utredning. Jag ansåg sålunda, att, på grund deraf att de båda förslagen stodo i så nära sammanhang med hvarandra, det icke var möjligt att vägra remiss. Hvarför man nu skulle hänvisa motionen till lagutskottet, då man i fjor hänvisade den till bevillningsutskottet, kan jag icke förstå. Jag kan i det framställda förslaget att vägra remiss icke se annat än ett uttryck af att kammaren är missnöjd med att denna motion blifvit väckt.

Herr Hedin: Om representanten för Bohuslän hade behagat närmare höra på, hvad jag sade, hade han kunnat bespara sig den sista repliken. Jag har icke sagt, att kammaren förlidet år beslöt, att en enahanda motion skulle behandlas af ett sammansatt utskott, utan jag sade, att kammaren då beslöt att remittera motionen till bevillningsutskottet *med den förutsättning* — hvilken var tydligt uttryckt i motionen — att resultatet skulle blifva, att bevillningsutskottet komme att sammanträda med lagutskottet för ärendets behandling. Jag sade vidare, att då hittills alla motioner angående bränvinsförsäljningen remitterats till bevillningsutskottet, ehuru i desamma alltid innehållits sådana lagbestämmelser, som icke kunna afgöras i bevillningslagstiftningsväg, och då det naturligtvis är det enda rimliga, att alla bestämmelser angående bränvinsförsäljningen innefattas i samma lag och icke splittras i olika lagar, samt då vi sistlidet år höllo för riktigast att remittera den då framkomna motionen till be-

villningsutskottet — hvilket äfven blef kammarens beslut — vi väl också i år, då den föreliggande motionen är af samma innehåll som fjorårets, borde gå till väga på samma sätt.

Den ärade ledamotens af bevillningsutskottet anmärkning, att denna motion icke skulle vara väckt i laga tid, kan jag icke finna annat än underlig. Den vederlägges af § 55 riksdagsordningen, som just medgifver, att motion, som tillhör ständigt utskotts behandling, må äfven efter motionetidens utgång väckas, när densamma föränledes af redan upptaget ärendet, såsom till exempel en kongl. proposition. Och hvad det omedelbara sambandet beträffar, skall jag ännu en gång be att få erinra, att motionen just går ut på förslag om nya bestämmelser rörande det ämne, som innehålles i den kongl. propositionen n:o 41, nemligen om sättet för besluts fattande angående utskänkningarätten inom kommunerna. Således skulle det vara en tydligt lagstridig handling att vägra remiss å denna motion.

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

Herr vice talmannen Östberg: I fall denna motion skall remitteras till ett ständigt utskott, anser jag i likhet med flere föregående talare det nog vara riktigast att remittera densamma till bevillningsutskottet, då den afser förändring i förordningen om vilkoren för försäljning af bränvin. Emellertid kan man ju icke annat än hysa tvekan om, huruvida motionen är väckt i sådan ordning, att den nu kan af Riksdagen till behandling upptagas. Det är visserligen sant, att i motionen hemställles om ändring i samma paragrafer af nämnda förordning som i den kongl. propositionen n:o 41. Men så vidt jag kan finna, går likväl motionärernas förslag ut på något helt annat än Kongl. Maj:ts förslag och berör ett helt annat ämne. Vid sådant förhållande synes det mig, att motionen ej kan sägas vara föränledd af den kongl. propositionen och således icke väckt på den tid riksdagsordningen föreskrifver. Jag skall därför be att få förena mig i det yrkande, som framstälts af vice ordföranden i bevillningsutskottet.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skulle gifva herr Hedin rätt i hvad han sagt rörande rättigheten att väcka denna motion, om motionen innehölle ett enda förslag om ändring af någon enda af de paragrafer, som förefinnas i den kongl. propositionen n:o 41. Men motionen innehåller icke något positivt ändringsförslag, vare sig i afseende på den ena eller den andra af dessa paragrafer, utan den innehåller endast en hemställan i allmänna ordalag, en anhållan att Riksdagen skall skrifva till Kongl. Maj:ten om vissa saker, som kunna stå i närmare eller fjernare samband med den förenämnda propositionen; och således kan väl icke motionen sägas af denna proposition vara omedelbarligen föränledd.

Hvad herr Hedin yttrade i början af sitt anförande, anser jag vara fullt riktigt, nemligen att, om denna motion skall af Riksdagen upptagas till behandling, den då bör remitteras till bevillningsutskottet, som sedan får sammantråda med lagutskottet. Men ju mera jag tänker på saken, desto mera blir jag öfvertygad om, att man ej kan anse motionen vara väckt i laga tid, och att den således ej är af be-

Angående re-skaffenhet att nu kunna remitteras till något utskott alls. Jag skall
 miss af en^{der} därför vidhålla mitt förra yrkande om att remiss ej må medgifvas.
 motion.

(Forts.)

Jag skall vidare be att — med anledning deraf, att en annan ärad talare på stockholmsbänken tycktes tro, att motståndet skulle härleda sig från något missnöje med att motionen framkommit — få säga till honom och alla dem, som kunna tro detsamma, att så alls icke är förhållandet, åtminstone icke från min sida. Men för min del anser jag, att man har rätt att fordra, så länge man har att göra med ett utskotts angelägenheter, att motioner, som beröra utskottets arbete, icke böra väckas så, att man ej kan företaga dem till behandling i den tid och i den ordning, grundlagen föreskrifver.

Herr Themptander: Jag kan för min del icke vara af samma mening som den siste ärade talaren i denna fråga. Af alla måste väl erkännas, att den ifrågavarande motionen är af sådan natur, att den tillhör ständigt utskotts behandling, och att det ständiga utskott, dit den enligt hittills följd praxis skall remitteras, bör vara bevillningsutskottet, som sedan för behandlingen af densamma må sammanträda med annat utskott. Om således motionen är af beskaffenhet att tillhöra ständigt utskotts behandling, inträder frågan, om den är väckt i behörig tid. I afseende härpå ber jag få gifva uttryck åt den uppfattningen, att man bör vara mycket varsam vid tillbakavisandet af motioner, som framkomma med anledning af ett inom Riksdagen »upptaget ärende». Det synes mig, att det ligger i sakens natur, att, när riksdagsordningen medgifver, att man får efter den ordinarie motionstidens utgång väcka fråga, som är föranledd af något under Riksdagen upptaget ärende, detta stadgande kräfver, att man åtminstone på så tidigt stadium som nu icke får ställa anspråken på sambandet allt för höga. Jag har icke läst motionen, men jag har hört, att den berör samma ämne som den motion, som var före i fjol, och således afser formerna för fattande af beslut från kommunernas sida angående bränvinsförsäljningen. Nu kan väl ingen bestrida, att icke detta är ett ämne, som står i samband med den af Kongl. Maj:t aflättna propositionen n:o 41. Motionen afser ju, att i de fall, då från kommunernas sida beslut skola fattas, särskilda former skola stadgas för fattandet af dessa beslut. Det måtte väl då vara ett samband mellan motionen och den kongl. propositionen, som är så stort, att jag är öfvertygad om, att sambandet många gånger icke varit större förut, då kammaren remitterat motioner, som föranledts af kongl. propositioner.

Det är en sak, som gjort mig något tveksam. Hade motionärerna gifvit åt sitt förslag den formen, att bestämda förändringar i den nuvarande författningen ifrågasatts, då kunde det ju icke hafva varit minsta tvifvel om, att icke motionen bort remitteras. Nu hafva dock motionärerna gifvit sitt förslag den formen, att de anhålla om en skrifvelse till Kongl. Maj:t om utarbetande af förslag till Riksdagen i det syfte, motionen angifver. Men jag får likväl säga, att jag icke ens med den form, motionen nu har, kan underkänna sambandet med den kongl. propositionen. Ty det är ju gifvet, att om den tanke, som motionärerna omfattat, äfven skulle blifva den, som

hos Riksdagen komme att göra sig gällande, skulle ju deri ligga ett *Angående re-*
 motiv att icke godkänna Kongl. Maj:ts förslag eller att i detta för- *miss af en*
 slag göra så beskaffade modifikationer, att med dem kunde förenas *motion.*
 tillämpningen af de principer, man i motionen önskar göra gällande. *(Forts.)*

Jag kan således, som sagdt, äfven med den form, motionen nu har, icke underkänna sambandet mellan densamma och den kongl. propositionen; och med den uppfattning jag för öfrigt i allmänhet hyser, att man i sådana fall som detta bör med mycken varsamhet gå till väga, kan jag icke annat än yrka, att remiss af motionen i fråga till bevillningsutskottet måtte medgifvas.

Herr Ljungman: Hvad den föreliggande frågan beträffar, skall jag ännu en gång be att få påpeka, att intet bevis har anförts mot det påståendet, att den åsyftade författningen skulle blifva en *kommunallag*. Och likaledes vill jag påpeka, att nutidens uppfattning om lagstiftningen alls icke går i den riktningen, att man skall sammanföra bestämmelser af olika konstitutionel natur i en och samma författning, utan att man alldeles tvärtom bör skilja dem åt och sedan låta den ena författningen hänvisa till den andra. Vi hafva också under denna riksdag haft flera exempel på att stämningen är sådan som jag uppfattat den. Här har till exempel, då herr Johnsson i Bollnäs väckte en motion om den enskilda skogsvårdens främjande genom kommunal verksamhet, densamma remitterats till lagutskottet; och det var fullt riktigt. I Första Kammaren väcktes en motion i samma syfte, men stäld på andra grunder, och den remitterades till statsutskottet. Det är därför enligt min åsigt och enligt gällande grundlags fullt tydliga bestämmelser, som remiss i detta fall, om sådan skall ega rum, måste ske till *lagutskottet*. Ty 42 § riksdagsordningen innehåller, att lagutskottet skall behandla kommunallagar.

Hvad åter beträffar sambandet mellan motionen och Kongl. Maj:ts proposition i frågan, så kan jag hänvisa till hvad vice ordföranden i bevillningsutskottet har yttrat. Det är icke vederlagdt och kan svårligen vederläggas. Och den omständigheten, att motionen berör bränvinslagstiftningen i vissa ämnen, anser jag icke inverka på saken. Ty vill man tolka 55 § riksdagsordningen så vidsträckt, då skulle man hafva rätt att väcka motioner under hela riksdagen i, snart sagdt, hvilket ämne som helst.

Herr Danielson: Jag tror att många af herrarne i likhet med mig varit ganska oförberedda på denna öfverläggning. För min del skulle jag önska att få höra motionen uppläsas inför kammaren, så kunde man sedan bestämma, huru man ville handla i detta fall. Om sedan tvisten skall röra sig om, huruvida motionen skall hänvisas till lagutskottet eller bevillningsutskottet eller till tillfälligt utskott, så anser jag det vara rättast att, först sedan kammaren fått del af motionen, den besluter, huruvida remiss skall ske till ständigt eller tillfälligt utskott. Här då kammaren afgjort den frågan, så kan den sedan välja mellan de återstående fallen.

Jag tror, att man i detta fall bör vara mycket varsam. Är motionen berättigad, så bör den komma fram. Men är den i strid

Angående re-
miss af en
motion.
(Forts.)

med gällande riksdagsordning, så böra ju motionärerna nöja sig, om remiss blir vägrad. Således är mitt yrkande, att, sedan motionen blifvit uppläst och sedan öfverläggningen afslutats, talmannen behagade framställa proposition, huruvida kammaren vill besluta, att motionen skall remitteras till ständigt eller tillfälligt utskott, och derefter proposition, angående hvilket utskott som skall behandla den.

Herr Eklund från Stockholm: Herr talman! Endast ett par ord. Då det blef tal om att å nyo väcka denna motion i Riksdagen med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 41, så var jag för min del mycket tveksam, huruvida icke en remissvägran skulle kunna ifrågakomma. Jag tänkte då till en början att i klämman skrifva så här: »att Riksdagen måtte med afslag å Kongl. Maj:ts proposition besluta», etc. Om jag nu hade skrifvit så, som man mycket väl skulle kunna tänka sig att det kunnat ske, hade i sådant fall också samma vägran att remittera motionen kunnat framställas?

Herr Hedin: Det är naturligtvis för hvar och en af kamrarnes ledamöter väl bekant, att bevillningsutskottet behandlar lagförslag och att efter förslag från bevillningsutskottet lagar beslutas, som innehålla en hel mängd bestämmelser af natur att icke afgöras i bevillningslagstiftningsväg. Sålunda stiftar man lagar på grund af förslag från bevillningsutskottet, hvilka innehålla straffbestämmelser och hvilka innehålla bestämmelser om åligganden för Kongl. Maj:ts embets- och tjänstemän, och derom beslutes icke på samma sätt, som man besluter om rena bevillningsfrågor. Straffbestämmelser afgöras af Kongl. Maj:t och Riksdagen, och af Riksdagen genom sammanstående beslut af kamrarne. Föreskrifter för Kongl. Maj:ts embets- och tjänstemän har Riksdagen icke något att besluta om, utan de bestämmas af Kongl. Maj:t. Men bestämmelser af båda slagen inryckas emellertid i bevillningslagar, hvilka behandlats uteslutande af bevillningsutskottet. Hvarför detta? Derför naturligtvis, att till exempel i bevillningsstadgan behöfvas både ansvarsbestämmelser och föreskrifter för Konungens embetsmän, och det skulle vara otjenligt att hafva dem öfverflyttade till en annan lag, under det att bestämmelserna för bevillningens grunder och utgörande skulle innehållas i bevillningslagen.

När enahanda motion väcktes förlidet år, väcktes också af motionärerna öppet och ärligt frågan om, hvilket utskott borde behandla ärendet. De anförde åtskilliga skäl, hvarför de ansågo den vara att betrakta mera som en lag än som en bevillningsfråga, och sedan de det gjort, slutade de med följande anmärkning:

»Emellertid, vårt förslag utgör blott en modifikation af den försäljningslag, som häfdvunnet behandlas af bevillningsutskottet, och skall, om det gillas, i denna lag inpassas.»

Och märk väl: försäljningslagen, sådan den nu är, innehåller många bestämmelser, som icke äro bevillningsbestämmelser och icke bero af Riksdagens allena-beslutande-rätt, utan bero af Riksdagen och Kongl. Maj:t.

»Det skulle utan tvifvel», heter det vidare i motionen, »finnas vara i flera afseenden otjenligt att göra de af oss föreslagna bestäm-

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

melserna till föremål för en från försäljningslagen i öfrigt fristående lagstiftningsåtgärd. Och för dem, som betrakta vårt förslag såsom i någon mån ingripande i kommunallagstiftningen, synes oss som borde alla formella betänkligheter undanröddas, derest vårt förslag, med stöd af 47 § riksdagsordningen, blefve behandladt af sammansatt bevillnings- och lagutskottet.

Det är alldeles samma betraktelser, som gjort sig gällande, som iakttagits, då frågor behandlats af sammansatt stats- och lagutskott eller af sammansatt banko- och lagutskott, ehuru de från början varit remitterade till statsutskottet eller till lagutskottet, fastän de innehållit bestämmelser, som äro af verklig lags, till och med ren civillags natur.

Herr Waldenström: Herr talman! Af den förda diskussionen synes framgå, att den väckta frågan om remiss af den föreliggande motionen är tvifvelaktig. Man kan anföra skäl både för en vägran och för beviljande af en remiss. Under sådana förhållanden vill jag hemställa, om det icke är det bästa och rimligaste, att man tillåter remiss. Ty enligt mitt förmenande bör man icke neka remiss i annat fall, än att det är alldeles uppenbart, att en sådan remiss skulle stå i strid med grundlagens stadgande. Jag skall därför yrka bifall till motionens remitterande till bevillningsutskottet.

Efter det herr talmannen, med bifall till derom gjord hemställan, låtit uppläsa den ifrågakvarande motionen, lemnades ordet å nyo till:

Herr Danielson, som anförde: Herr talman! Då jag nu hört motionens innehåll, så förefaller det mig temligen tydligt, att den icke gärna kan remitteras annat än till tillfälligt utskott. Jag tror det vara det rättaste, och då har också motionärernas förslag icke blifvit undertryckt. Jag tror också, att Andra Kammaren på detta sätt handlade mycket försigtigt. Ty det göres ju icke något bestämdt yrkande om ändring i någon lagparagraf, utan det begäres endast en skrifvelse i sådant syfte, som motionen afser. Med ett sådant beslut tycker jag, att motionärerna kunna vara fullt belättna, och vi handlade i så fall med all grannlagenhet och försigtighet. Skulle motioner upphörligt få väckas, som tillhörde ständigt utskotts behandling, skulle man komma in på ett sådant område, som jag tror vara mycket ovisst.

Jag vill därför för min del yrka, att motionen måtte remitteras till tillfälligt utskott, och detta så mycket mera som jag tror, att herr talmannen hysar betänklighet för att gifva proposition på remiss till lagutskottet.

Härefter yttrade:

Herr Restadius: Om motionärerna i förevarande förslag yrkat, att den lydelse, som Kongl. Maj:t gifvit åt 10 § i bränvinsförsäljningsförordningen måtte på annat sätt affattas, så tror jag, att man med skäl kunde säga, att motionärerna för motionens afgifvande iakttagit den tid och de vilkor, som i 55 § riksdagsordningen föreskrivas. Men då motionärerna i stället sagt, att de vilja, att Riksdagen skulle besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t och angifva de grunder, hvar-

Angående re-
miss af en
motion.
(Forts.)

efter ett författningsförslag i ty fall borde utarbetas, då anser jag någon tvekan icke böra förefinnas derom, att motionärerna icke ställt sig de föreskrifter till efterrättelse, som i den af mig återopade lagparagrafen stadgas.

En högt ärad talare på stockholmsbänken har sagt, att man i förevarande fall icke borde ställa så höga anspråk på den sambörighet, som borde förefinnas mellan Kongl. Maj:ts förslag och den motion, som deraf föranledts. Jag tror emellertid, att i detta fall liksom i andra grundlagens ordalag och rätta ordaförstånd alltid måste iakttagas; och nu står det, att den motion, som i anledning af en Kongl. Maj:ts proposition afgifves, skall stå i omedelbart sammanhang med eller vara omedelbart föranledd af denna Kongl. Maj:ts proposition. Då i förevarande fall enligt mitt förmenande icke så är förhållandet, tillåter jag mig att instämma i det yrkande, som af bevillningsutskottets vice ordförande blifvit framställt.

Herr Jonsson i Hof: Hvilket beslut kammaren än kommer att fatta i afseende å denna motion, så tror jag dock alldeles bestämdt, att motionen icke bör remitteras till tillfälligt utskott, ty det skulle vara att öfvergifva den princip, som denna kammare städse häfdat i fråga om motioner, som gå ut på att uti skrifvelse till Kongl. Maj:t begära det ena eller det andra. Första kammaren har förut, såsom bekant, alltid häfdat den princip, att, så ofta en motion afser en skrifvelses afåtande till Kongl. Maj:t, den bör, oberoende af dess innehåll, remitteras till tillfälligt utskott, under det att Andra Kammaren lika konsekvent tagit hänsyn till sjelfva innebörden af det afhandlade ämnet och icke till formen, om frågan gällt endast en skrifvelse eller ett bestämdt besluts fattande.

Jag motsätter mig således motionens remitterande till tillfälligt utskott.

Hvad nu beträffar frågan, huruvida man bör tillåta eller vägra remiss till bevillningsutskottet, så tror jag, att det egentligen är mellan dessa båda alternativ, som kammarens afgörande kommer att stå. Jag kan nemligen icke tänka mig ett tredje, eller att remittera motionen till lagutskottet, ty det skulle innebära, att det icke skulle finnas något samband mellan den kongl. propositionen och ifrågavarande motion, då propositionen ansetts vara af sådan art, att den remitterats till bevillningsutskottet.

Man må ju å ena sidan säga, att Riksdagen icke bör vara allt för sträng i fråga om fordran på samband mellan en förut väckt fråga och en deraf föranledd motion, men å andra sidan kan det hafva sina betänkligheter att helt och hållet kasta öfver bord grundlagens tydliga bestämmelse med afseende derå, att en sådan motion skall omedelbart föranledas af ett redan upptaget ärende. Man kanske nog till sist kommer för vidsträckt med den praktiken, att man icke alls häfdar hvad grundlagen i detta fall bjuder.

Jag får därför säga, att jag snarast lutar åt deras mening, som anse, att ifrågavarande motion icke bör remitteras, och jag tror, att det är öfverensstämmande med grundlagens bud, åtminstone är detta det mest korrekta och strikta.

Herr Themptander: Då jag begärt ordet med anledning af herr Danielsons yrkande, så är jag till väsentlig del förekommen af hvad den siste ärade talaren anförde i början af sitt yttrande. Hvilket beslut kammaren än må komma att fatta angående denna motion i öfrigt, så hoppas jag dock, att kammaren icke skall frånträda den nyppfattning, hvilken kammaren under så många år häfdat, eller att ett ärende, som till följd af sin natur tillhör ständigt utskotts behandling, icke må remitteras till tillfälligt utskott, därför att man gifvit motionen formen af en anhållan, att Kongl. Maj:t skall utarbete ett förslag i ämnet.

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

Det är ju bekant, att en meningsskiljaktighet i detta fall egt rum mellan Första och Andra Kammaren, men vi hafva sett, att Första Kammaren under de senare åren börjat mer och mer frångå den förut följda principen och numera äfven remitterar till ständigt utskott motioner, som innehålla endast begäran om utarbetande af förslag, i hvilket afseende jag kan åberopa ett exempel till och med från innevarande riksdag, då en motion väcktes i Första Kammaren lika lydande med en af mig i denna kammare väckt och som, ehuru blott innehållande en sådan anhållan, det oaktadt af Första Kammaren remitterades till ständigt utskott. Vid sådant förhållande vore det väl högst betänkligt för denna kammare att frånträda principen att låta ärendets natur vara bestämmande i fråga om det utskott, till hvilket remiss skall ega rum.

Om man nu är på det klara med att motionen hör till ständigt utskotts behandling, så måste jag, som jag förut sagt, afgjordt ställa mig på deras sida, som anse, att det är till bevillningsutskottet, som motionen skall remitteras, ty motionärernas mening är ju att få till stånd en förändring i förordningen om villkoren för försäljning af bränvin, och jag har aldrig hört talas om att sådana frågor remitteras till annat utskott än bevillningsutskottet. Aldrig har det förut ifrågasatts, att motioner i detta ämne skola remitteras till lagutskottet, och jag kan därför icke förstå, hvarför man nu kommit på den idén att vilja remittera denna motion till annat utskott än bevillningsutskottet.

Men när den tillhör bevillningsutskottet, så vill jag gent emot talaren på elfsborgslänsbänken, när han talade om att man skall tolka grundlagens bud efter bokstafven, säga, att det gör äfven jag. Men det står i grundlagen taladt om det *omedelbara* sambandet, och då är det fråga om, huru långt man skall utsträcka anspråket på detta *omedelbara* samband. Det har af mig icke förutsatts annat, än att motionen kunde remitteras endast för såvidt den egde ett omedelbart samband med den kongl. propositionen, men frågan är hvad som menas med omedelbart samband, och derom säger grundlagen intet.

För min del kan jag icke finna annat, än att det finnes ett sådant omedelbart samband mellan motionen och vissa i den kongl. propositionen ifrågasatta stadganden, hvilka motionärerna anse böra undergå en förändring, ehuru motionärerna icke hafva formulerat sitt förslag till ändringar så, att derom nu kunna fattas definitiva beslut, utan endast begärt, att Kongl. Maj:t skulle låta utarbete förslag dertill.

Man kan ju tänka sig, att, äfven om man inskränker sig till att begära ett förslag i detta ämne, och Riksdagen derom aflåter en skrif-

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

velse till Kongl. Maj:t, det kan blifva behöfligt att göra vissa modifikationer i det kongl. förslaget för att kunna inpassa de nya bestämmelserna, som motionärerna ifrågasatt.

För öfrigt vidhåller jag min uppfattning, att, om Riksdagen skulle dela motionärernas mening att gifva en så beskaffad förändrad form åt kommunernas beslutanderätt, som de föreslagit, det kunde deruti ligga en alldeles bestämd uppmaning att icke biträda vissa delar af det kongl. förslaget. Jag kan således icke se annat, än att det finnes ett omedelbart samband mellan de paragrafer, hvari motionärerna ifrågasatt förändring, och en del af de lagrum beträffande hvilka Kongl. Maj:t framställt förslag.

Jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande.

Herr Hedin: Hvad det ytterst öfverraskande förslaget om motionens remitterande till tillfälligt utskott beträffar, så är det icke nödigt att derpå vidare spilla ett enda ord.

Jag trodde, att de, som icke förut tagit kännedom om motionen, men nu fått höra den uppläsa, skulle hafva inhemtat, att motionen berör vissa paragrafer i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning, nemligen §§ 8, 9 och 10, i hvilka Kongl. Maj:t redan föreslagit ändring. Hvad behöfves då ytterligare för att åstadkomma det der omedelbara sambandet?

Hvad åter den omständigheten beträffar, att motionärerna inskränkt sig till att föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af ett förslag i stället för att framlägga formulerade författningsändringar, så hade jag icke drömt, att, därför att man inskränkt sig till den mindre åtgärden, detta skulle förminska rätten att få frågan under behandling. Något sådant har hittills aldrig förekommit. Om de män, som bestrida motionens remitterande, ville studera vår parlamentariska praxis, så skulle de finna många tillfällen, då förslag, väckta sedan den ordinarie motionstiden utgått, remitterats icke endast om bestämda, formulerade ändringar i af Kongl. Maj:t framlagda propositioner, utan äfven sådana förslag, deri begärts, att Riksdagen måtte skrifva till Kongl. Maj:t angående sådana med de kongl. förslagen sammanhängande delar, hvari motionären icke tilltrött sig eller Riksdagen att utan föregående undersökning fatta ett bestämdt beslut.

Herr Danielson: Jag vill till de siste talarne hemställa, om de icke erkänna, att det varit ett annat förhållande, då man remitterat skrifvelseförslag till ständigt utskott. Det har varit den obetydliga, men dock ganska viktiga omständigheten, att motionerna varit väckta inom den så kallade lagliga eller ordinarie motionstiden, det vill säga inom 10 dagar från riksdagens öppnande, och då hafva skrifvelseförslag gått både till lagutskottet och andra utskott samt äfven till bevillningsutskottet. Men här är förhållandet, att denna motion icke väckts före sagda motionstids utgång, utan med anledning af en Kongl. Maj:ts proposition. Kan man då till ständigt utskott skicka andra motioner än sådana, hvari förligga yrkanden om bestämda förändringar i af Kongl. Maj:t framlagda förslag? Här föreligger icke något sådant

bestämmdt yrkande, utan endast begäran om en skrivelse i allmänhet. Jag hemställer till herrarne och i synnerhet till den siste ärade talaren, om icke denna skilnad är rätt betydlig, och om denna omständighet icke är ganska beaktansvärd.

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

Hade motionärerna begärt en ändring i §§ 8, 9 och 10 bränvinsförsäljningsförordningen eller gjort ett tillägg till desamma, skulle jag icke haft så stora betänkligheter mot en remiss, men då de icke gjort detta, så kan jag icke finna, att motionen står i så nära samband med den kongl. propositionen, att det är möjligt att remittera densamma.

Om nu herrarne hafva den uppfattning, att motionen icke kan remitteras till tillfälligt utskott, så skall jag icke hålla derpå, men då kan jag icke ställa mig på annan sida än den, hvarifrån uttalats den åsigt, att det vore olämpligt att remittera motionen till bevillningsutskottet.

Herr Ivar Månsson: Jag kan deremot icke annat än ställa mig på den sidan, hvarifrån yrkats, att motionen skall remitteras. Jag kan nemligen icke finna annat, än att den står i så nära samband med den kongl. propositionen, att de talare hafva rätt, som uttalat sig för densannas remitterande till bevillningsutskottet. Det gäller dessutom här en mycket vigtig fråga, nemligen om huru utminuterings- eller bränvinsförsäljningsrättighet i kommunerna skall kunna uppstå.

Denna fråga har många gånger varit före i Riksdagen. Vid framläggandet af den kongl. propositionen hafva många myndigheter hörts för att utröna, huru det skall förhålla sig med afseende å kommunernas rätt i detta fall. Här har nu påyrkats dels ett absolut veto, så att genom omröstning skulle bestämmas, om en sådan rättighet skall få tillkomma eller icke, dels att yttrande skulle få afgifvas om tillkomsten af en sådan rättighet. Kongl. Maj:t har vid framläggandet af propositionen stannat dervid, att om rättigheten blir så belägen, att derigenom en kommun kan förorsakas skada, det vill säga om rättigheten ligger nära inpå en annan kommun, så skall denna kommun höras deröfver. Motionärerna åter hafva föreslagit, att kommunerna skola erhålla absolut veto eller rätt att genom omröstning afgöra, huruvida denna rättighet skall få finnas eller icke.

Jag kan för min del icke neka till att denna fråga både är af en sådan stor vigt och står i ett sådant samband med den kongl. propositionen, att det vore orätt att vägra motionens remitterande, och jag kan följaktligen icke finna annat, än att motionärerna hafva rätt att få den remitterad.

Jag anhåller därför om motionens remitterande till bevillningsutskottet.

Herr Hedin: Herr talman! Man får verkligen icke såsom representanten för Öland tala om en »laglig» motionstid, hvilken skulle vara en motsats till den, inom hvilken denna motion kommit fram. När grundlagen ställer upp en regel för motionstiden och när samma grundlag har angifvit undantag, då denna tid är längre utsträckt, så

Angående remiss af en motion.

(Forts.)

är motionstiden i det ena fallet, undantagsfallet, lika slaglig som i det andra fallet, d. v. s. det som faller under regeln.

För öfrigt skall jag blott tillägga, att det visserligen skall blifva intressant att se, huru voteringen kommer att utfalla, om den skall gå i strid med all hittills gällande praxis och tillämpning af en tydlig grundlagsparagraf, om oviljan mot de bestämmelser angående rösträtt, som förekomma i motionen, och möjligen på åtskilliga håll någon fruktan för att en sådan ändring, som motionärerna föreslagit, kunde komma att inverka på bränvinskonsumtionen och således på statens och kommunernas inkomster af bränvinsförsäljningen, skola föranleda dertill, att man gör ett sådant ingrepp i en motionärs grundlagsenliga rätt, som här föreslagits.

Herr Ljungman: Jag skall be att få fästa uppmärksamheten derå, att, om man skulle vidhålla det här uttalade påståendet, att en motion, som står i ett visst samband med en i ett ämne framlagd kongl. proposition, skulle städse remitteras till ett och samma utskott som propositionen, då skulle man ofta nog komma till mycket besynnerliga förhållanden.

Vi behöfva icke gå längre tillbaka än till förra riksdagen, då vi hade motioner, som rörde *samma* ämne, men hvilka remitterades till olika utskott. Dessa motioner afsågo nemligen dels ändring af 26 § riksdagsordningen, dels åtskilliga ändringar i allmänna lagen och i kommunallagarne. Om nu t. ex. en person väckte en motion om en sådan begränsning af den kommunala rösträtten, att den, om den bifölles, skulle ske genom ändring i grundlagen, och en annan väckte en motion om en dylik begränsning, hvilken påkallade ändring af vissa paragrafer i kommunallagarne, så skulle dessa motioner naturligtvis, ehuru de anginge samma sak, det oaktadt remitteras till olika utskott.

Hvad nu föreliggande motion beträffar, så vill jag framhållat att, då den afser åstadkommandet af en ny kommunal författning, densamma, om den skall remitteras, bör till lagutskottet remitteras, och det oafsedt om den står i samband med den kongl. propositionen om ändring i bränvinslagstiftningen eller ej, ty bevillningsutskottet har icke med kommunallagarna att beställa.

Emellertid skall jag icke göra något yrkande om remiss till lagutskottet, utan skall jag i stället instämma i det yrkande, som framställdes af bevillningsutskottets vice ordförande.

Herr vice talmannen Östberg: Den talare på stockholmsbanken som senast hade ordet, uttalade den farhåga, att olika uppfattningar af de principer, som i motionen fått sitt uttryck, skulle komma att inverka på det votum, som man komme att afgifva rörande remissen af ifrågavarande motion. Mig synes det, som om en sådan insinuation icke vore öfverensstämmande med den grannlaghet, man borde kunna vänta, och jag ber därför att för min del få uttala en protest mot hans yttrande.

Då man söker att göra klart för sig, huruvida denna motion står i omedelbart sammanhang med den kongl. propositionen eller icke,

så kan man göra sig den frågan, huru bevillningsutskottet skulle komma att behandla denna motion. Jag kan för min del icke fatta, att bevillningsutskottet skulle kunna behandla den tillsammans med de af Kongl. Maj:t föreslagna förändrade bestämmelser i brännvinsförsäljningsförordningen. Amnet ligger så utanför, att jag tror att frågan om lokalt veto icke kan komma i betraktande, då man har att afgöra de helt olika saker, som af Kongl. Maj:t här äro föreslagna. Utskottet skulle komma att först behandla Kongl. Maj:ts förslag och dervid föreslå, antingen att Riksdagen måtte bifalla den kongl. propositionen med eller utan förändringar, eller också att Riksdagen måtte helt och hållet afslå densamma; och först sedan den saken vore klar, hade utskottet att taga frågan om lokalt veto under behandling samt dervid föreslå antingen en skrivelse till Kongl. Maj:t eller att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående remiss af en motion.
(Forts.)

Om man betraktar saken ur denna synpunkt, måste man tydligt inse, huru obetydligt det inre och verkliga sambandet emellan den kongl. propositionen och motionen i sjelfa verket är.

Jag ber att få vidhålla yrkandet, att motionen icke måtte till utskott remitteras.

Herr Dahn: Jag skall be att få yrka, att denna motion måtte remitteras till bevillningsutskottet.

Den uppfattningen har ju gjort sig gällande här, att om motionärerna hade väckt ett positivt förslag om ändring i de paragrafer, som afses i den af Kongl. Maj:t afgifna propositionen, så skulle hinder icke ha förefunnits för en dylik remiss. Men vid sådant förhållande kan jag icke finna, att den omständigheten, att motionärerna varit blygsamma och endast begärt att en skrivelse till Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen aflåtas med anhållan att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag om ändring af samma paragrafer, skulle utgöra något hinder för ifrågasatta remissen. Det skulle ju kunna hända, att Riksdagen vid behandling af den kongl. propositionen komme att afslå Kongl. Maj:ts framställning beträffande ifrågavarande paragrafer, men deremot möjligen kunde besluta aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t om ändring af dessa paragrafer i syfte, som måhända vore närbeslägtadt med det motionen innehåller; och jag kan då icke finna annat, än att, under sådana omständigheter, motionärernas förslag hänger så väl till hopa med den kongl. propositionen, att jag för min del anser, att det skulle vara att undertrycka motionsrätten, om man nu vägrade en remiss af denna motion till bevillningsutskottet, för behandling i sammanhang med den kongl. propositionen.

Herr *John Olsson* förklarade sig instämma med herr Dahn.

Herr Hedin: Jag har icke begärt ordet nu igen, därför att jag skulle missunna den näst föregående talaren de tre eller fyra bravo, som han fick från sina allra närmaste högervänner, utan jag har gjort det *dels* för att tala om, att jag för hvad jag yttrade om obehörig inverkan af åtskilligas åsigt i sak på bedömandet af denna formfråga har en faktisk grund, som jag skulle kunna nämna vid flera namn, och *dels*

Angående re-
miss af en
motion.
(Forts.)

för att protestera mot påståendet, att jag skulle hafva kommit med några insinuationer. Den, som alltid talar så rent ur skägget som jag gör, kan icke rimligen beskyllas för att komma med »insinuationer». Han vet för öfrigt mycket väl, hvad jag menade, och att det ej kan kallas så.

Herr Elowson: I den kongl. propositionen föreslås vissa vilkor för utöfvande af rätten till försäljning af bränvin. Ett bland dessa vilkor är t. ex. att, innan Kongl. Maj:ts befallningshafvande meddelar yttrande, huruvida bemålde befallningshafvande i fråga om stads-kommun medgifver en sådan tillåtelse eller icke, stadsfullmäktige i städer, der sådana finnas, skola höras deröfver, och, om icke stadsfullmäktige finnas, allmän rådstuga skall yttra sig i ärendet.

Nu föreslås i den afgifna motionen, att en annan korporation skall höras angående försäljningsrätten inom stadskommunerna, nemigen städernas till myndig ålder komna invånare, som ega god fräjd och äro svenska medborgare. Det finnes således enligt min mening det mest omedelbara sammanhang mellan den kongl. propositionen och ifrågavarande motion, ty i båda är det fråga om vilkoren för utöfvande af rättigheten att försälja bränvin. Jag kan därför för min del icke finna annat, än att ett sådant samband här föreligger, att en remiss af motionen bör ega rum.

Förut har här utvecklats, att en remiss deraf grundlagsenligt icke kan ske till tillfälligt utskott, och jag ber därför att få ansluta mig till deras mening, som anse, att motionen bör till bevillningsutskottet remitteras.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Sedan yrkandet om remiss till lagutskottet återtagits, återstodo följande yrkanden: 1:o att den ifrågavarande motionen måtte hänvisas till bevillningsutskottet; 2:o motionens remitterande till tillfälligt utskott; och 3:o att motionen måtte, såsom för sent väckt, läggas till handlingarna. Herr talmannen gaf propositioner å hvart och ett af dessa yrkanden och förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits bifall till yrkandet om motionens läggande till handlingarne, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att herr Eklunds med flere ifrågavarande motion, n:o 176, skall hänvisas till behandling af bevillningsutskottet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutat, att motionen, såsom för sent väckt, skall läggas till handlingarna.

Omröstningen visade 72 ja, men 85 nej, hvadan kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets utlåtande n:o 50.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 51, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Sedan Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »skrifmaterialier och expenser, ved, m. m.» föreslagit, att detta förslagsanslag, nu 23,079 kronor, måtte höjas till 23,081 kronor eller med 2 kronor, hade utskottet i *punkten 1* af utlåtandet n:o 9 hemställt, att samtliga under åttonde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, i hvilka, enligt hvad i utlåtandet förut omförmälts, förändring icke blifvit föreslagen, måtte för år 1896 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat; dock att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved, m. m. finge göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kunde erfordras.

Efter det Kongl. Maj:t i en till Riksdagen den 8 nästlidne mars aflåten proposition föreslagit, bland annat, förhöjning af ett under rubriken »veterinärundervisningen» uppfördt ordinarie anslag, hade Första Kammaren beträffande förevarande punkt beslutit, att samtliga under åttonde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, i hvilka förändring icke blifvit ifrågasatt, skulle för år 1896 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat; dock att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved, m. m. finge göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kunde erfordras; hvaremot Andra Kammaren beslutit att återförvisa denna punkt till förnyad behandling af utskottet.

Med anledning af hvad sålunda förekommit, hemställde nu utskottet, att Andra Kammaren behagade i denna fråga fatta beslut.

Ordet begärdes af:

Herr Olof Jonsson i Hof, som yttrade: Anledningen till att kammaren återremitterade denna punkt vid föregående tillfälle var den, att,

sedan afdelningen inom statsutskottet slutbehandlat åttonde hufvudtiteln, en kongl. proposition om ändring af veterinärinstitutets ordinarie stat inkommit, samt att denna fråga vid punktens föredragning icke varit föremål för behandling vare sig inom afdelningen eller inom utskottet.

Nu har, såsom herrarne se, Första Kammaren ändrat utskottets formulering i den rigtning, som utlåtanget ger vid handen, hvarigenom man har frihet att ändra den ordinarie staten utan att behöfva fastläsa sig, hvilket man skulle göra, i fall man följde den förra formuleringen. Vid sådant förhållande har kammaren väl ingenting annat att göra än att, med uteslutande af motiveringen i 14 punkten af 8:de hufvudtiteln, besluta, att samtliga under 8:de hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, i hvilka förändringar icke blifvit ifrågasatta, må för år 1896 fastställas till samma belopp, som i innevarande års riksstat; dock så att i anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved, m. m. må få göras den ändring, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma må kunna erfordras.

Jag anhåller, att herr talmannen måtte framställa proposition på detta mitt yrkande.

Vidare anfördes icke. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren det af herr Jonsson i Hof framställda yrkande.

Punkten 3.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 7.

Föredrogs. men blef å nyo bordlagdt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18.

§ 8.

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösenkningsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.

Till behandling företogs härefter statsutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående lindring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösenkningsbolag af staten beviljad lån å 2,000,000 kronor.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hemstälde, utskottet i föreliggande utlåtande:

»att Riksdagen, under vilkor att Hjelmarens och Qvismarens sjösenkningsbolag dels till den i statskontoret inestående, till underhållet af segeldjupet i Hjelmaren med mera afsedda fonden afsätter af egna medel så stort belopp, att fondens tillgångar vid 1895 års utgång uppgå till 300,000 kronor, dels ock inom 1896 års utgång betalar all annan sin skuld än den till staten, må medgifva,

att bolagets skuld till staten för ej mindre erhållet lån, 2,000,000 kronor, än äfven å samma lån upplupna räntor, 850,000 kronor, må återgäldas på det sätt, att bolaget vid slutet af år 1896 och följande år till och med år 1909, under hvilken tid icke beräknas ränta å berörda 850,000 kronor, erlägger en annuitet af sex proc. å kapitalskulden, 2,000,000 kronor, deraf fyra proc. ränta å oguldna kapitalet och återstoden afbetalning derå, samt att, sedan till det vid 1910 års ingång, efter vederbörligen fullgjorda liqvider, återstående kapitalet lagts ofvannämnda ränteskuld, 850,000 kronor, bolaget derefter vid slutet af år 1910 och följande år inbetalar enahanda annuitet af sex procent å det sålunda uppkommande beloppet, intill dess bolagets skuld blifvit gulden.»

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Quismarens sjöämningsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Häremot hade reservation anmälts af herrar *A. Persson* i Mörarp, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *P. Pehrsson* i Törneryd, *C. Persson* i Stallerhult, *Lasse Jönsson*, *N. Petersson* i Runtorp, *J. E. Wikstén*, *O. Jonsson* i Hof, *S. B. Bruhn* och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förvarande framställning.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Lasse Jönsson*: Som herrarne finna af betänkandet, hafva tio ledamöter af statsutskottet från denna kammare afgifvit sin reservation emot utskottets hemställan i denna punkt. Vi ansågo nemligen, att den föreslagna eftergiften skulle ur både den ena och andra synpunkten komma att medföra mycket stor skada för framtiden. Då år 1877 det var fråga om beviljande af det första lånet, förekommo i denna kammare rätt allvarliga öfverläggningar, huruvida detsamma borde beviljas eller icke, och många farhågor uttalades vid detta tillfälle. Samtliga ansågo, att lånet borde vara mindre, andra höllo i synnerhet på att man borde hafva en säkrare garanti för lånets återbetalande, och slutligen yrkades af somliga, att hela lånet borde afslås, hvilket sistnämnda yrkande äfven blef kammarens beslut.

Men vid den gemensamma voteringen beslöts det deremot, att Riksdagen skulle lemna ett lån 2,000,000 till detta företag. År 1885 inkom Kongl. Maj:t till Riksdagen med en kongl. proposition angående räntenedsättning å detta belopp äfvensom angående eftergifter i de vid lånet uppställda villkor. Detta bifölls då af Riksdagen. År 1889 framlade Kongl. Maj:t ytterligare en proposition i enahanda syfte, hvilken också blef af Riksdagen bifallen. Nu föreligger här för tredje gången en kongl. proposition angående eftergifter och lindring i de villkor, som bolaget sjelft hade uppställt och föreslagit vid bolagets bildande och innan ännu vore sig Riksdagen eller kongl. Maj:t dermed haft det ringaste att skaffa. Då man nu vill att staten skall, oafsedt de garantier och försäkringar, som vid bolagets bildande blifvit gjorda, göra eftergifter och upppoffringar, så anser jag, att ett bifall härtill skulle komma att medföra en ganska stor fara, bestående deri att jemväl andra bolag, som af staten erhållit lån, skulle kunna komma att göra enahanda påstående om eftergifter, och detta i en omfattning, som man icke kan beräkna, då den ena eftergiften skulle påfordras efter den andra. Jag anser det således vara bäst, att Riksdagen

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Quismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

nu afsloge föreliggande begäran, helst man derigenom finge någon hållpunkt, från hvilken man kunde mäta ytterligare anspråk i enahanda riktning.

Här talas visserligen om att de jordegare, som gått in i detta sjösänkingsföretag, nu skulle befinna sig i en kinkig belägenhet. Ja, detta är ju möjligt. Men år 1877 uppgaf den dåvarande civilministern, att här gälde det att fruktbargöra en areal af omkring 30,000 tunnland, och värderas denna jord till 450 kr. per tunnland. blir delegarnes vinst mellan 13- och 14 millioner kr. Om delegarne sålunda också kunnat hafva det bekvämligast under den tid, arbetet pågått, har det i alla fall blifvit till stor fördel för dem nu, när arbetet är afslutadt, ty de hafva derigenom erbållit en betydlig vinst för sina uppoffringar. Om man åtager sig ett arrende, kan det i följd af oförutsedda omständigheter hända, att man kan drabbas af förlust på arrendet, men då får man finna sig deri, då man en gång åtagit sig arrendet. Alldeles detsamma är förhållandet med detta sjösänkingsföretag.

Jag anser sålunda, att denna eftergift af 370,000 kr. till ett enskildt bolag är alldeles för stor. Riksdagen bör gå varsamt tillväga och icke handskas lättvindigt med statens medel. Vi böra derför enligt mitt förmenande afslå Kongl. Maj:ts nu förevarande proposition, och för min del tillåter jag mig också att yrka afslag å utskottets hemställan i dess helhet.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Jag anser mig hafva anledning erinra derom, att vid 1893 års riksdag förelåg en liknande lånefråga som den nu förevarande. Det var då frågan om afskrifning af ett lån till Vesans kärr- och sjösänkings- samt odlingsbolag. Detta bolag hade åstadkommit högst obetydliga förbättringar af jord, men deremot haft utgifter, som många ganger motsvarade värdet af dessa förbättringar. Att detta bolag kom till stånd, berodde hufvudsakligen derpå, att statens tjenstemän gjort upp felaktiga planer och kostnadsberäkningar, hvilket missledde delegarne i bolaget.

Det kan ju icke vara något annat skäl än de ömmande omständigheterna, som skulle tala till förmån för statsutskottets nu föreliggande förslag, och för min del anser jag dylika ömmande omständigheter finnas i mycket högre grad beträffande den fråga, som jag nys nämnade. Såsom bekant är, blef den då framställda begäran afstyrt af statsutskottet och afslagen af Riksdagens båda kamrar. Jag skall taga mig friheten att uppläsa ett stycke af det utlåtande, som statsutskottet då afgaf. Der såges bland annat: »Motionären har sökt göra gällande, att staten genom åtgöranden från dess tjenstemäns sida skulle hafva varit väsentligaste orsaken till bolagets tillkomst och äfven hafva del i företagets olyckliga utgång. Med afseende härpå anser sig utskottet böra framhålla, att den eller de statens tjenstemän, som motionären åsyftar, tagit befattning med ifrågavarande sjösänkingsföretag icke i egenskap af embetsmän för statens räkning, utan på begäran af enskilda personer för deras räkning, såsom biträden åt dem, och att det följaktligen alldeles icke kan blifva tal om någon tillämpning af grundsatsen om statens ansvarsskyldighet för dess tjenstemäns handlingar i tjensten.

Denna afskrifningsfråga är utan tvifvel, på sätt vid dess föregående handläggning inom Riksdagen framhållits, en synnerligen vigtig principfråga. För den ingalunda ringa långifvande verksamhet, som staten på olika områden utöfvar, är det påtagligen af stor betydelse, att förhållandet mellan staten och dess många låntagare betraktas på samma sätt som förhållandet mellan långifvare och låntagare i allmänhet. Ett uppgifvande af denna synpunkt i ett visst fall synes utskottet innebära vådor för framtiden, från hvilka man icke kan bortse och som ej böra underskattas. En eftergift skulle nemligen helt säkert från andra håll framkalla anspråk på liknande medgifvanden, och ett i denna rigtning en gång taget steg komme naturligen att minska motståndskraften vid framställningar om efterskänkande af statens rätt i andra fall, som erbjöde någon jemförelse med det förevarande.

Ja, då, såsom jag redan sagt, några mera ömmande omständigheter icke förefinnas beträffande Hjelmare-bolaget, än hvad som förelåg beträffande Vesans bolag år 1893, och då det nu ifrågavarande beloppet är mycket större, ja, tre gånger större än det belopp, hvarom det då var fråga att medgifva afskrifning på, anser jag att, om kammaren nu vill handla konsekvent, kammaren bör afslå utskottets nu förevarande hemställan. Skulle utskottets förslag emellertid vinna kammarens bifall — något som jag icke skulle hafva så synnerligt mycket emot — så anser jag mig hafva rättighet begära att äfven få mina anspråk om efterskänkande af statens fordran hos Vesans bolag godkända, såvidt jag nästa år inkommer med en motion derom. Jag skall, herr talman, därför icke nu framställa något yrkande.

Herr Kihlberg: Då jag varit med om att biträda det beslut, hvartill statsutskottet i förevarande ärende kommit, skall jag anhålla att med några ord få angifva de skäl, som i detta fall varit för mig bestämmande, samt hvarför jag anser, att det ifrågavarande sjösänkingsbolaget är förtjent af ytterligare eftergifter från statens sida. Detta är icke därför att detta bolag, i likhet med många andra som utfört sjösänkingsföretag, gjort felaktiga beräkningar, ty sådana ske ofta hos oss. Vid början af ett dylikt företag gör man nemligen sig i allmänhet stora förhoppningar; man ser saken allt för ljus samt gör sig stora beräkningar på vinst. Men då den slutliga uppgörelsen sker, och företaget är fullbordadt, finner man ofta, att man misräknat sig beträffande vinsten, samt att de åstadkomna förbättringarne blifvit allt för dyra. Så är förhållandet äfven med detta bolag, hvars delegare nära nog blifvit ruinerade genom sjösänkingsföretaget; i synnerhet är detta fallet med de mindre jordbrukarne, hvilka icke ega någon större bärkraft i ekonomiskt afseende. Men, såsom jag nyss sade, huru behjertansvärdt detta förhållande än må vara, är det icke på denna grund jag vågat bygga min uppfattning, att staten här bör lemna någon hjälp, utan det är derpå, att särskilda omständigheter här föreligga som tala för en sådan hjälp. Vi veta, att detta bolag ålagts förpligtelser af statens myndigheter för att trygga det allmännas rätt såväl som de enskildes, hvilka icke hafva del i bolaget, och dessa förpligtelser äro så hårda, att man nära nog kan säga, att

Angående ändring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Quismarens sjösänkingsbolag beviljadt statsån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

de äro grymma. Jag vill visst icke klandra nitet hos de myndigheter, som ålagt dessa förpligtelser, tvärtom, men jag vill likväl konstatera detta såsom ett faktum.

Det ifrågavarande sjösänkingsarbetet beräknas af sakkunnige komma att kosta 2 millioner kr. i det närmaste. Nu har detta bolag redan för ordnande af sjöfarten på Hjelmaren och derinvid belägna vattendrag fått betala ut ungefär hälften af denna summa. Men icke nog dermed; det har äfven nödgats åtaga sig att för all framtid underhålla dessa kostbara anläggningar. Det har ålagts att i Hjelmaren uppmuddra segelrännor till 7 fots djup till dervarande hamnar, att uppmuddra en öfver en mil lång sträcka af öfre, horisontala delen af Hjelmarekanalen, att utpricka farleder, att bogsera segelfartyg, som skola passera dessa vattendrag, samt att bygga och underhålla en regleringsdamm vid Hyndevad, äfvensom att bekosta bostad och aflöning åt en der anställd dammvaktare. Dessa ålägganden ha, såsom jag nämnde, förorsakat bolaget stora kostnader, uppgående till nära en million kronor eller 350,000 kronor mer än som beräknats. I härtill kommer nu skyldigheten att allt framgent underhålla de utförda arbetena. För de senaste 6 åren har detta underhåll kostat omkring 6,000 kr. årligen. Denna utgift kommer gifvetvis framdeles att blifva mycket högre, ty nu äro anläggningarne nya, men framdeles måste de byggas om, hvilket kräfver så stora utgifter, att man beräknat denna utgiftspost till omkring 20,000 kr. årligen.

För att staten skall hafva någon säkerhet för att bolaget allt framgent skall kunna fullgöra sin skyldighet i förenämnda afseende har Kongl. Maj:t ålagt bolaget att bilda en fond så stor, att räntan derå motsvarar kostnaderna för underhållsarbetena. Till denna fond har bolaget redan afsatt 173,000 kr., och utskottets förslag innebär, att denna fond skulle vid innevarande års utgång uppgå till 300,000 kr. Det ligger också i Kongl. Maj:ts hand att bestämma, att denna fond ökas ännu mera, om så anses behöfligt för att betrygga framtida underhållet. Man kan här af finna, hvilka oerhörda skyldigheter ålagts detta bolag utöfver de arbeten, som direkt afse bolagets ändamål.

Det kan icke nekas, att det allmännas intresse här blifvit rikligt tillgodosedt på bolagets bekostnad, och detta till och med i högre grad än man skäligen kan fordra af ett sådant bolag. Genom bolagets försorg har sjöfarten på Hjelmaren vunnit ökad trygghet, och denna sjöfart har också, sedan förut nämnda arbeten blifvit färdiga, ökats i betydlig grad. Handelsomsättningen på Örebro stad har likaledes derigenom ökats till en förut icke anad höjd. Nya farleder hafva skapats. Så har en båtled öppnats på Telgeån till den s. k. Odensbacken, och en annan båtled anordnats till en station på Oxelösund — Flens jernväg. Vidare har med anledning af den ökade samfärdsela med Örebro stad Svartån kanalisierats från Skebäcks hamn upp till Örebro. Detta har Örebro stad kunnat göra utan hjälp från statens sida, därför att Örebro stad fått till skänks ett vattenfall af 240 hästkrafter, hvilket sjösänkingsbolaget skapat, utan att därför få någon ersättning. Genom detta företag har dessutom Örebro stad vunnit i sundhet. Denna stads mark var förut vattensjuk, men genom sjösänkingsföretaget har staden blifvit i tillfälle att dränera sitt område.

Man kan för öfrigt säga, att hela den trakt, som blifvit afdikad, sarskildt hela Qvismaredalen, har vunnit i sanitärt hänseende.

Endast hvad jag nu har anfört bör väl kunna anses ntgöra tillräckligt skäl för den uppfattningen, att här verkligen ha af ett enskildt bolag gjorts sådana arbeten i allmänt intresse, att det vore skäl för staten att hjälpa bolaget genom att ersätta en del af denna arbetsbekostnad. Till ytterligare stöd för denna uppfattning vill jag erinra derom, att Riksdagen icke allenast i år, utan äfven föregående år har till Kongl. Maj:ts disposition ställt tvenne fonder, hvarur anslag utan återbetalningsskyldighet lemnas för att främja just sådana ändamål, som här äro i fråga. Hvar och en af dessa fonder uppgår till ett belopp af 150,000 kr. Den ena är afsedd att användas till understödjande af sådana myrutdikningar och vattensaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd. Jag tror, att det nu ifrågavarande företaget äfven i detta fall gjort sin nytta. Den andra fonden är afsedd att användas till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder. Der har sålunda staten erkänt, att det föreligger ett allmänt intresse. Men bör man från statens sida understödja sådana företag, så tycker jag, att det är rättvist, att äfven detta bolag kommer i åtnjutande af sådan ersättning.

Det är, som jag sade, på grund deraf jag ansett mig hafva skäl att tillstyrka utskottets förslag. Man kan säga, att det är svårt att utreda, huru stort belopp i förevarande fall bör lemnas. Här har utskottet endast föreslagit räntefrihet under 14 år för en uppdebiterad ränteskuld af 850,000 kr. Om man kapitaliserar denna räntelindring, skulle den i närvarande stund utgöra ungefär 273,000 kr. Detta är visserligen en stor summa, men när man betänker, hvad som här är utfördt, tror jag dock, att den icke är för hög.

Sedan jag nu sagt detta, vill jag äfven något beröra de ömmande omständigheter, som här föreligga. Man har sagt, att ju bolaget åtagit sig alla dessa förpligtelser. Det kan icke förnekas. Bolaget har således juridisk skyldighet att fullgöra alla dessa hårda villkor. Men här finnes nog moralisk rätt och ömmande omständigheter, som ju någon gång äfven vid domstolarne tagas i betraktande.

Jag vill då först och främst erinra om detta företags stora vidd, som gjorde det ganska svårt att öfverskåda den ekonomiska frågan, då förslag förelåg till detta arbetsföretag. Man må ursäkta dessa många delegare, att de då icke kunde fullt säkert beräkna, hvad resultatet skulle blifva af detta arbete. Man må äfven ursäkta dem, om de lemnade tilltro till de personer, som uppgjorde dessa kostnadsförslag — det var två statens tjenstemän, som hade stor auktoritet på detta område. Det första förslaget uppgjordes 1865 af öfverste Sundmark, det reviderades sedermera 1873 af öfverstelöjtnant Grafström, och hela företaget beräknades då till nära 2,000,000 kr. I spetsen för företaget stodo inflytelserika män, inflytelserika icke allenast inom den ort, der de verkade, utan äfven i Riksdagen. De många jordbrukarne i dessa trakter hoppades och trodde, att dessa män skulle hafva beräknat denna sak på ett bättre sätt, och att de skulle kunna hjälpa dem i Riksdagen, i fall möjligen framdeles hjälp skulle

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Quismarens sjösnäkningsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

visa sig vara behöflig. Man må heller icke undra, att dessa män hänförs af detta stora företag, det största i sin art som någonsin förekommit i vårt land. Genom detta företag vunnos genom torrläggning icke mindre än 28,000 tunnland mark. Man må därför icke undra på, att dessa inflytelserika män besjälades af den stora fosterländska tanken att på detta sätt inom Sveriges egna gränser söka vinna Finland åter. Man må heller icke förundra sig öfver, att icke i större utsträckning än som skett jordegarna begagnade sig af sin rätt att icke ingå i bolaget, utan i stället aflåta en del af sin jord, motsvarande förbättringen af jorden — de ville naturligtvis icke gerna lemna den ifrån sig, utan om de hade utsigt att kunna betala förbättringskostnader, så ville de naturligtvis behålla den.

Nu veta vi emellertid, huru saken har gestaltat sig. Oaktadt beräkningarna blifvit gjorda af fullt pålitliga män, hafva kostnaderna stigit icke till 2,000,000 kr., som beräknadt var, utan till det dubbla beloppet eller 4,000,000 kr. Man kan då tänka sig, huru hårdt detta företag skall trycka på dessa många jordbrukares ekonomi. Här är icke fråga om ett litet antal landtmän, som blifva lidande, utan det gäller ett antal af öfver 1,500 personer, och af dessa äro öfver 1,400 s. k. mindre jordegare med brukningsdelar om $\frac{1}{2}$ mantal och derunder.

Jag har vid början af mitt anförande sagt, att det icke är dessa sist omnämnda behjertansvärda förhållanden, som för mig varit bestämmande i förevarande fall, ty huru gerna jag än skulle vilja låta billighetskänslan tala, så har jag likväl icke kunnat låta den göra sig uteslutande gällande, när det är fråga om att anvisa statsmedel. Men jag har likväl ansett mig böra vidröra dessa förhållanden, såsom varande ömmande omständigheter. I hvad jag derom anført, visar, att det för dem som ingingo i bolaget, icke var någon möjlighet att på förhand beräkna de svårigheter, hvori de skulle komma.

Det är på grund af hvad jag nu sagt, som jag tillåter mig anhålla, att kammaren ville lemna sitt bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar Zetterstrand, Rydberg, Holm, Wallbom, Boëthius, Hammarström, Kumlin, friherre Bönde, Nilsson i Grofva, Ericson i Ransta och Wellander.

Herr Lundell yttrade: Om Riksdagen vill vidhålla den förut i dylika frågor uttalade åsigten, att den enskilde sjelf bör betala sina skulder, så kan jag icke finna, att det i detta fall finnes giltiga skäl för att staten skall betala här ifrågavarande personers skulder.

Jag kan icke finna, att detta annuitetsbelopp kan vara så stort eller betungande för jordbrukarna. Det utgör icke mer än 5 kr. pr tunnland och icke fullt det, om jag räknar hela arealen, och det anser jag, att de möjligen kunna betala, åtminstone är det, såsom äfven reservanterna påpekat, icke utredt, att de äro insolventa.

Det har anförts, att det är ett stort antal personer, som beröras af denna sak, men 1,500 är väl dock icke något så synnerligen stort antal. För öfrigt hafva de redan fått rätt betydliga lindringar. Vid företagets början bestämdes räntan till 5 proc., men sedermera har den nedsatts till 4 proc., och det är en så låg ränta, som man rimligtvis kan begära. Jag tror, att det är en farlig princip att gå in på,

att staten skall betala ett företag, i fall det icke lönar sig. Det kunde göras, att folk med mera lättsinne än nu kastade sig in på dylika företag, tänkande: går det, så är det ju bra, och går det icke, så betalar ju staten, och sålunda löpa vi ingen vidare risk, om vi börja företaget.

Det belopp, som här är i fråga att staten skulle förlora, om utskottets förslag bifölles, uppgår, om man räknar räntan under de 14 år, för hvilka räntefrihet är föreslagen, till 646,900 kronor. Kapitaliserar man nu genast räntebeloppet, så kommer det att motsvaras af en summa af ungefär 379,000 kronor. Jag undrar, om icke detta är väl mycket att helt och hållet efterskänka. Det är ju en rätt stor annuitet, som bolaget har att betala, men en lindring skulle ju kunna beredas lanttagarne på det sättet, att de finge längre tid på sig. Man har vid hypotekslån ställt amorteringen på ända till 60 år, för att icke svårigheten att betala skulle blifva alltför betungande. Vill man ställa lånet på så lång tid, så skola annuiteterna nedsättas ganska betydligt, till, som jag tror, mellan 3 och 4 kronor per tunnland, och då kan det ju icke blifva så synnerligen betungande. Då man ännu icke har uttröt, om detta bolag verkligen förlorar på företaget, så tror jag, att det är för tidigt för staten att tråda emellan med en så stor direkt afskrifning. Jag tror, att man tryggt kan vänta och se, huru saken gestaltar sig, innan man besluter sig för en sådan lindring, som utskottet föreslagit.

På grund af hvad jag nu anfört tager jag mig friheten yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Henricson: Jemte det jag i hufvudsak instämmer i det anförande, som nyss afgafs af talaren på upplandslänsbanken, ber jag att dertill få nämna, att jag ur säker källa erfarit, att den yppersta af Qvismaredalens torrlagda jord fåfångt utbjudes till arrende för 10 kronor per tunnland.

Då af handlingarne framgår, att den årliga afgift, som uttaxeras för statslånet, för en del af denna jord betydligt öfverstiger det belopp, som i arrende kan erhållas, tror jag, att det hade varit både billigt och klokt att bifalla Kongl. Maj:ts framställning, men i frågans nuvarande läge anser jag mig dock endast böra yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Themptander: Det kan synas något egendomligt, att jag tager till orda för att förorda utskottets förslag i föreliggande fråga, som är utaf lokalt intresse för en ort, med hvilken jag ju icke har något att skaffa, och rörande hvilken fråga jag förty icke kan anses hafva några särskilda upplysningar att meddela. Förhållandet är emellertid, att jag för cirka tio år tillbaka hade till embetsåliggande att taga del i behandlingen af en då gjord framställning från samma bolag om en lindring i dess lånevilkor. Jag bereste då en stor del af det område, som innefattas i detta storslagna företag, hvilket är alldeles enastående inom vårt land icke blott med hänsyn till sin omfattning, utan äfven med afseende på åtskilliga säregna omständigheter, som med detta företag stå i sambund.

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Qvismarens sjösnäkningsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.

(Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Här har af en ärad talare på upsalalänsbanken nyss blifvit erinradt om de många missräkningar, man gjort sig här i landet vid planläggning af sjösänkingsföretag. Detta är en sanning, men jag tror, att erfarenheten om rätta tillvägagåendet i detta afseende har allt mer och mer vidgats. Jag tror, att man har gått betydligt framåt i fråga om tillförlitligheten af de beräkningar, som numera uppgöras, och detta tack vare den omständigheten, att sådana sjösänkingsföretag på senare tider allt oftare förekommit, hvarigenom utbildats en stam af skickliga landtbruksingenjörer, hvilka väl förstå att planlägga och leda dessa företag. Helt annorlunda, mina herrar, var förhållandet, då detta företag planlades. Då hade man icke i detta hänseende en erfarenhet, jemförlig med den, som nu står oss till buds, och hvad särskildt angår företaget af den omfattning, som detta egde, kunde man ju derom icke ega någon som helst erfarenhet. Det är därför icke att undra öfver att kostnadsberäkningarne icke kunde blifva tillförlitliga. Det har också visat sig, att kostnaderna uppgått till fullt ut dubbla beloppet af hvad som beräknats. Därför kan man ju ingalunda klandra de män, hvilka uppgjorde kostnadsberäkningarne och utarbetade arbetsplanerna; men man kan icke heller klandra dem, hvilka i förlitande på dessa beräkningar ingingo på företaget. Riksdagen har naturligtvis sjelf satt sin tillit till dessa beräkningar, då Riksdagen år 1877 beviljade detta lån på 2 millioner, hvilket var afsedt att motsvara hela kostnaden för företagens utförande.

Om man således icke kan finna underligt, att här en missräkning gjort sig gällande och att följderna af denna missräkning nu kännas ganska betungande för delegarne uti detta bolag, ber jag dock att få framhålla äfven något annat, som i min tanke ännu mera talar för en eftergift i detta fall till bolagets fördel, och det är den omständighet, som i så väsentlig mån skiljer just detta företag från andra dermed likartade, nemligen att bolaget i så synnerligen stor utsträckning blifvit underkastadt förpligtelser gent emot det allmänna trafikintresset. Det känna herrarne litet hvar, att det vid sjösänkingsföretag kan komma i fråga att bygga om en landsvägsbro eller att göra en mindre omläggning af en väg; men hvilka förbindelser hafva icke blifvit ålagda det här ifrågavarande bolaget? Detta bolag har fått sig ålagdt att underhålla segelleden uti Hjelmaren och att vidtaga alla dermed i samband stående åtgärder för förändring af slussar i Hjelmare kanal, upprensning af en mängd till Hjelmaren ledande segelleder, ombyggande och uppuddring af hamnar etc. och kostnaden för alla dessa åtgärder uppgår ju sammanlagdt till icke mindre än i det allra närmaste en million kronor. Detta är något, hvartill motsvarighet icke i jemförlig mån förekommit vid andra sjösänkingsföretag. När man tillika tager i betraktande, att dessa förbindelser gent emot det allmänna af vederbörande myndigheter tilltagits så pass rundligt, att den ifrågavarande trafiken, tack vare dessa förhållanden, blifvit tillgodosedd i en helt annan utsträckning än förut — ty segelfarten på Hjelmaren är nu betryggad på ett helt annat sätt, än förhållandet var innan detta sjösänkingsföretag kom till stånd — så måste man verkligen erkänna, att detta bolag, som ju är en enskild affär, fått lagd på sina skuldror en vidsträckt

förpligtelse uteslutande till gagn för det allmänna, och det kan ju icke annat än kännas tungt för delegarne i bolaget att bära så beskaffade bördor. Allra minst kan det hafva varit billigt att pålägga dem ökade bördor till förmån för en förbättrad trafik, samtidigt med att de måste för företaget i öfrigt bära så pass tunga åligganden. Vid denna omständighet bör man enligt min uppfattning fästa alldeles afgörande vikt.

Dertill kommer också, att för att kunna fullgöra dessa prestationer, särskildt i fråga om vattenståndet uti Hjelmaren, som blifvit tilltaget synnerligen högt — ty 7 fots segeldjup i Hjelmaren och Hjelmare kanal är ett ganska betydligt djup, om man besinnar, att t. ex. i Strömsholms kanal vattendjupet icke behöfver vara större än $4\frac{1}{2}$ à 5 fot — måste bolaget innehålla stora vattenkvantiteter uti reserv för att under alla förhållanden hela året igenom kunna hålla detta vattenstånd, och i följd af denna omständighet har man icke heller kunnat i dess fulla utsträckning tillgodogöra sig torrläggningen af vissa områden. Detta är en olägenhet, som blifvit bolaget tillskyndad i följd af de stora förpligtelser, som bolaget är underkastadt med afseende å segeldjupet i Hjelmaren. Jag vill nu emellertid likalitet som den ärade talaren på upsalalänsbanken klandra den försigtighet och den omtanke, som gjort sig gällande hos vederbörande myndigheter i fråga om att bestämma segeldjupet och föreskrifva de öfriga anordningar, som här förekomma; jag har endast velat säga, att billigheten talar för att detta bolag får en lindring i sina lånevilkor, då det uteslutande i den allmänna trafikens intresse fått så stora förpligtelser sig ålagda.

Vidare bör man komma ihåg, att det allmänna äfven i andra afseenden har hemtat fördelar af detta företag, eller rättare sagdt, att fördelarne af detta företag sträckt sig vidare än till sjelfva bolaget, dess delegare och den mark, de besitta. Det är ju allmänt känt, att härigenom seglationen på Örebro blifvit väsentligen förbättrad och att likaledes de sanitära förhållandena i hela trakten i hög grad förbättrats. Detta är ju äfven förhållanden, som icke böra förbises.

Nu säger man, att detta bolag redan fått eftergift i sina vilkor. Ja, mine herrar, den eftergift, som vid två särskilda tillfällen blifvit bolaget beviljad, är dock icke så synnerligen stor, ty den har icke bestått uti något annat än att man vid två särskilda tillfällen nedsatt räntan på skulden, första gången från 5 till $4\frac{1}{2}$ proc. och andra gången från $4\frac{1}{2}$ till 4 proc., fullkomligt i öfverensstämmelse med hvad räntans allmänna sjunkande kräfde. Detta är precis detsamma som skett med afseende å t. ex. lån från odlingslånefonden, nemligen att de ursprungliga lånevilkoren blifvit lindrade derigenom att staten nedsatt räntan. Och det kan väl icke vara lämpligt att staten af enskilda låntagare utkräfvor högre ränta än staten sjelf behöfver betala. Det är ju meningen, att staten skall hjälpa dem och icke att staten skall förtjena på dem. Och i samma mån staten kunnat företaga konverteringar af sina egna lån, har ju staten sjelf fått sina penningar mot lägre ränta. De eftergifter, som hitills blifvit gjorda, äro således inga andra, än att bolaget erhållit räntenedsättning på sin skuld, i öfverensstämmelse med hvad de eljest rådande förhållan-

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmsjörens och Quismarens sjösänkningens bolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

denna påkallat. Bolaget har emellertid, som herrarne känna, ännu icke betalat denna ränta, utan den har blifvit lagd till kapitalet och uppgår vid 1895 års slut till 850,000 kronor.

Nu är det meningen att för första gången bevilja bolaget en verklig förmån, nemligen att medgifva räntefrihet, d. v. s. befria bolaget från att betala ränta på denna upplupna ränta under en tid af 14 år. Bolaget skall under dessa år betala amortering och ränta på de två millioner kronor, som utgöra dess återstående kapitalskuld. Dessa 850,000 kronor, som äro upplupen ränta, skola också betalas, men bolaget skall under 14 år åtnjuta räntefrihet på denna skuld. Det är sålunda frihet från ränta på ränta för en tid af 14 år, som är den här åsyftade förmånen.

En ärad talare från Kalmar län, som här nyss hade ordet, hade räknat ut, att beloppet af den eftergift, som nu är i fråga, skulle utgöra 379,000 kronor — om jag icke minnes orätt. Nåväl, om beloppet nu också skulle utgöra 379,000 kronor, ber jag få fästa uppmärksamheten på att detta belopp icke är väsentligen större än det, hvarmed enligt uträkning kostnaden för de i den allmänna trafikens intresse vidtagna anordningarna öfverskridit hvad som från början varit beräknadt, och, såsom jag förut påpekat, äro dessa allmänna anordningar en särskild tunga för bolaget. När man då får veta, att kostnaden för deras åvägbringande med icke mindre än ungefär 342,000 kronor öfverstiger hvad som var beräknadt, är det väl dock icke någon obillighet, som ligger deruti, att man under den form, som här af statsutskottet förordats, efterskänker en mot detta belopp ungefär svarande summa.

Det är af denna anledning, som jag för min del icke kan i detta fall fullständigt ställa mig på den rent kontraktsevenliga och rättsliga ståndpunkten, då jag nemligen finner så starka billighetsskäl här göra sig gällande, och jag icke heller kan dela den uppfattningen, att man bör låta saken hafva sin naturliga gång i detta fall liksom i andra, der vederbörande gäldenärer icke fullgöra sina skyldigheter — ty man bör dock besinna, att verkan af en sådan katastrof skulle blifva ganska betänklig för en mycket vidsträckt landsort, enär det här gäller, som vi hört, mer än 1,500 delegare i detta bolag, hvaraf ett högst väsentligt antal utgöres af mindre hemmansegare. Derför och emedan jag anser, att de förhållanden, som i händelse af en allmän oförmåga att fullgöra de åtagna förbindelserna skulle der på orten göra sig gällande, äro af den sorgliga beskaffenhet, att man icke heller från allmän synpunkt får alldeles förbise vådorna deraf, i synnerhet då det från det allmännas sida icke kräfver större uppoffringar, än här äro i fråga, för att komma bolaget till hjälp — är det, som jag, herr talman, ber att få uttala min anslutning till det af statsutskottet här framställda förslaget,

I detta yttrade instämde herrar *Larsson* från Upsala, *Larsson* i Berga, *Swarthing*, *von Krusenstjerna* och *Restadius*.

Herr Peterson i Hasselstad: Herr grefve och talman, mine herrar! Då denna lånefråga förevar här i kammaren år 1877.

röstade jag emot densamma. Jag gjorde detta af det skäl, att jag hade reda på ett liknande företag inom Blekinge län, hvilket en föregående talare omnämnt här i dag, samt huru detta bolag redt sig med sjösänkning. Det hade gått mycket olyckligt, och jag fruktade därför, då jag hade kännedom om detta förhållande, att detta här stora företaget också skulle för en och annan, kanske för många af intressenterna blifva olycksdigert. Det visar sig också nu, att en stor mängd af dessa intressenter kämpa med mycket stora svårigheter, och det kan, om icke Riksdagen mellankommer med någon hjälp, hafva den påföljden, att de försätas i en ytterst betänklig ekonomisk ställning. Jag gifver utskottsreservanterna rätt deruti, att det kan vara fara att bevilja fördelar åt sådana bolag, emedan man deraf kan råka ut för den påföljden, att det kan komma många flera, som fordra att blifva hugnade med en lika beskaffad lindring. Men om man skall jemföra dessa mindre torrlägnings- och odlingsföretag, som erhållit statslån, med detta, så tror jag icke man kan komma fram med något enda företag med så storartade dimensioner, som detta sjösänkingsbolag. Jag har varit och är alltid rädd för prejudikater; och jag har därför varit mycket betänksam, när det varit fråga om lindringar i sådana statslåns betalande, som detta. Men det bolaget inom Blekinge, som jag åsyftade, hade verkligen af Riksdagen fått lindring i villkoren för det statsunderstöd, som kommit detsamma till del. Det har också detta bolaget fått. Vid en jemförelse mellan de båda bolagen torde det vara svårt att afgöra, om detta här i fråga varande bolag borde i förhållande till det andra få större lindring än det redan fått. Men att den eftergift, som staten skulle lemna åt detta bolag, kan blifva så stor som en föregående talare från denna plats har sagt, det kan jag icke förstå. Jag har också räknat efter, och då har jag räknat på det sättet, att det är 850,000 kronor, som skulle vara räntefria under 14 år. Men jag kan icke komma till så högt belopp, som han gjorde, så vidt jag fattade honom rätt? Men äfven om det skulle vara så mycket, kan jag icke bedöma, huruvida det vore för mycket af staten att lemna detta bistånd åt detta bolag; och jag skall icke vidare yttra mig derom. Nu vill jag endast säga, att när Första Kammaren redan bifallit statsutskottets hemställan, och för den händelse att denna kammare också dertill skulle lemna sitt bifall, jag hoppas, att i och med den lindring, som detta bolag således nu för tredje gången får, det också må vara slut med vidare anspråk på lindringsförmåner.

Jag har intet yrkande att framställa.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll erhöll här-efter ordet och yttrade: Frågan har af de föregående talarne blifvit så fullständigt utredd, att angående dess faktiska beskaffenhet endast föga torde kunna ytterligare sägas. Dock är det ett par omständigheter, som jag anser mig böra påpeka för kammaren. Den ena är den, att det ju, hvad enskildes förpligtelser mot staten och statens rättigheter och vilja att utkräva dessa af enskilda beträffar, i allmänhet ställer sig lika som i afseende å dylika förhållanden enskilda emellan. Det kan ju gifvas tillfällen, då den enskilde fordringegaren kan finna det

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösnänkning-bolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

med sin fördel förenligt att eftergifva något af den stränga rätten på det att han icke må betaga låntagaren all möjlighet att vidare fullgöra sina förpligtelser. Så äfven i denna fråga. Man kan befara att, om staten skulle drifva på sin stränga rätt, låntagaren möjligen kunde blifva urståndsatt att fullgöra sina skyldigheter — jag vill icke säga sina skyldigheter att återbetala lånet, ty dessa skyldigheter lärer väl staten med den utmärkta förmånsrätt, som staten i fastigheter eger, kunna fullt uttaga, men det kan inträffa, ifall bolaget icke kan fullgöra sina förbindelser i öfrigt, att viktiga samhällsintressen blifva satta på spel. Det har förut påpekats, hvilka stora och vidtomfattande arbeten bolaget nödgats utföra för att befrämja kommunikationsleder. Det kan hända att, om detta bolag anstränges till det yttersta, det möjligen till slut blir urståndsatt att fullgöra sina förbindelser och att dessa synnerligen dyrbara kommunikationsleder komma att förfalla till orhörd skada för mycket vidsträckt område af mellersta Sverige. Ty i förbindelse med Hjelmarens stå segelleder, kanalleder, jernbanelinier, som sträcka sig milsvidt omkring i landet.

Af dessa anledningar tror jag, att Riksdagen bör vara försigtig med att för strängt hålla på statens rätt. Det kan i sådant fall komma efterkränningar, som blifva betydligt dyrbarare för staten.

Det är vidare en annan omständighet, jag skall be att få påpeka, som icke blifvit berörd förut. Det är den, att när Riksdagen biföll ifrågavarande lån, anskaffades medlen dertill icke, såsom oftast i sådana fall brukar ske, på det viset, att staten upplånade pennin-garna till ändamålet, utan de anvisades å riksstaten och utgingo således såsom skattemedel. Det är således icke den nuvarande generationen, de nu lefvande, som drabbas utaf någon verklig förlust. Beloppet togs utaf skattemedel, förmodligen just af den anledningen, att man ansåg det här vara ett synnerligen nyttigt företag, som således borde utaf staten understödjas, och man såg mindre till, om det var möjligt att framdeles få ränta på penningarna; ty i allmänhet beräknar väl icke staten ränta på skattemedel.

Det yttrades år 1877, då lånefrågan behandlades i Riksdagen, af en ledamot i denna kammare, att han ville befrämja ett sådant företag som detta, emedan landet derigenom gjorde en eröfring. Det bör icke nu kunna ifrågasättas, att den eröfring, som landet genom företaget gjort, skall betalas med deras välfärd, som gjort eröfringen.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mine herrar! Det kan synas obehöfligt att yttra sig efter den sakliga utredning, som redan kommit frågan till del, och jag hade kunnat nöja mig med att instämma särskildt med herr Themptander, då jag hyser alldeles samma mening som han. Men jag har likväl icke kunnat underlåta att begära ordet för att uttala min liffiga anslutning till utskottets förslag och min önskan, att det måtte vinna kammarens bifall. Vi landtmän hafva verkligen icke i dessa tider så utmärkt väl ställt för oss, att det icke är skäl att vi söka hjälpa hvarandra hvar vi kunna. Och det, som genom Hjelmarens sänkning kom till stånd, var dock något, som man kan säga var utaf betydelse för hela landet; ty det var, såsom nyss från statsrådsbanken yttrades, en verklig eröfring. Jag anser

derför, att det icke ligger någon obillighet deri, att Riksdagen beviljar lindring i de tunga vilkor, som hvila på intressenterna i detta bolag.

Det var blott detta, som jag med mitt anförande ville säga: att jag lifligt önskar framgång åt utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Herr talman, mine herrar! Då jag är en af reservanterna, skall jag be att få säga några ord i denna fråga, äfven jag, och gifva litet skäl till att jag reserverat mig.

Det har af herr statsrådet blifvit nämndt, att en af dem, som reserverat sig, skulle år 1877, då frågan om lånet var före, hafva yttrat, att han gerna ville vara med om att bevilja detsamma, då genom detta företag landet skulle göra en verklig eröfring. Jag förmodar, att herr statsrådet dermed menade mig, och jag skall då be att få säga, att jag icke tager tillbaka ett ord deraf och icke skämmas för det heller; utan att jag fortfarande tror, att det var en verklig eröfring, och att det var till stor nytta. Men jag tror dock icke, att nyttan har varit så stor, att man därför skulle behöfva vara med om att i mer eller mindre mån efterskänka statens rätt. Detta ligger alldeles icke i mitt åberopade yttrande. Det är icke alls bevisadt, att bolaget icke kan fullgöra sina skyldigheter, och då är frågan, huruvida detta bolag bör vara mer än andra bolag berättigadt att få dem efterskänkta. Bolaget har redan ett par gånger fått vissa eftergifter och nedsättningar, som jag tror att många andra skulle vara glada att erhålla. Och när bolaget nu icke behöfver betala större annuitet än 5 proc., nemligen 4 proc. ränta och resten i amortering, så tycker jag att det är just inga hårda vilkor. Men så har man uppgifvit, att man betalar 5 kronor 34 öre på hvarje tunnland. Det syns mig dock icke vara en dålig affär, då intressenterna erhållit jorden dels som ny landvinning och dels som förbättring. För min del tror jag därför icke, att det är en så farlig nöd eller ett så fasligt stort behof, att staten nu måste åt bolaget efterskänka sin rätt.

Det har här framhållits af flere talare såsom skäl för eftergift, att staten skulle hafva pålagt intressenterna en börda. — Staten har icke pålagt dem någon annan börda, än hvad bolaget medvetet åtog sig vid lånets erhållande. Således kan man icke tala om att bolaget blifvit pålagt någon börda; ty vilkoren kände bolaget till, när det beslöt sig för företaget.

Dessa äro nu hufvudskälen, hvarför jag biträdt reservationen; och jag kan därför heller icke annat än anhålla om bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr G. Ericsson från Stockholm instämde häruti.

Herr Carl Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag får beklaga, att den af reservanterna, som varit med om denna frågas förberedande behandling inom riksgäldsafdelningen, ej är närvarande. Men då så är, måste en eller annan af de öfriga reservanterna taga till ordet för att i någon mån söka försvara reservationen.

Här har framhållits, att de eftergifter, som förut beviljats detta bolag, skulle vara ganska ringa och obetydliga. Jag för min del kan

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor. (Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Qvisnarens sjösänkningens bolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

ej räkna på det sättet. Jag tror, att de eftergifter, som redan äro beviljade, äro af ganska stort värde. Jag skall be att i några korta drag få framhålla detta.

Lånet beviljades, som hvar man vet, under 1877 års riksdag på det villkor, att 5 proc. ränta skulle betalas intill 1888, då derefter skulle erläggas 8 proc., deraf 5 proc. ränta å återstoden och det öfriga som afbetalning. Rântan betalades endast till 1885. Vid 1885 års riksdag begärde bolaget *rântefrihet* för lånet under de 5 åren 1886—1890 äfvensom anstånd med amorteringen till år 1891, då inbetalningen skulle börja med 8 proc., deraf 5 proc. ränta. Så lydte bolagets begäran på den tiden. Denna begäran bifölls på det sätt, att anstånd med rântan öbeviljades intill slutet af år 1895, då inbetalningen derefter skulle börja med 8 proc. hvarvid ock rântan nedsattes till 4 $\frac{1}{2}$ proc. Men innan denna tid var inne, då inbetalningen skulle börja, förelades åter frågan för Riksdagen år 1889. Då begärdes fullständig afskrifning af den upplupna rântan 450,000 kronor samt rântenedsättning framgent till 3 $\frac{1}{2}$ proc. äfvensom att inbetalningen skulle börja först år 1896 med 5 proc., deraf 3 $\frac{1}{2}$ proc. ränta och 1 $\frac{1}{2}$ proc. afbetalning. Riksdagen biföll ansökningen på det sätt, att rântan nedsattes till 4 proc. och anstånd lemnades med inbetalningen till år 1896, då den upplupna rântan 850,000 kronor skulle läggas till kapitalet och derefter inbetalning ske med 6 proc., deraf 4 proc. skulle beräknas som ränta.

Häraf framgår, att redan rätt betydliga eftergifter och lindringar blifvit beviljade. Nu är tiden inne, då inbetalningen skulle börja. Men hvad händer då? Jo, alldeles detsamma som förut. Bolaget går in till Kongl. Maj:t och begär ytterligare lindring, innan det satt i verket att betala ett enda öre enligt förut stadgade villkor. Bolaget begär att få afskrifva de 450,000 kronor, som förut begärts, men ej beviljats. Men denna begäran har Kongl. Maj:t ej höreanmat så som bolaget önskat, utan Kongl. Maj:t föreslår, såsom af den kongl. propositionen synes, att rântefrihet på den uppkomna rânteskulden skulle beviljas, till dess grundkapitalskulden är inbetald. Nu har utskottets majoritet ej velat gå in på detta förslag i dess helhet, utan nedeatt tiden till endast närmare hälften eller 14 år i stället för 28 år; under denna tid skulle nu bolaget åtnjuta rântefrihet på denna uppkomna rânteskuld. Jag för min del kan ej se, att det alls är skäl att längre fortsätta med sådana eftergifter, utan bolaget måste göra ett försök någon gång att betala något af skulden. Då bolaget i alla händelser ej denna gång får sin begäran helt bifallen, ligger det nära till hands att förmoda, att det om något år kommer att begära ej allenast denna utan äfven en ytterligare nedsättning. Men hvart skall det taga vägen, om Riksdagen den ena gången efter den andra faller undan för bolagets begäranden? Jag har ej hört, att någon vågat framkomma med det påståendet, att staten skulle ålagt bolaget några nya hårda villkor jemte dem, som staten uppstälde för beviljandet af lånet. Det har endast framhållits, att företaget delvis misslyckats eller blifvit dyrare, än beräknadt var. Men männe det ej förhåller sig så på många ställen? Jag erinrar mig särskildt ett stort sjösänkingsföretag inom det län jag tillhör, som för åtskilliga

är sedan sattes i verket. På grund af oklara och icke fullt tillförlitliga undersökningar ansågs, att kostnaderna skulle uppgå till det och det beloppet; intressenterna litade på denna beräkning och började företaget. Flera hundra tusen kronor nedlades på detsamma utan någon nytta. De upptogo äfven ett stort statslån till detta sjösänkingsarbete, men ej har jag hört, att de vågat komma och begära afskrifning af ränteskulden eller lindring i de vilkor, som stipulerades, då lånet beviljades, utan de personer, som ingingo i föreningen, få dragas med det lånet. Men här är det ej nog med, att man en gång begär nedsättning i vilkoren, innan man börjar betala, utan man begär det trenne gånger. Om Riksdagen släpper efter på detta sätt, hvart skall det väl taga vägen? Då äro de vilkor, som Riksdagen bestämmer vid beviljandet af lån till dylika företag, af noll och intet värde, derest man ej kan lita på, att de åtagna förbindelserna skola fullgöras.

Jag vill ej längre upptaga tiden; men jag anser, att denna kamare och Riksdagen skulle handla klokt uti att en gång säga nej till dylika framställningar af detta bolag, som ej vill respektera förut fattade riksdagsbeslut, utan ständigt hafva allt större lindringar och eftergifter.

Herr talman! På grund häraf yrkar jag afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Fjällback: Jag är icke principiell motståndare till hvarje lindring i fall sådana som detta; men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att om vi nu slå in på den vägen, måste vi för framtiden bära konsekvenserna deraf, och då komma naturligtvis flera dylika anspråk att framställas, fullt ut lika berättigade som någonsin detta. Visserligen kan den skilnaden uppstå, att företagen ej äro så stora som detta, men det förändrar ej i någon mån sjelfva saken. Det finnes en mängd dylika företag i vårt land, som i mer eller mindre mån misslyckats. Jag känner åtskilliga sådana, der det ej stannat vid en afgift af 5 å 6 kronor per tunnland, utan gått upp till 3 å 4 gånger denna summa. Nu föreställer jag mig, att, om framställningar skulle inkomma från dessa bolag om lindring eller understöd, Riksdagen skulle fästa ganska litet afseende dervid. Då menar jag, att det är obilligt att begära understöd, i form af statshjelp, af dem, som misslyckats, för att bistå ett annat företag, som befinner sig i långt bättre läge.

Det är dock en omständighet, som gör, att man enligt mitt förmenande bör medgifva någon lindring, ehuruval i annan form än den nu föreslagna: det är den bolaget åliggande skyldigheten att för all framtid underhålla segelleden. Det är ett ändamål, som enligt min öfvertygelse ligger utanför bolagets verksamhet, som ju hufvudsakligast gått ut på att torrlägga odlingsbar mark. Det synes mig vara billigt och rättvist, att staten öfvertager skyldigheten att underhålla segelleden. Men om vi nu skulle gifva den begärda hjälpen i form af räntelindring, uppgående till nära 400,000 kronor, kommer dock — det är min lifliga öfvertygelse — denna skyldighet att underhålla segelleden att blifva så tung, att bolaget ej i längden förmår uppfylla

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Quismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett åt Hjelmaréns och Quismarens sjösänkingsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

densamma, utan vi hafva att motse en ansökan från bolaget att i en eller annan form vinna befrielse från denna skyldighet. Då tycker jag det vore bättre att nu genast gifva lindringen i den formen. Ty det kan väl ej vara rimligt, att denna skyldighet skall för all framtid graveras dessa många hemman, som beröras af denna affär. Att fastläsa denna skyldighet vid jorden för en obegränsad framtid synes oberättigadt, och dessutom kunna anspråken på denna sjöfartsledds beskaffenhet och underhåll förändras. Detta blir en alldeles för tung börda för bolaget.

Såsom exempel på huru personer, som stå alldeles utanför dylika företag, kunna få lida deraf, vill jag nämna, att vid Lidaåns sänkning — visserligen ej ett så stort företag som detta, men dock ett ganska betydande — kommo de personer, som rådde om mark nedanför sjösänkingsföretaget, att få lida högst betydlig skada på det sätt, att den lösa jorden från det kanaliserade området oupphörligt nedslammades och fylde vattendraget, så att deras mark öfversvämmades och egendomarne bragtes ned till mindre än hälften af det forna värdet. Om ett anspråk på statshjelp från dessa skulle framkomma, skulle det utan tvifvel afslås. I nu föreliggande fall kan man ej visa, att jordens innehafvare drabbats af några särskildt stora förluster. En afgift af 5 å 6 kronor årligen per tunnland synes icke vara för hög, om jorden är god.

Som sagdt, jag skulle gerna varit med om att rösta för utskottets förslag, om det gått ut på ett för framtiden befria egarne från segelledens underhåll, men i den form, hvori utskottet nu framställer förslaget om lindring, ser jag mig nödsakad att yrka bifall till reservationen.

Herr Eriksson i Bäck: Det är visserligen sant, att detta bolag åtagit sig stora förpligtelser till det allmänna, men dessa förpligtelser visste det väl utaf, då det åtog sig dem. Derför tycker jag, att det ej är lämpligt, att staten nu skall tråda emellan och göra eftergifter, i synnerhet som den jord, som genom sjösänkningen blifvit dels förbättrad, dels vunnen, står så högt i värde, som den verkligen visar sig göra. Den har betalats med ända till 400 kronor per tunnland, och den lemnar också skördar i förhållande till det pris, hvarmed den betalats. Annan vanlig åkerjord torde kunna i medeltal anses värd 200 kronor per tunnland. Denna genom sjösänkningen vunna jord har dubbelt så stort värde och lemnar dubbelt så stora skördar som den vanliga åkerjorden i min trakt lemnar. Dessutom kräfver den betydligt mindre brukningskostnad. Detta tillsammans gör, att jag finner, att dessa jordegare kunna lika väl som andra gå ut med att betala räntan på det beviljade lånet. Af utskottsbetänkandet synes, att annuiteten för hvarje betalande vinstref utgör 5 kronor 41 öre. En vinstref och ett arealtunnland äro lika. Kostnaden blir således omkring 30 kronor per tunnland. Om nu ett tunnland vanlig åkerjord betalas i arrende med 10 kronor, så skulle denna jord hafva ett arrendevärde af 20 kronor. Sedan torde den nog ock i förhållande till afkastningsförmågan kräfva 10 kronor mindre i brukningskostnad per tunnland, hvarför dessa summor, arrende och bruk-

ningskostnad, skola gå jemnt upp emot hvad de skola betala per tunnland till sjösänkingsföretaget.

På dessa skäl, herr talman, anhåller jag, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Folke Andersson: Då denna fråga berör tusentals mindre landbrukare i den trakt, der jag bor, har jag ej kunnat underlåta att begära ordet för att uttala min mening i frågan.

Jag skall först be att få tillkännagifva, att jag villigt erkänner, att bolaget ej har några juridiska skäl för sina påståenden. Men jag tänker dock, att en hvar af herrarne skall medgifva på grund af de upplysningar, som lemnats, särskildt af herrar Kihlberg och Thempander, att det finnes åtminstone billighetsskäl, som tala för att något göres här.

Utskottet har yttrat i sitt betänkande, att detta sjösänkingsarbete är utan all gensägelse det största af denna art, som hittills förekommit i vårt land. Ja, det kan ej bestridas; jag har till och med hört, att det med hänsyn till arealen skulle vara det största i Europa. Män från främmande länder hafva varit och besett arbetet och förvånats öfver, att enskilda personer utfört det och ej staten. Det är verkligen ofantligt stora arbeten, som här utförts. Företaget är med afseende på sin omfattning helt enkelt *enastående*.

Men det är enastående äfven i ett annat afseende: med hänsyn till de förbindelser bolaget ingått på — jag vill icke säga, blifvit ålagdt, ty bolaget har verkligen ingått derpå. Enastående i vårt land äro dessa förbindelser. Finnes det något bolag af hvad slag det vara må, som fått understöd af staten och derjemte fått sådana förpligtelser att uppfylla? Detta bolag har ej allenast upptagit en segelränna af sju fots djup till alla större hamnar i Hjelmaren, utan det skall äfven, såsom redan blifvit nämnt, för all framtid underhålla densamma, underhålla utprickning af farleder, underhålla dammen vid Hyndevad, bygga bostad åt damvaktare och derjemte hålla en ångslup, som vid vidriga vindar skall bogsera fartyg på den s. k. Hemfjärden. Jag frågar, om icke detta är enastående i vårt land. Har det väl någonsin förekommit, att ett bolag fått åtaga sig sådana skyldigheter? Jag tror det ej.

Jag ber äfven att få betona, hvad redan här blifvit vidrördt, att när bolaget fick detta lån, erhöll det aldrig hela summan 2 millioner kronor, utan det fick sätta in 100,000 kronor genast i statskontoret för att trygga det framtida underhållet af segelleden, och 1 million kronor användes just för ändamål, hvarom det heter i betänkandet: *det finnes intet sjösänkingsföretag, som måst underkasta sig så betungande kostnader för ändamål, hvilka varit för sjelfva sjösänkningen främmande*. Ifrågavarande ändamål måste verkligen anses hafva varit för bolaget såsom sådant alldeles främmande. Sänkingsarbetet skulle hafva kostat blott hälften så mycket, kanske blott 1 million kronor, om bolaget sluppit detta åläggande. Men nu måste det ofra, enligt räkenskaperna, ej mindre än 1 million kronor på att bygga om Hjelmare kanal, muddra upp 7 fots segeldjup till Hjelmarens hamnar och bygga upp hamnar samt dessutom sätta in 100,000 kronor

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i villkoret för ett af Hjelmarens och Qvismarens sjösänkningssbolag beviljad statslån af 2,900,000 kronor.
(Forts.)

i statskontoret. Således fick bolaget för det egentliga sänkingsarbetet disponera endast 900,000 kronor.

Det har sagts, att bolaget ej hade för stora skyldigheter, utan nog kunde bära de utgifter, som det för närvarande har. Herrarne torde finna af den kongl. propositionen och utskottets betänkande, att, om, såsom utskottet föreslagit, utgiften till staten årligen blir 120,000 kronor, detta gör i det närmaste 4 kronor för hvarje vinstref. Ungefär så mycket har det hittills betalats, och jag tror, att det är det högsta, som kan bäras. Men skall bolaget nu genast börja att betala af hela ränteskulden, blir det mellan 5 och 6 kronor för hvarje vinstref, och man kan då hafva anledning att befara det värsta.

Jag skall be att få framhålla ännu en omständighet, som är mycket graverande. Det har förut nämnts, af herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet, att staten har en tyst förmånsrätt. Dessa tusentals delegare hafva i de flesta fall sina egendomar intecknade förut; och om de nu ej kunna fullgöra sina förbindelser, komma naturligtvis inteckningshafvarne att söka ut sin rätt. Hvad blir då följden? Det kunde hända, att dessa tusentals delegare komme att stupa. Jag frågar då: skulle icke Riksdagen af nåd, om ej af rätt, vilja gifva denna lilla räntelindring? Min fulla öfvertygelse är, att, om det får förblifva vid dessa 4 kronor pr vinstref, bolaget skall söka fullgöra sina förbindelser. Ty jag kan försäkra herrarne, att det här är fråga om ett försakande och arbetsamt folk, som hellre ville dö än gå under. Om herrarne beviljade denna lindring, skulle dessa landtmäns mod stärkas; de skulle taga nya tag — och jag tror, att det skulle lyckas.

Det har sagts, att denna lindring skulle vara så stor. Jag lem-nar åt de herrar, som sagt detta, att sjelfva förklara, huru de räknat. Men jag vill påpeka, att bolaget visserligen genom den af utskottet föreslagna åtgärden skulle få en lindring af räntan på räntan under 14 år, men att bolaget på samma gång skulle åläggas att höja fonden i statskontoret till 300,000 kronor. Denna senare omständighet torde väl minska den föreslagna lindringen. Denna är på det hela taget ej stor, men fördelen vore, att amorteringen pr år ej blefve så stor, hvadan bolaget möjligen skulle kunna stå ut dermed. Jag hoppas därför, att herrarne ej för strängt hålla på rätten, utan låta, om möjligt, nåd gå för rätt.

Jag erinrar mig en berättelse, som jag vill sluta med. Det var under kejsar Napoleon den förstes tid en officer, som begått ett brott och därför blifvit dömd till döden. Då hans dotter hörde det, gick hon till kejsaren och begärde företräde och bad, att hennes fader skulle få lefva. »Nej», svarade kejsaren, »det är rättvist, att din fader dö». — »Ers majestät», genmälte dottern, »jag yrkar ej på rätt, utan på nåd».

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson i Hof: Ehuru min helse ej tillåter mig att ingå något djupare i denna fråga, har jag likväl såsom reservant ansett mig ej kunna underlåta att i någon mån yttra mig derom.

Om då herrarne gå tillbaka till den kongl. propositionen i denna fråga och der läsa, hvad bolagets styrelse sjelf har yttrat, så finna herrarne, att styrelsen har det allra största bekymret för det framtida underhållet af segelleden med hvad dertill hör, såsom i hög grad försvärande bolagets framtida ställning. Styrelsen säger, efter att först hafva omnämnt, hvilka skyldigheter och garantier i skilda former åligga bolaget: »Det vore just denna utsigt till en ständig fortvaro, dessa på förhand nästan oberäkneliga kostnader, som föga mindre än de årliga taxeringsbidragen verkade nedstämmande inom bolaget, nedtryckte värdet på den förbättrade, i bolaget ingångna sjösänkingsjorden och fortfarande likasom hittills skulle ställa dess pris vida under hvad annan, af sådana allvarliga förpligtelser oberörd, men i öfrigt fullt jemförlig jord, så utom som inom sjösänkingsområdet, i köp betingade, synnerligast som bolaget, utom dessa allmänna, derjemte hade särskilda ganska stränga förpligtelser för underhåll af aflopp, uppfångsgrafvar, broar med mera i Qvismaredalen, hvilka äfven kräfde årliga tillskott, ehuru, hvad dem anginge, åtminstone en möjlighet funnes att delvis och för kortare årsföljder få dem emot ersättning öfvertagna af andra.

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Det är dessa omständigheter, som styrelsen sjelf ansett vara för bolaget af den mest betänkliga arten.

Styrelsen säger vidare, att dessa årskostnader med säkerhet ej kunna beräknas understiga 20,000 kronor. Enligt utskottets förslag skulle skilnaden blifva den, att till den garantifond af ungefär 176,000 kronor, som finnes samlad, skulle bolaget under nästa år afsätta ytterligare omkring 124,000 kronor, så att fonden skulle komma att uppgå till 300,000 kronor. Men med detta äro samma ovissa underhållskyldigheter fortfarande kvar för bolaget. Då kan man med skäl fråga: är det troligt, att man med bifall till utskottets förslag räddar bolaget ifrån de faror, för hvilka det för närvarande har att frukta? Är det ej snarare mycket troligt, att, om detta utskottets förslag vinner Riksdagens bifall, en förnyad framställning skall komma ifrån bolaget med fordran på *antingen* ytterligare räntenedsättning *eller*, hvilket är det mest sannolika, att blifva qvitt underhållet af dessa segelleder med hamnar och allt hvad dertill hör? Om detta är riktigt, om denna uppfattning ej med skäl kan bestridas, då undrar jag, huruvida det här är ett lämpligt tillfälle att principiellt gifva sig in på något, som jag vågar påstå hafva mer eller mindre slägttycke med en viss politisk lära, som gör sig gällande i nutiden och hvilken jag knappast tror böra vinna stor anslutning inom denna kammare — jag menar den der läran, att de privata eganderättsförhållandena med hvad dertill hör äro en olämplig form för våra samhällen och att man bör bygga samhällena på helt och hållet nya grundvalar. Då kan det under nuvarande förhållanden, enligt min mening, vara bättre att se tiden an med afseende på denna fråga. Går det så olyckligt, att bolaget ej kan fullgöra sina förpligtelser, då måste staten förlora, det säger sig sjelft, men staten har då icke etablerat en princip, som jag anser ej vara lämplig eller riktig i detta fall.

Man har under öfverläggningen sökt mildra intrycket med att framhålla, att genom detta företag bolaget skaffat det allmänna en

Angående ändring i villkoren för ett af Hjelmarens och i Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor. •
(Forts.)

mängd sjöfartsleder m. m. i den rigtningen, hvartill staten ej lemnat något bidrag och att detta således kunde sägas vara ett realskäl till att bevilja lindring i förevarande fall. Må så vara! Men jag undrar, huruvida denna uppfattning dock i sjelfva verket kan hålla streck. Innan detta sjösänkingsföretag egde rum, är det väl ostridigt, att sjöfart fans i Hjelmarens till samma omfattning som nu. Det nya, som kommit till, är en följd af de vattenaftappningar i Qvismaredalen med mera dylikt. hvarmed man på samma gång sökt vinna det målet att få segelleder på dessa nya trakter, men i sjelfva Hjelmarens kan jag icke tro, att det kommit till något egentligt nytt, utan att det endast gått att uppehålla den segelled som fans förut. Och som Hjelmarens vattendrag är af allmän natur, och således icke är att betrakta uteslutande såsom en tillhörighet för jordegarna, utan äfven för trafikanterna, så är det alldeles naturligt, att, då man vill rubba vattensystemet och sänka det till en lägre nivå, än det haft förut, de, som få en sådan rättighet, äfven måste ikläda sig skyldigheten att återställa segeldjupet till hvad det var förut. Det är en helt naturlig följd, att det måste gå så till, det kan icke hjälpas.

Det är mycket troligt, att denna kammare, liksom Första Kammaren redan gjort, kommer att bifalla utskottets förslag. Det låter så på stämningen och på antalet talare, som uppträdt för denna mening, och jag får bekänna, att icke kommer jag att gråta, om så kommer att ske. Men, mine herrar, skall grundvalen för kammarens beslut vara den, som af talaren på kalmarbänken, herr Hammarskjöld, angafs, då tror jag det vara skäl att tillropa kammaren ett varningsord. Ty när herr Hammarskjöld säger, att vi landtmän äro i en så betryckt ställning, att vi måste hjälpa hvarandra på hvilket område det än kan behöfvas, så ber jag herrarne äfven på samma gång komma i häg, att svenska folket består icke ensamt af landtmän, utan att man måste taga hänsyn till öfriga invånare och öfriga yrken. Ty skola vi fortgå på den vägen att se ensamt på hvad som för oss kan vara af intresse och icke taga hänsyn till annat, då hafva vi kommit in på ett sluttande plan. Ett bifall till detta utskottets betänkande tror jag också kan leda dit, och därför vill jag icke vara med derom. Jag yrkar afslag.

I detta yttrande instämde herrar *Ola Bosson Olsson, Odqvist* och *Ivar Månsson*.

Herr friherre Bonde: Då jag redan instämt med en föregående talare, som yrkat bifall till utskottets förslag, hade jag icke tänkt yttra mig i frågan, men jag har blifvit dertill föranledd af ett par yttranden, som sedermera under diskussionen blifvit fälda. Särskildt fäste jag mig vid, hvad som yttrades af en talare på kalmarlänsbänken, som med citat ur utskottets betänkande ville styrka, att afgiften icke skulle gå synnerligen mycket öfver 4 kronor per tunnland, hvilket icke vore någon hög afgift. Men man bör dervid observera, att det står *areal-tunnland*, d. v. s. alla tunnland, som ingått uti sjösänkingsföretaget. Af utskottets betänkande framgår dessutom, att

af de 38,000 tunnland, som vunnits eller förbättrats genom sjösänkningen, endast 32,000 tunnland hafva att bära afgiften. Ibland dessa 32,000 tunnland ingå dessutom 4,000 tunnland värdelösa mossar och öfver 6,000 tunnland sjöbotten, som icke hafva något egentligt värde. Sålunda reduceras till 22,000 tunnland den jord, som drabbas af hela kostnaden. Det är således blott ungefär $\frac{2}{13}$ af dessa 32,000 tunnland. och då blir hvad de få betala betydligt mer än 5 kronor; det uppgår till ungefär 8 kronor per tunnland. Man kan ju möjligen tycka, att detta icke heller är en så dyr afgift för verkligt god jord, men den jord, som är i fråga, är ännu icke första klassens jord, och då man besinnar, att arrendevärdet på dylik jord kan beräknas till högst 10 kronor, är det icke mycket kvar till ränta på det öfriga kapital, som fått nedläggas der på odlingsarbete och icke minst i byggnader, ty detta har naturligen nödvändigt måst göras för att af denna vunna förbättrade jorden få någon afkastning. Jag tror derfor icke, att ställningen för dessa jordegare i Hjelmare- och Qvismaredalarna är så synnerligen lysande. Jag kan så mycket mer intyga det, som jag är bosatt i närheten af det område, som beröres af denna sjösänkning, ehuru jag ber att få särskildt framhålla, att jag icke sjelf är delegare i sjösänkingsbolaget. Derfor kan jag också yttra mig med fullkomlig sakkännedom och opartiskhet om huru det står till med dessa jordegare. Att de behöfva lindring, torde det väl vara högst få i denna kammare, som vilja bestrida, och frågan är endast, *huru* denna lindring lämpligast bör lemnas. En talare på stockholmsbanken framhöll, att han för sin del ansåge företaget vara af den stora vigt och betydelse, att någon lindring borde lemnas, men den föreslagna formen ansåg han deremot icke vara lämplig. Han ansåg, att bolaget hellre borde frikallas från skyldigheten att ansvara för segelrännans underhåll, men betala full ränta äfven på den uppkomna ränteskulden. Ja, jag tror, att den fördelen skulle vara större för bolaget än den fördel, som nu är föreslagen, och att bolaget icke skulle hafva mycket emot att återfå den fond, som nu är föreslagen att höjas till 300,000 kronor, och sedan undanslipa den ovissa skyldigheten för framtiden. Det vore onekligen en stor fördel, om staten, såsom nu är föreslaget, successive under 14 år efterskänkte ränta på ränteskulden, och om man granskar de beräkningar, som äro gjorda, så tror jag, att de, som kommit till 370,000 kronor, kommit sanningen närmast. Det torde således vara ungefär detsamma, men då dertill komme, att den ifrågavarande fonden skulle genast återbetalas, blefve det af statsutskottet föreslagna sättet för statsverket fördelaktigare än det af herr Fjällbäck framhållna.

Den högt ärade talare, som senast hade ordet, yttrade, att det vore en farlig väg man slog in på genom att bevilja en sådan räntefrihet, som här är i fråga. Han ansåg, om jag fattade hans mening riktigt, att man komme in på socialismen, enär man genom att lemna understöd, der det behöfdes, skulle erkänna statens *skyldighet* att understödja och dess *rättighet* att ingripa i privatsrättsliga förhållanden. Jag tror verkligen icke, att detta med rätta kan sägas; ty om Riksdagen på någon tid ansett ett företag vara af den stora allmänna betydelse, att det lort af staten understödjas i form af statslån, och

Angående ändring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Angående ändring i villkoren för ett åt Hälmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statsån d 2,000,000 kronor.
(Forts.)

sedermera under en längre följd af år inträffat förändrade förhållanden, som göra, att understödet befinnas i högsta grad otillräckligt och de fastställda villkoren ledande till delegarnes skada, samt Riksdagen då ändrar sitt beslut i någon mån och minskar de förpligtelser, som äro lagda på delegarne, så tror jag icke, att det kan med fog påstås, att man dermed kommit in på någon socialistisk väg.

Det har framhållits, att det var en fullkomligt frivillig öfverenskommelse; att det hade stått bolaget fullkomligt fritt att underkasta sig eller icke underkasta sig dessa skyldigheter och åligganden. Det är visserligen en sanning, men förhållandena äro väsentligt olika innevarande tid, mot hvad de voro år 1877. Det var helt olika tider för jordbruket år 1877; de voro det känna vi alla, mycket gynsammare då, än de äro nu; ej underligt därför, att då uppgjorda beräkningar visat sig icke hålla streck, och då må det ursäktas delegarne, om de misströsta och beklaga sig.

Jag skulle icke yttra mig vidare i denna fråga, då den har blifvit så utförligt debatterad af åtskilliga andra talare, men vill till sist endast ytterligare framhålla de stora fördelar, det allmänna kan anse hafva vunnit genom denna sjösänkning, icke endast genom landets ökade jordareal, utan äfven genom det förbättrade sundhetstillståndet i trakten, förbättrade kommunikationer etc. Det är så stora och viktiga fördelar, som det allmänna vunnit, att jag anser dem vara bra billigt betalade genom den lindring, som är föreslagen i form af räntefrihet på ränteskulden under några få år.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Folke Andersson: Det är med anledning af en föregående talares yttrande, som jag skall be att få tillägga några få ord. Han varnade kammaren för att underblåsa den åsigt, som i våra dagar gjorde sig gällande på det sätt, att staten trädde emellan och hjälpte än den ene, än den andre. Men jag skall be få erinra om, att det icke är något nytt för kammaren, det som nu ifrågasättes. Om jag minnes rätt, så när det var fråga om Vesans sjösänkingsbolag, fick detta bolag hela räntan esterskänkt och ålades endast att amortera kapitalet. Det är således icke någon ny åsigt, som vill göra sig gällande, utan det har äfven förut skett så, att när det varit nöd å färde, har kammaren sökt att räcka en hjälpsam hand. Han yttrade äfven, att det icke skulle hjälpa, utan att man skulle komma igen. Jag ber då få upplysa kammaren, att om bolaget icke blir hjälpt nu, så vet jag icke, huru det skall ställa sig, ty nästa år är bolaget skyldigt att betala ränta och amortering till staten. Då öfverföres statslånet på hemmanen och afgifterna komma på debetsedlarna, och således kan det då icke komma i fråga att vidare bedja Riksdagen om hjälp. Derför tror jag, att, om kammaren ville godhetsfullt bifalla hvad utskottet föreslagit, det skulle vara en mycket god lindring och hjälp för bolaget i dess svåra ställning.

Det har sagts här, att den årliga afgiften skulle uppgå till omkring 5 kronor för hvarje tunnland. Jag skall be att få upplysa, att dermed kan vara mycket olika allt efter graderingen. Ty somliga

kunna hafva att betala dubbelt, ja, tredubbelt så mycket för sin jord, som andra hafva. Det beror på hvad den graderats till. Efter jordförbättringen är det, som afgiften beräknas. — Så har bolaget också fått öfvertaga jord, som afstått af dem, hvilka icke ingått i bolaget. Kostnaden för denna jord har lagts på alla delegarne. Det har ju derigenom blifvit för dem så mycket värre, då samma jord icke kan ersätta den kostnad, som måst därför nedläggas. Kostnaden för hvarje tunnland jord har, tror jag, uppgått till 550 kronor. Då kunna herrarne lätt föreställa sig, hvilken belägenhet bolaget är uti.

Angående ändring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljadt statslån å 2,000,000 kronor. (Forts.)

Jag vill, som sagdt, hemställa till kammaren i dessa tusentals mindre delegares namn, att kammaren *åtminstone* må bifalla *utskottets* förslag.

Herr Gustafsson: Det är med en viss motvilja, jag uppträder i en fråga, som i så hög grad berör just den trakt, hvarifrån jag är. Det kan förefalla, som om jag då bevakade allenast ett visst ortsintrasse. Men då jag lärt känna saken på nära håll, kan jag ej underlåta att bemöta ett par af de skäl, som anförts för afslag å utskottets hemställan.

Det har sagts här och äfven af reservanterna i deras vid utskottsbetänkandet fogade resolution, att det icke visats, att bolaget ej mäktar inlösa sina förbindelser. Det föreligger nu ingen, så att säga, statistisk utredning om att så är förhållandet. Men har man reda på, med hvilka kostnader det är förenadt att erlagga de årliga annuiteterna, och lägger man dertill de årliga arbetskostnaderna samt skatt till stat och kommun, torde man inse, att här föreligga sådana förhållanden, att delegarne i bolaget svårligen mäta fullgöra sina förpligtelser och äro i behof af hjälp. Det har blifvit sagdt, att det skulle vara endast något öfver 5 kronor på tunnlandet, som skulle betalas, men man må veta, att det här icke är fråga om arealtunnland, utan att det för ett sådant ställer sig helt olika. Det finnes åtskilliga hemmansdelar, som hafva att betala 10, 11, 12 kronor per tunnland; och huru tro herrarne, att dessas innehafvare skola kunna betala sina årliga afgälder och bestrida de öfriga kostnaderna? Det har gått hittills, så länge de delegare i Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag, hvilka innehaft dessa hemmansdelar, kunnat bruka sin jord såsom hittills, så att de fått draga fördel af den i hela dess vidd hvarje år. Detta har gått för sig under de gångna åren just därför, att det varit — detta vill jag icke förneka — i många fall ganska god jord och det hittills tagits der hafreskörd på hafreskörd. Men jorden kräfver naturligtvis med tiden ett annat brukningsätt. Den måste omsider läggas i träde. Ett mera rationellt brukningsätt måste komma till stånd. Dermed följa mindre afkastning och högre arbetskostnader.

Det har äfven af en reservant inom utskottet sagts här, att man skulle vänta, till dess man finge se, att dessa bolagsmän icke kunde infria sina förbindelser till staten. Då först, när det visat sig, att staten icke kunde få sin fordran, då först skulle hjälpen komma. Jag tror mig hafva reda på, att oförmåga att infria förbindelserna till staten icke kan komma i fråga. Såsom redan från statsrådsbänken

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljad statslån å 2,000,000 kronor.

(Forts.)

blifvit anfördt, har ju statens fordran i detta fall företråde framför inteckningar; och om staten får taga alltsammans, är väl säkert, att den får ut sitt.

Vidare är det också en annan sak, som jag anser i någon mån tala för att staten bör bevilja den begärda lindringen. Det är ju alldeles gifvet, att den jord, som till bolaget afståtts och sedan af bolaget försålts till enskilde, hvilka slippa erlagga någon direkt afgift till bolaget, fått sig åsatt ett taxeringsvärde, som medfört högre bevillning till staten. Om bolaget en gång i framtiden blir af med sin skuld, är säkert, att dess delegare icke kunna undgå högre taxeringsvärden å sina egendomar och dermed följande högre bevillning.

Det har sagts, att den jord, som vunnits, skulle vara så god, att den godt kunde bära den årliga afgiften. Men då jorden vunnits för ett pris, som i åtskilliga fall eller åtminstone för fullgradigt tunnland uppgått till 500 å 600 kronor, vill jag fråga: är detta något, som kan vara för jordegarne något så synnerligen fördelaktigt, att de därför icke kunna vara i behof af den begärda lindringen?

Ehuru det för lindringen icke kan åberopas några juridiskt bindande skäl — sådana har bolaget hvarken velat eller kunnat anföra — hemställer jag likväl, om icke kammaren skulle vilja låta sig bevakas af de skäl, som nu och förut här anförts, att bevilja någon lindring. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lundell: Derest bolaget skulle erhålla någon lindring, så borde denna, enligt mitt förmenande, afse skyldigheten att vidmagthålla trafikled; detta vore den riktigaste utvägen. Jag kan icke finna annat, än att med hänsyn till jordförbättringen bolagets delegare gjort en god affär, då hvarje tunnland ej gått till mer än 130 kronor. Deras vinst bör då räcka till både ränta och amortering. Men vill Riksdagen bevilja lindring i afseende å bolagets skuld till staten, skall jag icke hafva något deremot. Men jag hoppas också då, att Riksdagen skall gå in på andra räntelindringar, der omständigheterna äro lika behjertansvärda, och der det gäller ett större antal personer. Hypoteksföreningarnes delegare äro mellan 70- och 80,000; och jag hoppas, att, om Riksdagen beviljar ifrågavarande lindring, den ock skall bevilja lindring för hypoteksföreningarnas delegare, helst dessa få vidkännas 5 procent ränta, i stället för att delegarne i Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag betala ränta efter blott 4 procent.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Herr Folke Andersson nämnde, att Vesans sjösänkingsbolag skulle hafva fått sin ränta efterskänkt. Detta kan jag icke för tillfället påminna mig, och jag ställer mig tveksam till frågan, huru dermed förhåller sig. Jag får emellertid säga, att, derest Vesans sjösänkingsbolag lyckats, såsom Hjelmarens och Qvismarens gjort, det alldeles säkert icke begärt någon nedsättning. Hvad beträffar att staten haft fördel af sjösänkningen — något som jag måste medgifva — får jag säga, att detta ändock icke är tillräckligt skäl för att staten skulle ytterligare tråda emellan. Det kan visserligen förefinnas egendomliga förhållanden

härvidlag, men dessa betyda icke så mycket. Då bolaget i alla fall lyckats i så hög grad, att, om man räknar ut värdet på vinstref, detta skall mera än fullt motsvara kostnaden för förbättringens åstadkommande, tror jag icke, att man skall tala så mycket om svårigheter. Emellertid har jag icke förut gjort något yrkande och skall icke heller göra det nu.

Angående ändring i vilkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag beviljade statslån å 2,000,000 kronor.
(Forts.)

Herr Eriksson i Bäck: Det tyckes nästan, som om en del af kammarens ledamöter icke skulle kunna skilja på arealtunnland och vinstref. Man talar om att en del af den ifrågavarande jorden få betala 10, 11, 12 kronor och deröfver per tunnland. Ja, det kan ju hända. Det skulle ju kunna hända, att därför får betalas mycket mera än 10, 11, 12 kronor. Men här säges i utskottsbetänkandet, att kostnaden är 5 kronor 41 öre per vinstref. Med vinstref menas den förbättring, som jorden genom sänkning fick. Om nu jorden blef så mycket förbättrad, att det på vissa tunnland blefve 2, 3 eller 4 vinstref, är det väl också rätt, att denna jord betalar 2, 3 eller 4 gånger 5 kronor 41 öre. Det skulle nog hafva varit bra för dem, som hafva den jord, hvilken före sänkning var dålig, led mest af vatten, om denna icke skulle behöfva bidraga mera till sänkning än den jord, som helt obetydligt led af vatten. Likaså kan jag icke tänka mig i fråga om mossar och dylikt, att man å sådan jord skulle få på arealtunnland lika många vinstref som å annan jord; ty om än en mosse icke var något värd före sänkning, kan den väl icke heller efter sänkning blifva lika mycket värd som åkerjord. Derfor måste det blifva olika uttaxering på arealtunnland, då ju förbättringen genom sänkning blef väsentligt olika.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å såväl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition: .

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 45, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 80 ja och 79 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Ang. anslag
för anläggning
af en bibana
från norra
stambanan vid
Vännäs till
Umeå och vi-
dare till Stor-
sandskär.

§ 9.

I ordningen förekom dernäst statsutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär.

Utskottet hemställde i detta utlåtande:

»att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, må, under förbehåll af de i propositionen angifna vilkor, för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär och denna bibanas utrustning med trafikmateriel bevilja 2,600,000 kronor, att i mån af behof utgå under detta och nästkommande år».

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Ekenman: Jag har väl icke någonting att anmärka mot det här föreliggande förslaget i hvad det afser att staten skulle utföra den ifrågasatta bibanan från Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär; jag har tvärtom ansett, att det är välbetänkt och riktigt, att ett sådant företag utföres, och jag har för min del afven vid de föregående tillfällen, då det varit fråga om byggande af jernvägar i Norrland, haft tillfälle att mer än en gång uttala den meningen, att Norrlands intressen beträffande kommunikationsväsendet böra tillgodoses hufvudsakligen genom statsbanor. Till följd af denna landsdels stora ytvidd och folkfattigdom, kan man tänka sig, att jernbanenätet icke skulle kunna, åtminstone icke på ett tillfredsställande sätt, utföras, om detsamma öfverlemnades åt den enskilda företagsamheten. Jag har, i fråga om det föreliggande förslaget, samma mening som förut. Deremot tillåter jag mig att göra några anmärkningar rörande det sätt, som man tänkt sig i fråga om arbetets utförande. Dessa anmärkningar ber jag, att få framlägga till kammarens bepröfvande, i förhoppning, att, i fall kammaren finner desamma hafva någon giltighet, kammaren behagade derå fästa vederbörligt afseende.

En anmärkning, som jag i första rummet tillåter mig att göra, är den, att kostnadsberäkningarna för utförandet af jernvägsföretaget äro alldeles för höga och att i följd deraf den af statsutskottet tillstyrkta anslagssumman också är för hög. Jag ber kammarens herrar ledamöter att gå till utskottets betänkande, deraf synes, att de beräknade utgifterna per bankilometer upptagits till 61,500 kronor. När man jemför dessa kostnader med de kostnader, som i öfriga delar af landet utgått för utförande af jernvägsbyggnader genom enskilda jernvägsentreprenörers försorg, så ställa sig desamma ovanligt höga. Men det är tillika något egendomligt, att, då man förut utfört jernvägsbyggnader i Norrland, man kommit till vida lägre siffror, än som här upptagits i förslaget.

När Kongl. Maj:t år 1893 framlade för Riksdagen en proposition om utförande af jernbanebyggnad å sträckan emellan Vännäs

och Boden, var kostnaden beräknad till endast 50,000 kronor pr bankilometer. Således är skillnaden härvidlag ganska betydlig.

Jag har på enskild väg hört sägas, att orsaken till den högre kostnad, som här är i frågasatt, skulle vara den, att å banan Umeå—Vännäs—Storsandskär en dyrbar brobyggnad måste utföras för en kostnad af 324,000 kronor. För mig kan detta skäl dock icke hafva någon afgörande betydelse; ty äfven på en annan sträcka, hvilken man afsåg att bygga till ett pris af 50,000 kronor per bankilometer, utfördes flere större brobyggnader, hvilka jemväl der måste hafva inverkat tyngande på totalkostnaden.

Jag har med anledning af dessa siffror, som fäst min uppmärksamhet, sökt att skaffa mig närmare kännedom om föreliggande kostnadsförslag, och de upplysningar, jag erhållit, tyda också på att min uppfattning är riktig. Det är icke allenast förenämnda brobyggnad, som komme att medföra den högre kostnaden, utan äro äfven kostnaderna för jordschaktning, skenläggning och grusning, m. m., upptagna till ovanligt höga pris. Jag skall icke inlåta mig på några smådetaljer, hvilka torde vara ganska svårfattliga för flertalet af kammarens ledamöter, utan ber endast få påvisa ett enda belopp i den föreliggande kostnadsberäkningen, hvilket är så klart och tydligt, att hvar och en kan inse, att detsamma är för högt tilltaget. Under rubriken *eftersyn* m. m. är upptaget ett belopp af icke mindre än 312,000 kronor. Jag tror att det bör vara klart för hvar och en, att en bana, som icke har större utsträckning än 39 kilometer och som är afsedd att kunna utföras under den jämförelsevis korta tiden af två år, icke kan komma att kräfa en så stor summa som 312,000 kronor för bekostande af förenämnda eftersyn, m. m. Nu har man sagt, och antagligen kommer man att under debatten vidare anföra, att denna siffra i allt fall icke spelar någon afsevärd roll beträffande sjelfva jernbanebyggnaden, enär, äfven om påståendet, att kostnadsberäkningarna äro för högt tilltagna, vore riktigt, det belopp, som blefve i behåll, naturligtvis komme att återfalla till statskassan. Jag kan för min del icke gilla detta skäl. Ty med all respekt för den höga myndighet, som här är i fråga, nemligen den kongl. jernvägsstyrelsen, ligger det nära till hands att antaga att, när en myndighet får af statsmedel sig anvisadt ett anslag till utförande af ett byggnadsföretag, det må vara af hvad beskaffenhet som helst, och den anvisade summan är större än den verkliga erforderliga kostnaden, vederbörande använda detta öfverskott till att göra en del förbättringar och luxuösa anordningar, m. m., hvilka annars icke, strängt taget, varit af behofvet pakalladt, och jag vågar för min del tro, att jernvägsstyrelsen icke kommer att göra något undantag fran regeln. Jag har såsom statsrevisor haft tillfälle att iakttaga det sätt, hvarpå dessa jernvägsbyggnader blifvit utförda, och jag har dervid funnit — och derom bära också de utaf statsrevisorerna afgifna berättelser vittne — att de jernvägsbyggnader, som blifvit utförda genom jernvägsstyrelsens försorg, vid mer än ett tillfälle varit så luxuösa och präktiga, att de vida öfvergått hvad man kan anse hafva varit med sträng sparsamhet förenligt, och i alla händelser utförts på ett sätt, som öfverstigitt hvad som för ändamålets vinnande varit erforderligt.

Ang. anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär.
(Forts.)

Ang. anslag
för anläggning
af en bibana
från norra
stambanan vid
Vännäs till
Umeå och vi-
dare till Stor-
sandskår.
(Forts.)

Den yttersta konsekvensen af detta resonnement, att det icke skulle spela någon roll, om kostnaderna beräknades något för högt, blefve ju för öfrigt den, att det icke skulle behöfva fixeras någon summa, utan vederbörande myndigheter finge uppdrag att utföra det eller det företaget och sedan lyfta de medel, som åtgått till företagets utförande. Jag betviflar, att Andra Kammaren skulle finna ett sådant tillvägagående riktigt, men det är dock den yttersta konsekvensen af ett sådant resonnement, som det jag tagit mig friheten bemöta.

Jag har äfven en annan anmärkning att göra mot föreliggande förslag. Som kammaren nogsam t känner, har vid föregående riksdag den då varande jernvägsbyggnadsstaten blifvit, såsom icke vidare erforderlig, pensionerad. Det ligger ju nära till hands, att, om nu återigen jernvägsbyggnader genom statens försorg utföras, en viss byggnadsstat återigen måste anordnas. Har en sådan stat för jernvägsbyggnader en gång väl blifvit anordnad, så är det väl också ganska antagligt — åtminstone får man väl icke säga, att den frestelsen kan blifva alldeles främmande för vederbörande — att nya byggnadsarbeten anordnas, för att denna byggnadsstat må få användning. Jag tror, att det föreligger åtminstone någon fara för slikt, och jag tror derfor, att det varit bättre om, när man vill utföra detta företag, man låtit det få utföras af privata jernvägsbyggare. Jag är öfvertygad om, att man på det sättet skulle hafva kommit ned till vida mindre kostnader, än här är föreslaget.

Här är äfven i det föreliggande utskottsbetänkandet så väl som i Kongl. Maj:ts proposition omtaladt, hurusom det finnes ett materieförråd, afsedt för jernvägsbyggnader, med ett bokfördt värde af icke mindre än 400,000 kronor, och när man läser den kongl. propositionen, finner man alldeles gifvet, om det också icke är i tydliga och klara ord uttryckt, att detta är en omständighet, som från jernvägsstyrelsens sida anses ganska beaktansvärd, att man har tillgång till en så stor för jernvägsbyggnader användbar materiel. Jag har för min del en något olika mening. Jag tror för min del icke, att det vore någon riksolycka alls, om denna materiel blefve realiserad i den mån, som den icke för andra företag, reparationer och dylikt inom jernvägen vore erforderlig. Ty det ligger samma art af våda i befintligheten af en materiel apparat, som i befintligheten af en lefvande apparat, nemligen frestelsen att komma med företag, som annars icke så lätt och snart och gerna hade satts i scen.

Nu har, som vi veta, Första Kammaren redan accepterat statsutskottets förslag. I annat fall skulle man kunnat tänka sig möjligheten af en återremiss till statsutskottet, för att få till stånd en ny utredning af frågan, hvarigenom man möjligen kunde komma till ett annat resultat, än det föreliggande. Den utvägen finnes emellertid icke längre öppen, och jag har således icke annat att göra än att uttala min mening, och jag tillåter mig att i det uttalandet inlägga ett bestämdt förslag.

Jag är för min del öfvertygad om, att den här beräknade kostnadssumman skall kunna nedbringas med flere hundra tusen kronor men ett sådant yrkande skulle sannolikt bemötas dermed, att det är tilltaget för skarpt och icke så noga motiveradt. Jag vill då hem-

ställa, om man icke utan vidare undersökning skulle kunna nedsätta det anslag af 312,000 kronor, som är afsedt till eftersyn, m. m., med 200,000 kronor, eller till 112,000 kronor. Detta borde väl vara tillräckligt för eftersyn, m. m., för här ifrågavarande jernvägsbyggnader.

Jag tillåter mig, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, och på det Andra Kammaren må komma i tillfälle att bedöma den här föreliggande frågan, framställa följande förslag: »att Riksdagen i anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition må, med uttalande af, att jernvägsarbetets utförande bör ske medelst entreprenad samt med förbehåll af de i propositionen angifna vilkor, för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär och denna bibanas utrustning med trafikmateriel bevilja 2,400,000 kronor, att i mån af behof utgå under detta och nästkommande år».

Såsom kammaren behagade finna, skulle man på detta sätt, enligt min mening, kunna komma ifrån de svarigheter, som jag tagit mig friheten att beröra. De för jernvägsanläggningen intresserade borde ej hafva något mot förslaget att invända, ty jernvägen blir anlagd lika bra efter detta förslag. Men hvad man vinner är, att arbetet blir billigare och icke förenadt med de risker, som jag tagit mig friheten påpeka.

Häruti instämde herr Mallmin.

Herr Kihlberg: Med anledning af de anmärkningar, som af den föregående talaren gjorts mot kostnadsberäkningarna för nu ifrågavarande jernvägsbyggnadsföretag, vill jag först och främst uttala den meningen, att jag tror, det kammaren icke ställer så stora anspråk på statsutskottets ledamöter, särskildt dem, som arbeta på den afdelning, der denna fråga behandlats, att vi skulle ega tillräckliga fackinsigter för att i detalj granska jernvägsbyggnadsföretag i Norrland och dertill göra det på den korta tid och med de material, som stå oss till buds. Jag tror, att litet hvar skall erkänna, att detta icke är möjligt.

Nu har den föregående talaren haft den uppfattningen, att här beräknats för stora anläggningskostnader, men äfven han har icke kunnat underkasta dessa beräkningar i detalj så omsorgsfull undersökning, att han bestämdt kan påstå, hvad som bör prutas, eller hvad som är för mycket.

Han har gjort några jämförelser mellan kostnaderna per kilometer på denna bana och på den stora norrländska stambanan, och han har dervid kommit till det resultat, att under det här föreslagits 61,510 kronor per bankilometer, så har kostnaden för den norra stambanan under dess lopp genom Norrland uppgått till mer än 50,000 kronor per bankilometer. Jag tror dock icke, att man här kan göra några jämförelser. Nu ifrågavarande bana har kortare sträckning, den går utefter en floddal, och den har därför åtskillig kuperad terräng att genomgå. Den har också, som redan är nämnt, på denna korta sträcka en ganska dyrbar bro, som kostar 324,000 kronor. Det erfordras äfven här en dyrbarare ändstation, och alla dessa extra

*Ang. anslag
för anläggning
af en bibana
från norra
stambanan vid
Vännäs till
Umeå och vi-
dare till Stor-
sandskär.
(Forts.)*

Ang. anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskår.

kostnader komma tydligtvis att tynga mycket mera på en kortare bansträcka, än när det är fråga om norra stambanan, som under många mil går genom stora slätter, der det icke finnes några skärningar, der det icke erfodrats några dyrbarare stationsanläggningar med mera dylikt. Dessutom blir arbetet, när det kan utföras i större skala, särskildt hvad beträffar befälsomkostnaderna, betydligt mindre per bankilometer.

(Forts.)

Jag tror, att dessa skäl tillräckligt tala för att denna bana icke kan byggas för lika billigt pris per bankilometer som den norra stambanan.

Här har den föregående talaren fäst sig vid en speciel post, som han funnit för dyr. Deri kan han nog hafva rätt, ty 312,000 kronor för eftersyn, m. m. på en liten bana är onekligen ganska högt. Denna post har kommit in som så många andra på det sätt, att man beräknat en viss procent på anläggningskostnaden i dess helhet, men därför är det dock icke sagdt, att precis denna summa skall komma att utgå för detta ändamål. Här är ju icke meningen, att den beräknade kostnaden precis skall stämma, så att man nödvändigt måste bygga för denna summa, utan byggnaden skall ske efter den plan, som är uppgjord och af Riksdagen godkänd. Det är icke så lätt att uppgifva kostnadssiffran noggrant; är det nu så, att den är för hög, så tror jag icke, att man bör kunna misstänka kongl. järnvägsstyrelsen för, att den icke skulle komma att redovisa öfverskottet. Men är det å andra sidan så, att den summa, som Riksdagen vill anslå, är för låg, så lär icke Riksdagen sedan kunna undgå att betala, hvad erforderas för att få banan färdig. Om nu sålunda Riksdagen, som jag förmodar — och jag har icke hört någon sätta sig emot det — erkänner, att man icke gerna kan komma ifrån att bygga denna bana, som är vigtig därför, att den skall draga trafik till norra stambanan, som går genom obygdter och som äfven skall göra det möjligt att draga största möjliga nytta af kronoskogarne — vi hafva ju omkring denna bana kronoparker med cirka 40,000 tunnlands areal, hvilka genom denna bana skulle kunna tillgodogöras — och då icke heller någon anmärkning gjorts mot den för banan föreslagna riktning, så tror jag icke, att kammaren gerna kan eller bör här sätta sig till att granska kostnadsförslaget i detalj.

Jag får därför, herr talman, anhålla om bifall till utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Det är sant, som den förste talaren yttrat, att denna bana är beräknad att kosta omkring 61,500 kr. pr bankilometer, och äfven är det sant, att den uppåtgående norra stambanan i allmänhet kunnat utföras för ett pris af 50,000 kr. pr bankilometer. Men det är naturligtvis alltid mycket lättare att kunna på ett proportionsvis billigt sätt ordna arbetena för en längre bansträcka än för en kortare. I nu förevarande fall tillkommer först och främst kostnaden för en bro, 324,000 kr., vidare måste anordnas en särskild större ändstation vid Storsandskår, och den kostar ungefär 110,000 kronor. Derjemte måste man, för att komma ut till den holme, der denna station skall anläggas, hvil-

ken skall blifva den egentliga lastageplatsen för orten, anlägga ytterliggare en bro öfver en gren af Ume elf. Denna bro går upp till en kostnad af ungefär 30,000 kronor. Sammanläggas dessa kostnader, så utgöra de 465,000 kronor, och drages detta belopp från 2,400,000 kronor och resten delas med 39, som är banans längd i kilometer, så får man en kostnad af omkring 50,000 kr. per kilometer. Här tillkommer dessutom den omständigheten, att nästan hela sträckan mellan Vännäs och Umeå går genom odlad bygd, hvilket gör, att banan måste efter hela sin längd inhägnas. Hvad deremot beträffar den uppåtgående stambanan. så har den på flera ställen kunnat lemnas utan stängsel eller åtminstone fördes med stängsel af billigare beskaffenhet.

Ang. anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskär.
(Forts.)

Stängsel för denna bana är i kostnadsförslaget upptaget till 39,000 kronor.

Hvad nu särskildt beträffar den post. som af herr Ekenman omnämndes, nemligen tillsyn, m. m., så är det redan af herr Kihlberg nämndt, att man i allmänhet vid kostnadsförslags uppgörande brukar upptaga en post för eftertillsyn och dylikt till förslagsvis i allmänhet 15 proc. å hela anläggningskostnaden i öfrigt. I denna post ingår i allmänhet eftersyn, oförutsedda utgifter och dylikt. Här ingår äfven förrådskostnader, arbetares resor och sjukvård, m. m. Här af följer visserligen icke, att hela denna summa, i fall den anslås, behöfver tagas i anspråk; det, som icke behöfves, kommer naturligtvis att redovisas till staten, och räkenskapen blir ju underkastad granskning både af kammarrätten och statsrevisorerna. Det har visat sig vid föregående banbyggnader, att det blifvit öfverskott. Vid nu senast utförda stambanbyggnader har yppat sig ett öfverskott af, efter hvad jag vill minnas, mellan 3- och 400,000 kronor. Detta redovisas naturligtvis till staten.

Hvad förråden beträffar, så är förhållandet, att derå finnes en behållning, som man kan anse vara värd omkring 400,000 kronor. I inköp kan man antaga, att detta förråd kostat mellan 6- och 700,000 kronor. Det är meningen att af detta förråd använda, hvad som deraf kan vara till nytta vid nu ifrågavarande banbyggnad. Förrådet består till stor del af skottkärror, spadar och dylikt; det är en gifven sak, att, om man uppe i obygderna skall realisera sådana skaker, man icke får stor ersättning för dem. Men om man för öfver dem från norra stambanans konto till den nu förevarande banans, kan det blifva till fördel på ömse sidor.

Hvad angår att bygga denna bana på entreprenad, så föreställer jag mig, att det sättet skulle vara ganska olämpligt, för så vidt man afser att öfverlemnna företaget i dess helhet till en entreprenör. Vi hafva nemligen icke några enskilda jernvägsbyggare af framstående beskaffenhet, som äro förtrogna med förhållandena i dessa nordliga trakter. Jag tror också, att erfarenheterna nu vid den senaste banbyggnaden, särskildt i fråga om entreprenadsystemet, böra mana till försigtighet. Staten har för närvarande till sin disposition i och för banbyggnader först och främst en öfverdirektör, hvilken, utan särskild ersättning, har skyldighet att leda och öfvervaka det hela. Vidare finnes att tillgå lämplig person att på platsen såsom arbetschef leda arbena. Han kan erhållas mot jemförelsevis billig aflöning, och

*Ang. anslag
för anläggning
af en bibana
från norra
stambanan vid
Vännäs till
Umeå och vi-
dare till Stor-
sandskär.
(Forts.)*

under honom finnas att tillgå utbildade nivellörer. Slutligen erfordras ytterligare endast några bokhållare, materialförvaltare, en kassör etc. Jag tror, att, om man begagnar sig af entreprenadsystemet, banan i sin helhet skulle komma att blifva dyrare, än om man för dess byggnade anlätte tillgängliga, vid statens jernvägsbyggnader utbildade krafter. Om entreprenadsystemet skall användas, måste staten hålla kontrollanter, att mycket noga följa arbetena i detalj. Ty eljest kan det lätt hända, att, då banan blifver färdig till afsynig, den på grund af det skick, hvori den då synbarligen befinner sig, måste godkännas, ehuru den måhända kan hafva en mängd dolda fel och brister, hvilka förut blifva märkbara efter det banan begagnats någon tid. Hvad slutkostnaden för banan må blifva, det kan jag emellertid icke på siffran bedöma; jag kan icke säga, om den kommer att kosta (med rullande materiel) 2,600,000 eller 2,400,000 kronor, för hvilken senare kostnad herr Ekenman anser, att man bör kunna bygga banan. Men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att det af Kongl. Maj:ts framlagda kostnadsförslaget är uppgjort af jernvägsbyggare och granskadt af jernvägsstyrelsen, och jag för min del litat i denna sak mera på dessas omdöme än på herr Ekenmans.

Herr Hedin: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på den omständigheten, att statsutskottet, hvars ledamöter säkerligen alla hafva undersökt och pröfvat denna fråga mycket noggrannare än kanske någon annan af Riksdagens ledamöter, enhälligt har kommit till det resultatet att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition. Endast en af utskottets ledamöter har reserverat sig, men blott mot en del af motiveringen. När så är förhållandet, då måste jag för min del säga, att, med den kännedom jag har om statsutskottets både vana och förmåga att i slika saker se upp och noggrant pröfva, jag måste hålla före, att dess hemställan är väl grundad.

Jag kan icke, utan någon utredning, som visar att en nedsättning med vare sig ett, två eller trehundrausen kronor skulle vara befogad, eller utan någon garanti att Riksdagen *verkligen* åstadkommer en besparing igenom att acceptera ett förslag, framkommet rent af på måfå, vara med om en sådan nedsättning. Om Riksdagen beslutar en nedsättning, skall man icke, såsom somliga för sed hafva, inbilla sig, att man derigenom gör en god gerning, efter hvilken man med mycket bättre samvete än annars kan gå hem och äta middag. Om man i den föreställningen för ett ögonblick glädde sig åt beslutet, skulle man nog sedermera kunna blifva flat deröfver, derest man gjorde den upptäckten, att nedsättningen befundes vara omöjlig eller åtminstone betänklig, emedan den ej kunde efterföljas utan att skada banans soliditet eller föranleda ofördelaktiga rubbningar i afseende på dess riktning. Då blefve följden naturligtvis, att dessa penningar komme att gå ut i alla fall, och glädjen öfver att man sparat ett par hundrausen kronor blefve förbytt i förargelse.

Jag anhåller, att kammaren måtte bifalla statsutskottets hemställan.

Herr Ekenman: Ja, det kan visst vara sant, som den siste talaren sade, att statsutskottets ledamöter noga pröfvat denna fråga,

och det är också sant, att utskottet varit enhälligt i sin hemställan, men detta utgör väl ändå icke något skäl för, att ej en enskild ledamot af kammaren har rätt att också pröfva saken, och om han anser sig kunna påvisa, att statsutskottet misstagit sig, må det väl vara hans rätt.

Jag har nu tagit mig friheten att påvisa den skilnad i afseende på kostnadsbeloppen, som förefinnes mellan andra jernvägsföretag och den nu föreslagna jernvägsanläggningen; och genom den upplysning vi nyss erhållit från statsrådsbanken, att ett öfverskott uppstått på den norra stambanans byggnad, kan jag icke finna annat, än att mina påståenden vunnit i styrka. Enligt hvad som upplysts, skulle kostnaden på bankilometer ju icke ens uppgått till 50,000 kronor, då deremot nu föreslås 61,500 kronor per bankilometer.

Hvad vidare anfördes, att det proportionsvis skulle blifva dyrare att bygga en kortare än en längre bana, är riktigt. Men det kan också finnas andra faktorer, som måste tagas med i beräkningen. Vid den stora linien, som drogs genom Norrland, saknades det transportvägar, och man hade stora omkostnader för transportererna. Men så är icke förhållandet vid den nu ifrågavarande banan. Och hvad terrängförhållandena beträffar, kunna de ledamöter af kammaren, som hafva erfarenhet och förmåga att bedöma sådana saker, finna, att dessa — sådana de framlagts i profiliritningen — icke äro så svåra.

Jag vidhåller således min öfvertygelse, att det nu ifrågavarande företaget, om det utfördes af en entreprenör, skulle stanna vid ett lägre belopp, än här är begärdt. Och jag vågar vidare inlägga en gensaga mot den uppfattningen, att det här i Sverige ej skulle finnas några entreprenörer, som kunde utföra ett arbete sådant som detta. Ty sådana finnas, och det ganska många; och min öfvertygelse är, som sagdt, att man genom att öfverlemna detta företag till fri täflan mellan entreprenörer skulle komma till ett lägre belopp än det nu begärda, samt att kontroll öfver arbetets utförande skulle vara både möjligt och lätt för jernvägsstyrelsen. Jag skall därför be att få säga, att jag icke af hvad jag hört fått anledning att i minsta mån förändra min mening.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till det af herr Ekenman under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen fann den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 46, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskärr.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Ekenman under öfverläggningen framställda förslag.

Voteringen utföll med 102 ja och 39 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 10.

Herr statsrådet m. m. *V. L. Groll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i och tillägg till de för erhållande af lån från odlingslånefonden stadgade vilkor och bestämmelser.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 11.

Efter föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 2, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning, huru vida ej det verkliga värdet å rikets silfverskiljemynt borde bringas i rättigare öfverensstämmelse med dess namnvärde, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *M. Dahn* afgifna motion, n:o 61, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af motionären,

Herr Dahn, som yttrade: Ju lägre det verkliga värdet på silfvermyntet ställer sig i förhållande till det nominella värdet, desto mera får silfvermyntet egenskap af myntrepresentativ, och det skall, som vi veta, inlösas med guld. Så länge staten ensam utmyntar skiljemynt, kommer naturligtvis icke mera i rörelsen, än det, som är behöfligt för vexlingen. Men med det silfverpris, vi nu hafva, är det fara värdt, att enskilde skola blifva frestade att hjälpa staten med att pregla silfvermynt, då man på en sådan utmyntning skulle kunna göra större förtjenst, än man kan göra på någon annan industriell verksamhet. Det var med tanke på det trångmål, riksbanken skulle kunna komma uti, om sådana falskmyntningar i stor skala skulle ega rum, då riksbanken är skyldig att inlösa detta mynt med guld — och med tanken på den oro och det bekymmer, som riksbanken hade i afseende på de forna riksgäldssedlarne, den tidens Burénska 3 procentobligationer å liten valör, som snart förlorade sin egenskap af att vara räntebärande skuldebref och öfvergingo till att vara myntrepresentativ utan metalliskt underlag, och som riksbanken blef ålagd att inlösa med guld — som jag väckte min motion. Då nu emellertid Riksdagen antagit ett förslag, hvarigenom riksbanken i viss mån blifvit skyddad mot att råka ut för dylikt trångmål och bekymmer, derigenom att staten skall i sista hand inlösa sitt silfver, är hufvudsyftet med min motion ju till en del uppnådt, hvarför jag icke kommer att göra något yrkande.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Biföllos.

I *punkten 9* hemställde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om pension åt musikläraren G. W. Heintze måtte på det sätt bifallas, att åt musikläraren vid allmänna läroverket i Jönköping, musikdirektören Gustaf Wilhelm Heintze må från och med månaden näst efter den, i hvilken han, efter fyllda 70 år, undfår afsked från tjensten, beviljas pension å allmänna indragningsstaten för hans återstående lifstid till belopp af 750 kronor årligen.

*Ang. pension
för musik-
läraren
G. W. Heintze.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag får be kammaren om ursäkt, att jag, oakadt tiden är så långt framskriden, måste vid några punkter i förevarande betänkande taga kammarens välvilliga uppmärksamhet i anspråk för åtskilligt, jag har att anföra. Det är naturligtvis min skyldighet att värna de ifrågasvarande pensionssökandenas intressen, så långt jag anser billigheten kräfva och en viss förhoppning om Riksdagens tillmötesgående kunna medgifva.

Af åtskilliga artiklar, som förekommit i den allmänna pressen under de sista dagarne, hafva herrarne sett, att, hvad särskildt beträffar musiklärares rätt att erhålla pension, åsigterna äro något delade. När man läser det kongl. cirkuläret af den 23 april 1858, som är utfärdadt på grund af Rikets Ständers beslut i afseende på utgifterna under riksstatsens nionde hufvudtitel, kan man med skäl komma till den uppfattningen, att musiklärarne, liksom äfven teckningslärarne, vid de allmänna läroverken hafva omedelbar rätt till pension.

Emellertid har aldrig saken på det sättet tillämpats. Det undantag, som jag sett på ett håll påpekas, är, enligt min tanke, icke fullt bevisande.

Vidare kan, när tal är om musiklärares pensionsrätt, vara skäl att påminna om att, när läroverksfrågan år 1890 var föremål för

Ang. pension
för musik-
läraren
G. W. Heintze.
(Forts.)

Riksdagens behandling på grund af en Kongl. Maj:ts proposition, Riksdagens båda kamrar lemnade sitt bifall till den deri af Kongl. Maj:t gjorda framställningen beträffande öfningslärarnes pensionsrätt, enligt hvilken dessa lärare vid viss uppnådd lefnads- och tjänsteålder skulle vara berättigade att behålla sin lön såsom pension. Detta är äfven intaget i Riksdagens skrifvelse, och det har varit tal om, det vet jag, att Kongl. Maj:t skulle med stöd af detta Riksdagens beslut kunna anse sig berättigad att sjelf bevilja dessa ifrågavarande lärare pension utan att särskildt derom göra framställning hos Riksdagen; men på grund af det samband, hvori detta Riksdagens medgifvande stod till Riksdagens beslut i läroverksfrågan i dess helhet, och särskildt till dess beslut rörande lärarnes aflöning, har Kongl. Maj:t af en ganska naturlig, och, såsom jag antager, af Riksdagen fullt uppskattad hänsynsfullhet icke velat göra sin möjliga rätt gällande, just emedan den kunde anses vara tvifvel underkastad.

Jag har påmint om dessa båda saker, naturligtvis icke för att bevisa, att musicklärarne icke utan vidare hafva rätt till pension, ty derutinnan är utskottet liktänkande med mig, utan för att af de påvisade förhållandena draga en konklusion, som utskottet icke dragit, nemligen att i dem dock ligger ett talande skäl för att Riksdagen bör visa tillmötesgående i afseende å beloppet af den pension, som kan för dylika lärare blifva föreslagen af Kongl. Maj:t. Vore de i allmänhet gällande bestämmelserna för pension tillämpliga på musicklärarne vid de högre allmänna läroverken, skulle de vara berättigade till en pension af 1,250 kronor. Derfor har också Kongl. Maj:t här föreslagit detta belopp, i synnerhet som Heintze nppfyllt villkoren i högre grad än många andra. Han är nemligen nära 70 år gammal och har under snart 44 år tjenstgjort vid läroverket. Det finnes nog eljest exempel på att Kongl. Maj:t, på grund af särskilda omständigheter, föreslagit lägre belopp.

Jag skulle naturligtvis i närvarande stund hafva all anledning att och äfven helst vilja föreslå bifall till Kongl. Maj:ts proposition; men då jag tror, att jag, i det läge frågan kommit genom utskottets hemställan, gagnar den pensionssökande bäst genom att, äfven jag å min sida, gå en medelväg, så vill jag till kammaren hemställa om ett bifall till hvad Första Kammaren redan beslutat, nemligen pensionsbeloppets bestämmande till 1,000 kronor; och jag har ett alldeles särskildt skäl att föreslå detta belopp, nemligen att det från åren 1886 och 1887 finnes två prejudikat af med den nu föreliggande frågan nästan fullkomligt samstämmig beskaffenhet, då Riksdagen åt musicklärare vid högre allmänt läroverk beviljat just 1,000 kronor.

Det har visserligen under diskussionen uti Första Kammaren gjorts erinran om att Riksdagen i andra fall beviljat blott 750 kronor, men de åsyftade fallen hafva icke rört musicklärare vid högre allmänt läroverk.

På grund af hvad jag nu anfört och tillika framhållande, att det af statsutskottet åberopade skälet, nemligen att den nu ifrågavarande befattningen för Heintze skulle hafva varit en bisyssla, dock måste anses vara mycket tvifvelaktigt, då jag antager att den utgjort en mycket väsentlig del af hans verksamhet, liksom ock att den beredt

honom en väsentlig del af hans inkomster, hemställer jag, att kammaren måtte, i likhet med medkammaren, bifalla Kongl. Maj:ts framställning med den ändring, att pensionsbeloppet bestämmes till 1,000 kronor.

Ang. pension
för musik-
läraren
G. W. Heintze.
(Forts.)

Herr Falk: Herr talman! Jag har begärt ordet för att lemna några upplysningar, som speciellt röra denna fråga om pension åt Heintze. Jag kan upplysa, att hans befattning såsom musiklärare vid skolan alldeles icke varit någon bisyssla, ty ehuru han visserligen härmed förenat befattningen såsom organist i en af stadens församlingar, har befattningen såsom organist icke inbringat honom något nämnvärdt mera än hans befattning såsom musiklärare vid skolan.

För oss i Jönköping är det en mycket känd och erkänd sak, att musikläraren Heintze på ett synnerligen förtjenstfullt sätt skött sina åligganden såsom lärare vid skolan. Han har dervid af intresse för musiken verkställt mera arbete, än hvad han till följd af sin tjänst varit skyldig uträtta. Han eger nu vid snart uppnådda 70 år ingenting nämnvärdt i förmögenhet, som kan sätta honom i tillfälle att på ålderns dagar, jemte en gammal hustru, försörja sig.

Jag hade ämnat yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning oförändrad, d. v. s. att Heintze skulle få behålla hela sin lön; men, efter hvad herr ecklesiastikministern nyss yttrat, skall jag taga mig friheten inskränka mig till att yrka bifall till den af honom föreslagna summan, nemligen 1,000 kronor.

Herr Lasse Jönsson: Ja, inom utskottet var det mycket tal om denna sak, och det förhåller sig verkligen så som herr ecklesiastikministern nyss sade, att det icke finnes några bestämmelser om dessa musiklärares rätt till pension, och vi voro inom utskottet temligen ense om, att ingen pensionsrätt är dem af Riksdagen tillerkänd.

När så är förhållandet, kan man ju icke förundra sig öfver att det finnes olika prejudikat rörande dessa pensionsfrågor. Så var det t. ex. för några år sedan fråga om beviljande af en pension åt en musiklärare i Karlskrona, men förslaget derom afslogs helt och hållet, och man finner häraf, att beslut i detta afseende fattats för hvarje särskildt fall. Jag anser således, att vi handlat efter bästa förmåga, då vi, efter att hafva granskat hvad Heintze gjort, bestämde pensionsbeloppet till 750 kronor, hvilket vi ansågo fullt tillräckligt och hvarigenom enligt min tanke alla billiga anspråk blifvit uppfyllda, då han icke eger någon rätt till pension.

Jag tager mig därför friheten att yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 10.

Uppå derom gjord ansökning hade Kongl. Maj:ts föreslagit, att åt musikläraren vid Östermalms allmänna läroverk Hans Petersson

Ang. pension
för musik-
läraren
H. Petersson.

Ang. pension för musikläraren H. Petersson. måtte beviljas en årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 450 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han efter uppnådda 65 lefnadsår erhöle afsked från tjensten.
(Forts.)

Utskottet hemställde:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att åt musikläraren vid Östermalms allmänna läroverk Hans Petersson må beviljas en årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han efter uppnådda 65 lefnadsår erhåller afsked från tjensten.

Efter uppläsande häraf anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr grefve och talman! Mine herrar! Jag vill först hänvisa till hvad jag redan yttrat vid punkten 9, af hvilket en stor del äfven med afseende å denna punkt har sin tillämpning.

Jag erkänner visserligen å ena sidan, att ifrågavarande pensionsökande är både i afseende å lefnads- och tjänstår mindre meriterad, men å andra sidan är det dels ådagalagdt, att han är sjuklig, så att han bör befrias från tjänstgöring, dels är det belopp, som han uppbär i lön och som Kongl. Maj:t föreslår i pension, i och för sig så obetydligt, att det icke tål vid någon nedsättning.

Jag har för öfrigt trott mig märka, att de mindre pensionsbeloppen hafva lättare att gå igenom i denna kammare än de jemförelsevis högre. På grund häraf hemställer jag, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts här gjorda framställning om en pension af 450 kronor för Petersson.

Herr Lasse Jönsson: Jag skall endast anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang. pension för vaktmästaren G. Andersson. Efter föredragning vidare af *punkten 11*, deri utskottet hemställde, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om anvisande af en årlig pension af 600 kronor åt vaktmästaren vid musikalska akademien Gustaf Andersson ej måtte af Riksdagen bifallas, begärdes ordet af

Chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam, som yttrade: Herr grefve och talman! Mine herrar! Här har statsutskottet varit ännu hårdhäntare än i de båda föregående punkterna, oaktadt äfven här finnes mycket skäl för ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning. Kongl. Maj:t har nemligen icke begärt mera än hvad som är vanligt för personer i samma ställning som den här ifrågavarande Andersson. Dessa hafva på grund af gällande bestämmel-

ser rätt att vid den ålder och med de tjänstår, som denne vaktmästare har, få en pension af 600 kronor? Hvad är nu skälet, att icke äfven Andersson utan vidare är berättigad att få en pension af 600 kronor. Jag vill härpå svara, att det varit föremål för öfverläggning inom stadsrådsberedningen, huruvida icke de vanliga bestämmelserna vore tillämpliga jemväl på Andersson, så att man icke behöfde gå till Riksdagen för att åt honom utverka pension. Men det förelåg en omständighet, som slutligen föranledde aflåtandet af en särskild proposition till Riksdagen. När nemligen staten för musikaliska akademien år 1897 uppgjordes, så upptogs deri vaktmästarens aflöning till 750 kronor jemte hyresersättning eller fri bostad; men det angafs icke, att denna aflöning till en del skulle bestå af lön och till en del af tjänstgöringspenningar. På grund af denna omständighet ansåg Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med hvad statskontoret i sitt afgifna utlåtande anfört, det vara nödigt att göra särskild framställning till Riksdagen om Anderssons pension.

Men, mine herrar, huru betydelselös är icke denna samma omständighet, när det för Riksdagen gäller att bevilja denne uttjente vaktmästare hans pension! Han har ju med goda vitsord gjort alldeles samma tjänst och har haft alldeles samma skyldigheter, som hvarje vaktmästare vid de centrala embetsverken. Hvad är det då för skäl, att denne vaktmästare icke skall komma i åtnjutande af samma pensionsförmåner? Icke bör väl den formella olikheten i uppställningen af staten för musikaliska akademien och för åtskilliga andra embetsverk kunna hafva något inflytande vid afgörandet af en dylik angelägenhet.

Statsutskottet har också anfört blott och bart ett enda skäl, hvarför det hemställt om rent afslag å denna Kongl. Maj:ts framställning, och det är, att det icke är styrkt, att vaktmästaren Andersson af sjukdom är oförmögen till vidare tjänstgöring. Härvid vill jag anmärka, att efter gällande bestämmelser Kongl. Maj:t icke anser sig behöfva anskaffa eller för Riksdagen framlägga några bevis på sjukdom, när personen i fråga är 70 år gammal. Man anser, att det följer af sig sjelft, att han vid den åldern icke längre är lämplig till tjänstgöring. Men kan det på något sätt befordra Anderssons, enligt mitt förmenande, rättvisa kraf på Riksdagens tillmötesgående, så är jag redan nu i tillfälle att visa, att han verkligen af sjukdom är oförmögen till vidare tjänstgöring, och skall jag därför be att få nppläsa de betyg, som jag i det afseendet förskaffat mig. Det första lyder:

»Vaktmästaren Gustaf Andersson lider af högst betydliga åderbräck å venstra benet, hvilka, då han derjemte är besvärad af försvagad hjertverksambet och kronisk luftrörekatarr, inskränker hans arbetsförmåga och tjensteduglighet i afsevärd grad. betygas af

Stockholm den 30 mars 1895.

Edv. R. Petersson,

Läkare vid k. musikkonservatoriet i Stockholm.»

Det andra har följande lydelse:

*Angående
pension för
vaktmästaren
G. Andersson.*

Angående
pension för
vaktmästaren
G. Andersson.
(Forts.)

»Vaktmästaren vid kongl. musikaliska akademien Gustaf Anderssons tjänstebefattning är af beskaffenhet, att han hufvudsakligen, ja nästan uteslutande, måste vara på rörlig fot, och detta icke allenast på för- och eftermiddagarna, utan under pågående termin ofta långt in på qvällarna. Hans göromål inomhus föranleda mycket spring mellan de på långt håll från hvarandra och i olika våningar belägna lokalerna. Dessutom skall han gå omkring till skilda stadsdelar med bud och kallelser till personer, boende 3 och 4 trappor upp. Med hänsyn till hans ålder och de krämpor, hvaraf han enligt läkares intyg lider, kan han, äfven med god vilja, icke vidare nöjaktigt sköta sin tjänst, hvilket härmed intygas.

Stockholm den 30 Mars 1895.

A. V. Åbergsson, Vilhelm Svedbom,
Kongl. musikaliska akademimens preses. Kongl. musikaliska akademimens sekreterare.

På grund af hvad jag nu anført anhåller jag, att kammarens ledamöter äfven måtte taga denna fråga i benäget öfvervägande och bifalla den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen.

Vidare anförde:

Herr Themptander: Då det, som af herr ecklesiastikministern nyss anförts, synes mig hafva utgjort en komplettering af de handlingar, som statsutskottet emottagit i denna fråga, i det afseende, hvari utskottet ansett en brist förefinnas, nemligen beträffande vaktmästaren Anderssons helsotillstånd, och då det nu blifvit upplyst, att han icke vidare eger den helsa och de krafter, att han kan sköta sin tjänst, samt utskottet endast anmärkt, att det saknades läkarebetyg, så är detta enligt min uppfattning ett fall, der det kan vara skäl för kammaren att taga i öfvervägande, huruvida icke saken numera kommit i ett så förändradt läge, att det må vara skäl att bifalla den kongl. propositionen.

Det är väl ganska besynnerligt, att denne vaktmästare skall försättas i en helt annan ställning än alla andra vaktmästare, så att, då han uppnått och till och med öfverskridit den vanliga pensionsåldern, och är af sjuklighet och försvagade krafter urståndssatt att sköta sin tjänst, han likväl icke skulle erhålla pension.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till den af Kongl. Maj:t äskade pensionen.

Herr Danielsson: Herr talman! Jag tror dock verkligen icke, att den nu lemnade upplysningen kommit i rätt tid, och vi hafva ofta inom utskottet ansett att, då Kongl. Maj:t kommer med en framställning, den bör vara så fullständig, att utskottet kan taga i öfvervägande alla skäl, som böra och kunna inverka på den föreliggande frågan.

Det tyckes mig således icke vara rätt att fästa afseende vid de upplysningar, som nu komma så här bakefter. Vi hafva ofta infortrat handlingar, emedan man ej fått dem fullt klara, men i detta fall trodde

man, att alla upplysningar vore meddelade, då icke några vidare funnos vid handlingarna i denna fråga. Jag tror icke endast, att statsutskottet bör veta alla förhållanden, som inverka på frågans afgörande, utan äfven att det är lika viktigt för hvar och en af kammarens ledamöter att erhålla kännedom i rätt tid om omständigheter, som inverka på frågan. De nu upplästa intyg borde dervid hafva kommit med handlingarna, då Kongl. Maj:t gjorde ifrågavarande framställning.

Då nu handlingarna icke varit fullständiga, så har utskottet icke kunnat ingå på någon närmare pröfning om huruvida dessa 600 kronor äro det lämpligaste och bäst afvägda beloppet. Det är detta bedömande, som nu saknas och som icke utskottet kunnat göra, då det icke förelegat intyg om att mannen i fråga är oförmögen till arbete.

Skulle kammaren nu bifalla Kongl. Maj:ts framställning, så har dock icke utskottet varit i tillfälle att taga i öfvervägande, huruvida 600 kronor äro ett fullt lämpligt belopp. Att så att säga besluta på rak arm tycker jag är litet vågadt, ty då skulle det kunna komma att hända på samma sätt flera gånger. Jag tror för öfrigt, att saken icke är värre, än att Kongl. Maj:t godt kan förnya sin framställning i denna fråga vid nästa riksdag. och till följd deraf anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wavrinsky: Jag ber att få gent emot den siste talararen erinra om, att de nu lemnade upplysningarna väl icke kunna sägas hafva kommit för sent, då de ju lemnats, innan kammaren fattat sitt beslut i frågan. Det är väl icke heller några upplysningar, som kunna jämföras med promemorior, de som här lemnats från statsrådsbanken, då de äro under edspligt lemnade läkareintyg.

Dessutom har jag mig personligen bekant, att mannen i fråga icke kan sköta sin tjänst, att han endast kan gå ett eller annat mindre ärende samt att de omständigheter, hvori han sålunda befinner sig, göra honom förtjent till pension.

Jag ber därför att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lasse Jönsson: Jag tror deremot, att vi böra betänka oss något, innan vi tillstyrka detta pensionsbelopp. Jag skall taga mig friheten påpeka, att, om det verkligen skall blifva en pension, man kan komma från saken på annat sätt; och gent emot den siste talararen vill jag säga, att vi icke fått något intyg förr än i dag, ty intyget var dateradt den 30 mars, d. v. s. efter den dag, då vi behandlade frågan inom utskottet. Jag skall taga mig friheten att föreslå en pension på 450 kronor. om det skall vara någon pension; men annars vill jag helst instämma i det gjorda yrkandet om rent afslag.

Herr Wavrinsky: Den siste talararen har ju på sätt och vis gifvit oss rätt, som yrka på pension: och då detta medgifvits, borde det, tycker jag, icke vara något hinder att gå in på äfven det af Kongl. Maj:t begärda beloppet, helst det som anfördes i afseende derpå, att uppläsningen kom för sent, ju icke kan vara annat än de

Angående
pension för
väktmästaren
G. Andersson.
(Forts.)

Angående
pension för
vaktmästaren
G. Anderson.

obotfärdiges förhinder. Ty då kammaren ännu icke fattat beslut, så har den ju icke behöft detta intyg förr än nu.

Herr Hedin: Nej, det är väl icke de obotfärdiges förhinder, om man uttalar den billiga önskan, att ett sådant intyg borde hafva företetts för statsutskottet, så att utskottet varit i tillfälle att taga frågan i öfvervägande på annat sätt, än det kunnat göra, då det ansett den vara så godt som af sig sjelf förfallen i följd af ofullständiga handlingar. Mig synes, att, hellre än att man nu bestämmer ett måhända obilligt lågt belopp, det är en rimlig utväg, att Kongl. Maj:t kommer tillbaka till nästa Riksdag. Och om något understöd under tiden behöfves, så lärer väl Kongl. Maj:t icke alldeles sakna utvägar att åstadkomma ett sådant.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag skall icke länge uppehålla kammaren. Men jag måste säga, att när en person går in i sitt sjuttionde år och är till helsan försvagad, då betyder ett år mycket både för honom och för det embetsverk, som måste hafva honom qvar ett år till.

Vidare vill jag i afseende på uteblifvandet af läkarebetyget vid handlingarnas aflemnande nämna, att Kongl. Maj:t visserligen söker infordra alla nödiga uppgifter, men att, som jag nyss sade, det enligt lydelsen af hithörande författningar icke i ett fall som detta kräfves något intyg om sjuklighet, och det är på grund deraf, som icke något sjukbetyg blifvit lemnadt. Rigtigheten af de betyg, som jag nyss uppläst, antager jag att ingen betviflar. Innehållet är af så enkel och lättfattlig beskaffenhet, att det icke heller behöfves någon längre tid för att kunna pröfva detsamma.

Herr Lasse Jönsson: Jag ber att få återtaga mitt förut gjorda yrkande om pensionens bestämmande till 450 kronor.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de yrkanden, som återstodo, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 12.

Bifölls.

Punkten 13.

Angående
pensioner för
aflidne biblio-
tekarier
R. Bergströms
omyndiga
barn.

I denna punkt hemstälde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om årliga pensioner åt framlidne bibliotekarien R. Bergströms fyra omyndiga barn måtte på det sätt bifallas, att å allmänna indragningsstaten må uppföras årliga pensioner åt framlidne bibliotekarien vid kongl. biblioteket Richard Bergströms fyra omyndiga barn, Sven Hubert Elias, Rudolf Kurt Ansgar, Per Krister Albrekt Sigfrid och Ninni Fredrika Cecilia, att utgå från och med år 1895 med 150 kronor till hvart och ett af barnen, till dess det uppnått 18 år

eller, hvad dottern beträffar, om hon dessförinnan träder i gifte, till dess detta skett.

Häremot hade i afgifven reservation af herrar *A. Persson* i Mörrarp, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *P. Pehrson* i Törneryd, *C. Persson* i Stallerhult, *P. Holm*, *Lasse Jönsson*, *N. Petersson* i Runtorp, *A. P. Danielson*, *K. A. Kihlberg*, *P. Norberg*, *E. Olsson* i Kyrkebol, och *N. Nilsson* i Skärhus hemstält, att Kongl. Maj:ts förevarande hemställan ej måtte af Riksdagen bifallas.

Angående pensioner för aflidne bibliotekarien *R. Bergströms* omyndiga barn.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Odhner: Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag. Mot detta förslag hafva utskottets ledamöter från denna kammare inlagt sin reservation. och de hafva gjort det på den grund, att Bergströms enka endast är 38 år gammal och således bör kunna bidraga till sin och barnens försörjning, samt att hon och barnen från civilstatens pensionsinrättning åtnjuta en årlig pension af 900 kr. Hvad nu beträffar det sistnämnda momentet, pensionen å 900 kr., så ber jag få erinra derom, att denna pension tillkommer enkan och barnen på grund af den aflidnes embetsställning såsom bibliotekarie vid kongl. biblioteket och på grund af de afgifter, han under tidernas lopp erlagt till pensionskassan. Nu är det emellertid ingalunda Bergströms embetsställning och de förtjenster, han möjligen kan hafva i detta afseende inlagt, som blifvit anförda såsom skäl för Kongl. Maj:ts framställning. utan hans förtjenstfulla verksamhet såsom forskare och författare. Denna verksamhet har ju rört sig på ett område, som särskildt, tycker man, borde uppskattas af Riksdagen och icke minst af denna kammare, nemligen den svenska folkdiktningen och den svenska folkkunskapen.

Hans arbete öfver den svenska folkvisan, en ny upplaga af Geijers och Afzelii samling i förbättrad skick, jemte en särskild tom, som innehåller undersökningar rörande folkvisans uppkomst och utveckling, vandringar och frändskapsförhållanden, detta hans arbete är ett verkligt nationalverk, och det skall alltid blifva af grundläggande betydelse i hela denna forskningsgren. Det är detta hans hufvudverk, som egentligen motiverat den framställning, som Kongl. Maj:tg gjort till förmån för hans enka och barn, men han har dessutom författat åtskilliga andra beaktansvärda bidrag till vår odlings och vårt folklifs historia, hvilka tjena till att styrka och stödja hans anspråk på att nu varda ihågkommen. Det intyg eller den anbefallning af flere författare, som refereras i den kongl. propositionen till förmån för bibliotekarien Bergströms enka och barn, vill jag nu icke särskildt åberopa, eftersom jag sjelf skrivit under densamma. Men jag tillåter mig att erinra om ett af de namn, som förekomma under denna rekommendation, nemligen Artur Hazelius. Han får väl anses som den största auktoritet på det området, der Bergström hufvudsakligen arbetat, och jag tror, att både därför och af andra skäl hans ord gälla rätt mycket inom denna kammare.

Nu är det sant, att reservanterna från denna kammare icke på

Angående pen-
sioner för af-
läne biblio-
tekarier R.
Bergströms
omydliga
barn.
(Forts.)

något sätt hafva velat underskatta herr Bergströms literära förtjenster, utan anfört helt andra grunder, nemligen enkans ålder och den pension hon och barnen åtnjuta från civilstatens pensionsinrättning. Men äfven om jag ställer mig på utskottsreservanternas ståndpunkt, så vill jag anmärka, att om också 900 kr. jemte eget arbete skulle kunna tänkas förelå till nödortfigt uppehälle för ett hushåll af 5 personer, något som väl kan anses tvifvelaktigt, så återstår dock icke något för uppfostran af de 4 minderåriga barnen, af hvilka 3 äro söner, och det är ju för detta behjertansvärda ändamål, som anslaget uttryckligen blifvit af Kongl. Maj:t begärdt.

Jag anhåller, herr talman, på grund af hvad jag nu anfört, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Boëthius*.

Herr Lasse Jönsson: Den siste talaren upplyste oss om, att den pension, som nu begärdes till den afidne mannens barn, icke skulle tillfalla dem därför, att han varit tjänsteman — såsom förhållandet är med den pension, som hans enka får från pensionsinrättningen — utan därför att mannen i fråga var författare.

Vi hafva i utskottet svarat på en motion i ett liknande ämne, der det begärts anslag till en författare, att ett sådant anslag bör utgå i annan form och icke komma i form af pension eller belöning. Jag tager mig därför friheten hänvisa till sid. 20, der utskottet säger, att för utgifvande af lärda verk finnes å riksstatens åttonde hufvudtitel uppfördt ett ordinarie reservations anslag, som därför bort användas. Hade mannen i listiden gjort sig förtjent af anslag derifrån, så hade han ju kunnat hänvända sig till vederbörande för att erhålla eu belöning, men icke kan man efter min tanke gerna bevilja pension åt barnen, därför att han var författare.

Jag tager mig friheten yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Wallis: Jag skall, i olikhet med den siste talaren, be att få förorda utskottets hemställan.

Reservanterna hafva gent emot densamma anfört, att bibliotekarien Bergströms enka endast är 38 år gammal och således bör kunna bidraga till sin och barnens försörjning, samt att hon och barnen från civilstatens pensionsinrättning åtnjuta en årlig pension af 900 kronor, samt på grund häraf hemställt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej må af Riksdagen bifallas.

Jag ber då att få upplysa, att hvad det första af dessa motiv beträffar, så synes det mig icke vara så särdeles värdefullt. Det yngsta af barnen är nemligen två år gammalt. Vi kunna då tänka oss, att enkans arbetskraft måste i väsentlig mån tagas i anspråk af barnens vård och uppfostran. Skall hon äfven kunna verksamt deltaga i deras försörjning, så kan det icke ske annat än genom en ytterst ansträngd verksamhet, som hon i längden icke skulle kunna vara i stånd till, och jag hemställer till herrarne, om det är möjligt, att en oförsörjd enka med 4 barn verkligen skall kunna draga sig fram med 900 kronor.

Men för mig finnes äfven ett annat skäl att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Sedan mer än 30 år har jag varit bekant med afiidne bibliotekarien Bergström. Jag minnes honom såsom en af de kraftigaste. friskaste män, en man, som lefde ett i hög grad helsosamt lif ute i det fria. Han älskade, som vi veta, jägarlifvet, hvilket äfven behandlas i en del af hans literära produktioner. Han var frisk, ända till dess han började med sitt yrke som bibliotekarie. Då begynte hans sjuklighet, som sedan allt mer tilltog. Han dog af kronisk bronchitis med emfysem. Det finnes icke det allra ringaste tvifvel om att icke detta för honom var en yrkessjukdom, en sjukdom just beroende på hans arbete i statens tjenst. Vi veta, att den förra perioden af detta arbete egde rum i osunda, fuktiga och trånga lokaler, som användes af den tidens kongl. bibliotek. Det var först på den senare tiden han kom i åtnjutande af de förbättringar, som Riksdagens frikostighet lemnat det kongl. biblioteket. Det är icke underligt, om en sådan bibliotekarietjenst är skadlig för helsan, och särskildt lätt kan då, som i detta fall inträffade, utvecklas kronisk bronchitis med emfysem, och detta på grund af det stillasittande lifvet i dammuppfylld atmosfär. Denna kroniska luftrörskatarr har han heller icke kunnat sköta, emedan han fortfarande nödgades arbeta i en sådan atmosfär. Så utvecklades småningom emfysemet, och personen i fråga dog en för tidig död. Det synes mig alldeles säkert, att hans död påskyndats af hans yrke, och jag vill fästa uppmärksamheten vid att om så ej varit fallet, utan han fått lefva sitt lif ut, så skulle han hafva kommit att kosta staten betydligt mera än det, hvarom nu är fråga. Ty han dog strax innan han skulle hafva blifvit pensionsberättigad. Hade han fått lefva sitt lif fullt ut, så skulle staten hafva drabbats af långt högre utgifter, än nu är ifrågasatt, nemligen att under en icke lång följd af år understödja hans enka genom att till barnen, till dess de blifvit 18 år gamla, eller, hvad dottern beträffar, om hon dessförinnan träder i gifte, tills detta skett, lemna en årlig pension af 150 kronor till hvardera.

Jag anser hvad jag nu anført vara så ömmande förhållanden, att jag ber att få hemställa, att utskottets förslag måtte af kammaren antagas.

Herr Höjer förklarade sig instämma med herr Wallis.

Herr Danielson: Då jag hör till dem, som reserverat mig i denna punkt, så skall jag be att få nämna de skäl, jag haft dertill.

Jag har nemligen trott, att man bör vara mycket varsam med inrättande af pensioner sådana som de här föreslagna; ty man kan derigenom lätt råka in på rätt besynnerliga förhållanden.

Vi känna, att det finnes många personer i vårt land, som få lefva på bra mycket mindre, än denna enka och hennes barn nu erhålla. och det är en lycka för barnen och enkan, att de hafva ett så stort belopp som 900 kr. årligen till sitt förfogande. Det är tusentals menniskor i vårt land, som få lefva på bra mycket mindre.

Jag kan nog förstå, att Riksdagen ömmar för en efterlevande enka, men jag tror icke, att Riksdagen skulle göra klokt i att äfven

Angående pensioner för afiidne bibliotekarien R. Bergströms omyndiga barn.

(Forts.)

Angående pen- gå med på att uppfostra tjenstemännens barn, ty denna uppfattning
sioner för af- bör ej vinna erkännande.

lidne biblio- Det har sagts, att denne man icke fått lefva sitt lif ut, men det
tekarier R. är väl ändå svårt att kunna säga med någon bestämdhet, att han
Bergströms skulle hafva lefvat längre, om han haft något annat yrke. Det kan
omyndiga icke vara mera lifsfarligt att hafva en syssla i statens tjänst än mån-
barn. get annat yrke. Detta skäl kan jag således icke godkänna. Att
(Forts.) den ifrågavarande bibliotekarien haft en mycket betydande aflöning,
kan man heller icke förneka.

Jag tror, som sagdt, att Riksdagen bör vara mycket varsam med
att utsträcka sitt understöd till uppfostrande af tjenstemännens barn, ty
om denna anhållan nu bifölles, så skulle det leda till att man finge
ofantligt många sådana framställningar, och tjenstemännen skulle få
den uppfattningen, att de icke behöfde göra något för sina efterkom-
mande, utan om dem finge staten draga försorg, så att de blefve
skickliga till statstjenst. Det är denna tanke, som gjort mig obenä-
gen att biträda vare sig Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag.

På dessa i korthet angifna skäl skall jag be att få yrka afslag
å utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam:
Då Kongl. Maj:ts framställning blifvit så varmt och lifligt försvarad
af flere ledamöter af kammaren, skall jag icke upptaga tiden med
att upprepa de skäl, som redan af dem blifvit anförda.

Med anledning af en af en ärad ledamot i kammaren gjord an-
märkning, vill äfven jag erkänna, att man i dylika fall måste iakttaga
mycken varsamhet, ty konsekvenserna kunna blifva ganska besvärliga.
Men å andra sidan har bibliotekarien Bergström höjt sig så pass
mycket öfver den vanliga nivån på det område, der han koncentrerat
sina krafter, och detta område är så väl värdt att högt uppskattas
af det svenska folket, att det icke synes mig innebära någon fara att
i detta fall, på samma gång man lindrar ett verkligt behof, tillgodose
den känsla, som manar att visa tacksamhet för ett nationellt och fram-
gångsrikt arbete.

Jag anhåller därför att på det varmaste uttala mig för bifall
till utskottets hemställan, som så nära ansluter sig till Kongl. Maj:ts.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de
gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till
utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den af
herr A. Persson m. fl. vid punkten fogade reservationen; och förkla-
rade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara besvarad
med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs
enligt följande, nu uppsatta och af kammaren godkända voterings-
proposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 13 punkten af
förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr A. Persson, med flere vid denna punkt afgifna reservation.

Omröstningen visade 53 ja, men 66 nej; och hade kammaren alltså fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Punkterna 14 och 15.

Biföllos.

Punkten 16.

Uti två inom Riksdagen väckta motioner, den ena inom Första Kammaren af herr *J. A. Sandberg* (motion n:o 28) och den andra inom Andra Kammaren af herr *E. J. Ekman* (motion n:o 65), hade sammanstående föreslagits, att juris doktorn *Johan Adolf Thurgren* måtte beviljas en årlig pension af 3,000 kronor; och hade i sistnämnda motion tillika föreslagits, att berörda pension måtte utgå från och med år 1895.

Utskottet hemställde emellertid, att motionerna ej måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ekman: Då jag genom min motion gjort mig till tolk för beviljande af pension åt den äldrestigne doktor Thurgren — han är nu 79 år — så har jag gjort det så mycket hellre, som han arbetat i rikets embetsverk uti 36 år från 1844. Han har visserligen icke varit ordinarie, men han har dock under nämnda tid tjenstgjort uti en mängd verk och inrättningar. Det synes mig underligt, att statsutskottet alls icke har fast sig vid den vidimerade meritförteckning, som jag har bifogat min motion.

Utskottet har afstyrkt denna pension, därför att det icke anser lämpligt, att särskildt från nionde hufvudtiteln gifva något anslag för literärt författareskap. Jag skall emellertid be att få erinra om, att det i den vidimerade meritförteckningen heter, att han har tjenstgjort uti konstitutionsutskottet, i statskontoret, i kammar- och kommerskollegierna, i kongl. Svea hofrätts samtliga divisioner, vid många häradssting, i kämners- och rådstufvurätt såsom notarie, rådman och borgmästare, i justitierevisionen och i justitiekanslersexpeditionen. Således har han varit tjenstgörande uti en mängd verk, som tillhöra staten.

Skulle jag nu dessutom tillägga, hvad han som författare har uträttat, så vill jag hänvisa till den promemoria, som är bifogad min

Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 28.

motion. Jag vill endast erinra om, huru omfattande hans juridiska verksamhet har varit. Han har utgifvit en handbok i bergslagsfarenheten, en handbok i kamerallagsfarenheten. Han har vidare gifvit ut en utredning om svenska rusthållsinrättningen, om det svenska postväsendet, om det svenska skattdrägningsverket, om svenska presterskapets rättigheter, om nybygges- och afvittringsverket, om roteringsverket. Han har vidare utgifvit Sveriges sjölag, Sveriges kyrkolag m. fl., i åtskilliga upplagor. Detta med afseende på hans literära verksamhet.

Huru hans verksamhet har blifvit bedömd, särskildt i utlandet, framgår af de uttalanden, som gjordes, då han sökte professur vid Upsala universitet, och då skref en afhandling, som rörde epatronatet, enligt kanonisk, dansk och isländsk rätt. Detta arbete bedömdes då på ett mycket smickrande sätt utaf professorer i Wien, i Bonn, i Köpenhamn och Kristiania. Professorn i Wien säger, att han inlagt en verklig förtjenst om den kanoniska rättsvetenskapen i de nordiska rikena och på ett värdefullt sätt fyllt en lucka deri samt att historien om kyrkoinrättningarna i norden, besynnerligen på Island, är särdeles lärorik.

Professorn i Bonn säger, att afhandlingen visade en mycket ovanlig lärdom, i synnerhet hvad beträffar de danska rättskällorna och Danmarks kyrkorättsliga litteratur.

Och professorn i Kristiania säger, att han ådagalagt en så vidsträckt och intim kännedom om kyrkorättens litteratur, att den i allmänhet är sällsynt, och att den, hvad angår den danska och isländska afdelningen, är förvånande att träffa på hos en utlänning; att hans forskningar äro i sin helhet grundliga och tillfredsställande samt framställningen klar och väl ordnad. Detta med afseende på hans literära verksamhet.

Vidare skall jag be att få meddela ännu en upplysning. Vid 1847—48 års riksdag uppgaf Thurgren inför konstitutionsutskottets ledamöter, att grundskatterna saknade rättslig grund, och det väckte då för tiden ett ganska stort uppseende, så att bondeståndet hade ett enskildt sammanträde och beslöt att åt honom uppdraga att författa en motion om landttågsgårdens aflösning. Detta föranledde, att en riksdagsman från Kalmar län, som hette Måns Månsson, väckte en motion om landttågsgårdens afskaffande och framstälde dervid en ganska vidlyftig historik med afseende på den i mantalsrätten just ingående landttågsgården.

Detta blef uppslaget till frågan om grundskatternas afskrifning. Nämnda motion väcktes gång på gång vid följande riksdagar, men till följd af striderna mellan presterskapet och adeln å ena sidan och borgare- och bondeståndet å den andra gick den aldrig igenom. Emellertid blef den ett uppslag till hvad som sedermera blef genomfördt. Jag har särskildt tagit reda på detta, icke af Thurgren direkt, utan af andra personer, som känna denna sak. Under sådana förhållanden och bortsedt från hans literära verksamhet, då han faktiskt har tienstgjort i statens verk 36 år och nu är kommen till en ålder af 79 år samt är i saknad af nödiga existensmedel, vill jag hemställa, huruvida det icke kan vara skäl att lemna honom något understöd för de dagar, han ännu kan hafva kvar.

Att jag tagit mig friheten föreslå pensionen till 3,000 kronor, kommer sig deraf, att jag anser, att Thurgren väl bör kunna sättas på samma linie som en häradshöfding. En sådan får 5,000 kronor i pension, men jag nedsatte detta belopp till 3,000 kronor, emedan jag tänkte, att mitt förslag då lättare skulle gå igenom i denna kammare.

Jag anhåller vördsamt, att kammarens ledamöter måtte tänka på, huruvida det kan vara skäl att neka en man, som har arbetat på det sätt, som Thurgren har gjort, hvarje bidrag till hans uppehälle, i synnerhet som han nu är vid den ålder, att han föga eller intet kan förtjena.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till min motion.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Återstående punkterna 17—19.

Biföllos.

§ 13.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar i fråga om anslag till uppförande af nya kasernetablissemant, m. m.

Mom. a) och b).

Biföllos.

Efter föredragning vidare af *mom. c)*, deri utskottet hemställt om anvisande af 26,400 kronor till åtskilliga inredningsarbeten å Karlsborg, begärdes ordet af: *Ang. åtskilliga inredningsarbeten å Karlsborg.*

Herr Hedin, som yttrade: Den lilla historik, som förekommer i det nu föredragna betänkandet, skulle kunna upplysa dem, som hafva för vana att ondgöras hvarje gång statsutskottet och i dess spår Riksdagen visar obenägenhet att genast och utan all pröfning endast bifalla hvad Kongl. Maj:t begär, särskildt för militära ändamål, att statsutskottets pröfning af en fråga, som kommer från Kongl. Maj:t med pretention att vara fullständigt utredd, dock är nyttig. Ty i detta fall — denna gång visserligen en jmförelsevis mindre fråga — har statsutskottet i sjelfva verket varit Kongl. Maj:t behjelpigt med en utredning af ämnet ledande till någon besparing. Jag antager också, att kammaren, belåten med detta resultat, icke har för afsigt att åstadkomma någon ändring i utskottets hemställan. Emellertid skall jag be att få begagna tillfället, att, då fråga om kasernbyggnadsarbeten vid Karlsborg nu åter är före, göra några anmärkningar, särskildt i förhoppning, att de uppgifter, som kommit till min kännedom och hvilka förefalla i hög grad märkvärdiga, måtte, derest de befinnas origtiga, blifva af chefen för landtförsvaredepartementet vederlagda.

Ang. åtskilliga
inredningsar-
beten å Karls-
borg.
(Forts.)

Det var, om jag minnes rätt, år 1889, som Kongl. Maj:ts första gången begärde anslag till en andra trångbataljon, som skulle förläggas å Karlsborg. Denna begäran afslogs då, men redan vid följande riksdag blef i hufvudsak samma framställning bifallen, och medgafs då, att de besparingar, som under uppsättningstiden kunde beredas åt de för den nya trångbataljonen afsedda medel, skulle få af Kongl. Maj:tt användas, såsom orden lydde, till bestridande af uppsättningskostnader och öfriga med organisationen förenade utgifter.

Nu säger man mig, att begreppet »uppsättningskostnader» fått en alldeles märkvärdig betydelse, en vidsträcktare än Riksdagen kunde föreställa sig. För befålet uppfördes en byggnad, upptagande våningar på icke mindre än åtta rum åt regementsofficerare och fem å sex rum åt kaptener. Men detta är ändå på sätt och vis icke så besynnerligt, som att, enligt hvad man sagt mig, till uppsättningskostnader hänförs inköp af fina och moderna vagnar, för att, naturligtvis med användande af kronans hästar, tjena till fortskaffningsmedel vid samma befäls och deras familjers utflygter. Om uppgiften icke är riktig, skadar det dock icke, att den nu kommer fram, på det den må blifva vederlagd och upphöra att göra förargelse.

Om Riksdagen bifaller statsutskottets nu föreliggande hemställan, så lära väl, förmodar jag, dermed alla hinder vara undanröjda för planen att i Landskrona koncentrera hela Wendes trångbataljon. Man har sagt — jag vet icke, om uppgiften är riktig — att byggnadsarbeten redan i år skola företagas i Landskrona. Man gör sig den frågan, när man får höra talas om hvad allt kan inrymmas under begreppet uppsättningskostnader vid Karlsborg, om samma lyx kommer att utvecklas i Landskrona och lika liten hänsyn till de verkliga militära behofven och till landets tillgångar.

Ett annat byggnadsföretag vid Karlsborg, som i detta sammanhang må omnämnas, är den världshusbyggnad, som för en 17 å 18 år sedan der uppfördes. Mig har sagts, att denna byggnad, som kostat omkring 60,000 kronor, allt jemt är upplåten åt en enskild person utan någon hyra, oaktadt, säger man, om han fått betala en årlig hyra af 3,000 kronor, detta icke skulle hafva hindrat honom att blifva, äfven då, en förmögen man, om ock icke så rik, som han genom detta privilegium lyckats blifva.

Det skulle äfven kunna vara ett och annat att säga om åtskilliga andra — Karlsborgsmysterier. Man talar om, att trängen upptager så mycken beväring, att den icke kan öfvas, utan får gå större delen af tiden sysslolös. Jag skall för den sena timmens skull icke vidare inlåta mig på den saken och icke heller frågan. huruvida intendenturtjenstemännens antal verkligen är så stort, att de hafva svårt att hitta på utväg att fördrifva tiden, men kan ej underlåta att fästa herr statsrådets uppmärksamhet på en sak, som, om den uppgift jag fått är grundad, är af den beskaffenhet, att herr statsrådet utan tvifvel redan i morgon dag bör göra slut på förhållandet. Det säges nemligen, att man anförtrott åt en intendenturtjensteman att vara mellanhand vid kronoleveranser. Jag skulle nog kunna inlåta mig på närmare detaljer om denna sak, men vill nu endast anhålla, att herr statsrådet måtte låta undersöka, huru dermed förhåller sig.

Jag tror emellertid, att min nämnda uppgift icke är ogrundad, och visar det sig vara fallet, att den är riktig, tviflar jag icke på, att min anmärkning kommer att leda till det resultat, som jag nyss nämnde.

*Ang. åtskilliga
inredningsar-
beten å Karls-
borg.*

(Forts.)

Det finnes också ett annat kuriosum bland dessa många Karlsborgsmysterier — jag skulle tala om flera, derest klockan nu icke vore $\frac{3}{4}$ 5 — som jag vill fästa uppmärksamheten på. Det är, att man använder statens medel för inköp af gödningsämnen för de vidsträckta fästningsvallarne, att man använder kronans hästar och af staten betalade civila arbetare för att sköta den storartade foderkulturen på vallarne. hvars afkastning går, säger man, till något slags pensionskassa. Jag vet nu icke *hvilken* pensionskassa det är; då första arbetareförsäkringskomitén för 6 å 8 år sedan gjorde undersökningar om pensionsväsendet, bland annat för underbefäl och manskap vid armén, kom den icke underfund med. att det fans någon pensionskassa, som kom i åtnjutande af förstnämnda medel. Sjelfva faktum är emellertid nog riktigt, ehuru jag, såsom sagdt, icke kan uppgifva kassans namn. Icke kan det väl vara i sin ordning, att en på sådant sätt vunnna afkastning användes för dylikt ändamål.

Jag skall också, ty äfven det har ett visst sammanhang med Karlsborgsmysterierna, be att få veta — herr statsrådet torde vara i tillfälle att svara derpå — huruvida det är sant, hvad man uppgifvit om en högst besynnerlig kanonaffär. Det säges nemligen, att man låtit för en kostnad af cirka 27,000 kronor till Karlsborg transportera och der uppställa gamla slåtborrade kanoner, dels dem, som utgjort bestyckningen på Marstrand, dels gamla skeppskanoner, samt att man sedermera i fjol sålt dem allesammans såsom skrot för omkring 12,000 kronor. Denna utsökta militära operation skulle sålunda haft till resultat, att man gifvit ut 15,000 kronor, för att blifva af med en massa kanoner.

Detta är nu en uppgift, för hvars fulla exactitude jag icke kan ansvara. Men hvad skall man göra? Vår officiella statistik omfattar hela alfabetet från A till X, och några af dess afdelningar hafva underafdelningar, men förgäfvos söker man der någon upplysning i militärstatistiskt hänseende om förvaltningsgrenar, som dock representera cirka 40 procent af hela vår budget. Såvidt jag kan se, finnes icke heller hos vederbörande någon benägenhet för att härutinnan åstadkomma en förändring. Det är därför ganska naturligt och ursäktligt, om den enskilde riksdagsmannen ofta i dithörande ämnen måste famla i mörkret, medan i motsvarande fall å andra områden man kan svara honom: om ni velat göra er besvär med att undersöka, hvad som är publiceradt, skulle ni hafva fått upplysningar om verkliga förhållandena. Det kan då vara förklarligt, om man i några punkter mistager sig. Jag tror emellertid icke, att jag gjort detta i någon nämnvärd grad beträffande hvad jag nu uppgifvit. Jag måste i följd deraf säga, att Karlsborgsmysterierna innefatta många anledningar till anmärkning samt gifva stöd för den uppfattningen, att det ofta upprepade löftet om sparsamhet i militärförvaltningen icke gifvits på allvar. Jag tvekar att begagna orden *de* urtima löftena, ty detta uttryck har tyvärr numera blifvit ett skämtets bevingade ord, lik-

Ang. åtskilliga
inredningsar-
beten å Karls-
borg.
(Forts.)

tydigt med bedyranden, på hvilka ingen klok människa bör lita. Emellertid till den så betecknande sammanfattningen af de bedyranden, som man upprepat gång på gång alltifrån oktoberdagarne 1892, höra äfven försäkringarna om iakttagande af den största sparsamhet i utgifterna för militära ändamål. Men äfven i det fallet ser det ut, som om försäkringarna blott skola komma att erinra oss om den illfundige barberarens inskrift öfver ingången till hans butik: »här rakas gratis i morgon». Herr talmannen förstår, att detta blef blott en teoretisk morgondag, och att man aldrig fick någon anledning att i almanackan stryka streck för den!

Chefen för landförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappé anförde: Slutet af den föregående talarens anförande är just icke egnadt att framkalla ett bemötande från statsrådsbänken. Annars skulle jag vilja säga, att, då protokollet en gång blir tillgängligt och man får tillfälle att genomgå de olika anklagelsepunkterna, som talaren till sin egen och kammarens uppbyggelse nu framställt, samt då de möjligen med anledning deraf nödiga undersökningarne blifvit gjorda, rörande hvad han kallade »Karlsborgsmysterierna», så skola de, då man får se dem sådana de verkligen äro, komma att reducera sig till ganska måttliga dimensioner.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. d—f.

Biföllos.

§ 14.

Slutligen föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande, n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anordnande af ett isoleringsstall vid veterinärinstitutet i Stockholm, m. m.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>J. E. Jansson</i> i Taberg	under 10 dagar fr. o. m. den 8 dennes,
» <i>E. Norman</i>	» 8 » » » 9 »
» <i>C. G. Bäckgren</i>	» 13 » » » 6 »
» <i>A. P. Gustafsson</i>	» 13 » » » 6 »
» <i>O. G. Erikson</i> i Odensvi	» 13 » » » 6 »
» <i>A. G. Gyllensvärd</i>	» 13 » » » 5 »
» <i>C. W. Collander</i>	» 13 » » » 6 »
» <i>Frih. I. von Knorring</i> ...	» 13 » » » 6 »
» <i>C. J. Hanmarström</i>	» 13 » » » 6 »
» <i>A. Swartling</i>	» 9 » » » 10 »
» <i>L. A. Eklund</i>	» 10 » » » 8 »

Herr	<i>E. Åkerlund</i>	under 13 dagar fr. o. m. den 6 dennes
»	<i>A. Wiklund</i>	» 12 » » » » 6 »
»	<i>C. E. Wellander</i>	» 13 » » » » 6 »
»	<i>T. Zetterstrand</i>	» 10 » » » » 8 »
»	<i>Folke Andersson</i>	» 10 » » » » 8 »
»	<i>A. Göransson</i>	» 10 » » » » 8 »
»	<i>J. Persson från Arboga</i>	» 10 » » » » 8 »
»	<i>N. Hansson i Berga</i>	» 10 » » » » 8 »
»	<i>J. Andersson i Ölsund</i>	» 10 » » » » 8 »
»	<i>Ivar Månsson</i>	» 10 » » » » 6 »
»	<i>N. J. Nilsson i Grofva</i>	» 11 » » » » 7 » och
»	<i>K. E. Holmgren</i>	» 10 » » » » 8 »

§ 16.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial och utlåtanden,

n:o 47, med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 52, i anledning af Riksdagens år 1894 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1893; och

n:o 53, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran dels om åtgärder för särskiljande af de öfverfältläkaren nu tillhörande åligganden, dels ock om framläggande af förslag till ändring af allmänna garnisonssjukhusets organisationsförhållanden;

bankoutskottets memorial n:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om användande af riksbankens vinst för 1894;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning;

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring af de uti gällande konkurslag stadgade bestämmelser rörande utöfvande af röst-rätt i frågor, som röra konkursförvaltning;

n:o 29, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder till förekommande af obehörigt bruk af sådana inteckningar, som, enligt 23 § i förordningen angående inteckning i fast egendom, må, utan uppvisande af inteckningshandlingen dödas;

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande resekostnads- och traktamentsersättning åt målsegare i brottmål; och

n:o 31, i anledning af väckt motion om ändring i 11 kap. 15 § strafflagen;

särskilda utskottet n:o 1 utlåtande n:o 1, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag, lag om aktiebolag, lag om vissa föreningar för ekonomisk verksamhet, lag om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, lag angående ändring i vissa delar af strafflagen, lag om ändring i vissa delar af förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855, lag angående ändring i 10 § af förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862, lag om registrering af bankaktiebolag samt lag om ändring i vissa delar af lagen angående handelsregister, firma och prokura den 13 juli 1887; *dels* väckta motioner i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om förändradt och förbättrat pensioneringssätt för sjöfolk och deras hustrur.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 17.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag,

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 17, angående val af fullmäktige i Riksbanken;

n:o 18, angående val af fullmäktige i riksgäldskontoret, och

n:o 23, angående inskränkning af jagttiden beträffande tjäder- och orrhönor;

dels till Riksdagens förordnanden;

n:o 19, för fullmäktige i riksbanken;

n:o 20, för suppleanter till fullmäktige i riksbanken;

n:o 21, för fullmäktige i riksgäldskontoret, och

n:o 22, för suppleanter till fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes klockan 5,3 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Lördagen den 6 April.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästförflutne mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl Maj:ts propositioner till Riksdagen:

1:o angående försäljning till Upsala stad af kronolägenheten Slottstegelhagen och en del af kronolägenheten Slottshumlegården;

2:o angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Jörns jernvägsstation beläget område af kronoparken Vestra Jörnsmarken i Jörns socken af Vesterbottens län; samt

3:o om uppgörelse med Stockholms stad angående öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen.

Samtliga dessa kongl. propositioner bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:t i gårdagens sammanträde bordlagda proposition till Riksdagen, angående vissa ändringar i och tillägg till de för erhållande af lån från odlingslänefonden stadgade vilkor och bestämmelser.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången statsutskottets memorial och utlåtanden n:is 47, 52 och 53.

§ 5.

Efter föredragning vidare af bankoutskottets memorial n:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om användande af Riksbankens vinet för år 1894, blef den föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 6.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordladga:

lagutskottets utlåtanden n:is 27, 28, 29, 30 och 31;

särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 1, samt.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20.
Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 28. 6

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *H. Lilliehöök*, under 10 dagar från och med den 8 dennes
och » *J. E. Wikstén* » 10 » » » » » 8 »

§ 8.

Justerades två protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Upsala stad af kronolägenheten Slottstegelhagen och en del af kronolägenheten Slottshumlegården;

Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Jörns jernvägsstation beläget område af kronoparken Vestra Jörnsmarken i Jörns socken af Vesterbottens län;

Kongl. Maj:ts proposition, om uppgörelse med Stockholms stad angående öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen;

statsutskottets memorial n:o 54, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatsens nionde hufvudtitel;

statsutskottets utlåtande n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om uppförande af skolhusbyggnad m. m. inom Tärna kapellförsamling;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om upphäfvande af föreskriften om arreststraff i stadgan den 17 september 1861 angående extra judiciel bestraffning för den lägre manliga bevakningspersonalen vid rikets fängelser;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 21, i anledning af erhållen återremiss å utlåtandet n:o 3, angående väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om omarbetning af resereglementet i syfte att åstadkomma större sparsamhet med statens medel.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,20 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.